

Citizens' Jury

Εισαγωγή & Πρακτικός Οδηγός
Σχεδιασμού και Υλοποίησης



Co-funded by:

Ο Συγκεκριμένος Οδηγός αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου Polis Forum.

Το έργο Polis Forum υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος PLATO, με φορέα υλοποίησης το Civil Society Advocates. Το πρόγραμμα “Protecting democracy, human rights and the rule of law through an open civic space” (PLATO) στοχεύει στην ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αξιών της Ε.Ε. και της ευαισθητοποίησης για αυτά μέσω της στήριξης Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ) στην Ελλάδα και την Κύπρο που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους τομείς, καθώς και μέσω της ενίσχυσης των γνώσεων, των ικανοτήτων και της βιωσιμότητάς τους. Το PLATO συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του προγράμματος Citizens, Equality, Rights and Values (CERV), το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ με συνολικό ποσό επιχορήγησης €3,1 εκ. Συντονιστής του PLATO είναι το Ίδρυμα Μποδοσάκη (Ελλάδα), σε σύμπραξη με το Κέντρο Στήριξης ΜΚΟ (Κύπρος)

Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ’ ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA), ή του Κέντρου Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών και του Ιδρύματος Μποδοσάκη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	4
Από την Αντιπροσώπευση στη Συμμετοχή	6
Η σύγχρονη Δημοκρατία και οι Προκλήσεις της: Η ανάγκη για ενίσχυση της ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών.....	6
Συμμετοχική και Διαβουλευτική Δημοκρατία: Έννοιες, Μορφές και Οφέλη	10
Σύνοψη	22
Το μοντέλο του Citizens' Jury: έννοια, Λογική και Λειτουργία.....	23
Τι είναι το Citizens' Jury.....	24
Πότε είναι χρήσιμο ένα Citizens' Jury.....	25
Πώς λειτουργεί στην πράξη	26
Τι διαφοροποιεί το Citizens' Jury από άλλες διαδικασίες	28
Σύνοψη – Η αξία και ο ρόλος του Citizens' Jury	32
Η δομή και τα βασικά στοιχεία ενός Citizens' Jury.....	33
Κρίσιμα χαρακτηριστικά ενός Citizens' Jury.....	34
Οι βασικοί ρόλοι στη διαδικασία ενός Citizens' Jury	36
Η συνολική πορεία υλοποίησης ενός Citizens' Jury	39
Σύνοψη	41
Σχεδιασμός και προγραμματισμός ενός Citizens' Jury	43
Πότε είναι κατάλληλη η χρήση ενός Citizens' Jury	44
Καθορισμός στόχων και αναμενόμενων αποτελεσμάτων	47
Καθορισμός του θέματος και του βασικού ερωτήματος	48
Επιλογή και πρόσκληση συμμετεχόντων	50
Επιλογή εμπειρογνομόνων και παρουσίαση ισορροπημένων απόψεων.....	52
Πρακτικός προγραμματισμός και οργανωτικές παράμετροι	54
Υλοποίηση ενός Citizens' Jury	56
Προετοιμασία των συμμετεχόντων και της πληροφόρησης	57
Η φάση ενημέρωσης και παρουσίασης του ζητήματος	59

Η φάση της διαβούλευσης	60
Η εξέλιξη της διαβούλευσης στην πράξη	63
Η φάση διαμόρφωσης εισηγήσεων και προτάσεων	66
Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων.....	71
Επιλογος	77
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	79

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο παρών οδηγός έχει διαμορφωθεί στο πλαίσιο του έργου POLIS FORUM, το οποίο υλοποιείται από το Civil Society Advocates (CSA) με στόχο την προώθηση της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας στην Κύπρο, μέσω της αξιοποίησης και πιλοτικής εφαρμογής του μοντέλου του Citizens' Jury.

Το έργο υλοποιείται με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο του προγράμματος PLATO, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του προγράμματος CERV (Citizens, Equality, Rights and Values), που διαχειρίζονται το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το Κέντρο Στήριξης Μη Κυβερνητικών Οργανισμών.

Ο οδηγός αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της ευρύτερης επιδίωξης του έργου να ενισχύσει την κατανόηση και την αξιοποίηση συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων, τόσο από οργανισμούς της κοινωνίας των πολιτών όσο και από δημόσιους και τοπικούς φορείς.

Προς αυτή την κατεύθυνση, στόχος του οδηγού είναι αφενός να παρουσιάσει τη λογική και τις βασικές αρχές που διέπουν τις συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες και αφετέρου να προσφέρει πρακτική καθοδήγηση για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την αποτελεσματική υλοποίηση ενός Citizens' Jury.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο μοντέλο του Citizens' Jury, καθώς αποτελεί τον βασικό διαβουλευτικό μηχανισμό που θα εφαρμοστεί πιλοτικά στο πλαίσιο του έργου POLIS FORUM. Μέσα από τον οδηγό επιχειρείται να παρουσιαστεί όχι μόνο η θεωρητική και δημοκρατική λογική του μοντέλου, αλλά και οι πρακτικές παράμετροι που επηρεάζουν την επιτυχή εφαρμογή του στην πράξη.

Συγκεκριμένα, ο οδηγός περιλαμβάνει:

- παρουσίαση των βασικών εννοιών της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας,
- ανάλυση της λογικής, της δομής και των βασικών χαρακτηριστικών του Citizens' Jury,
- πρακτική καθοδήγηση για τον σχεδιασμό, την προετοιμασία και την υλοποίηση της διαδικασίας,
- παρουσίαση εργαλείων, τεχνικών και καλών πρακτικών που μπορούν να αξιοποιηθούν κατά τη διαβούλευση,
- κατευθύνσεις για την αξιοποίηση και επικοινωνία των αποτελεσμάτων της διαδικασίας.

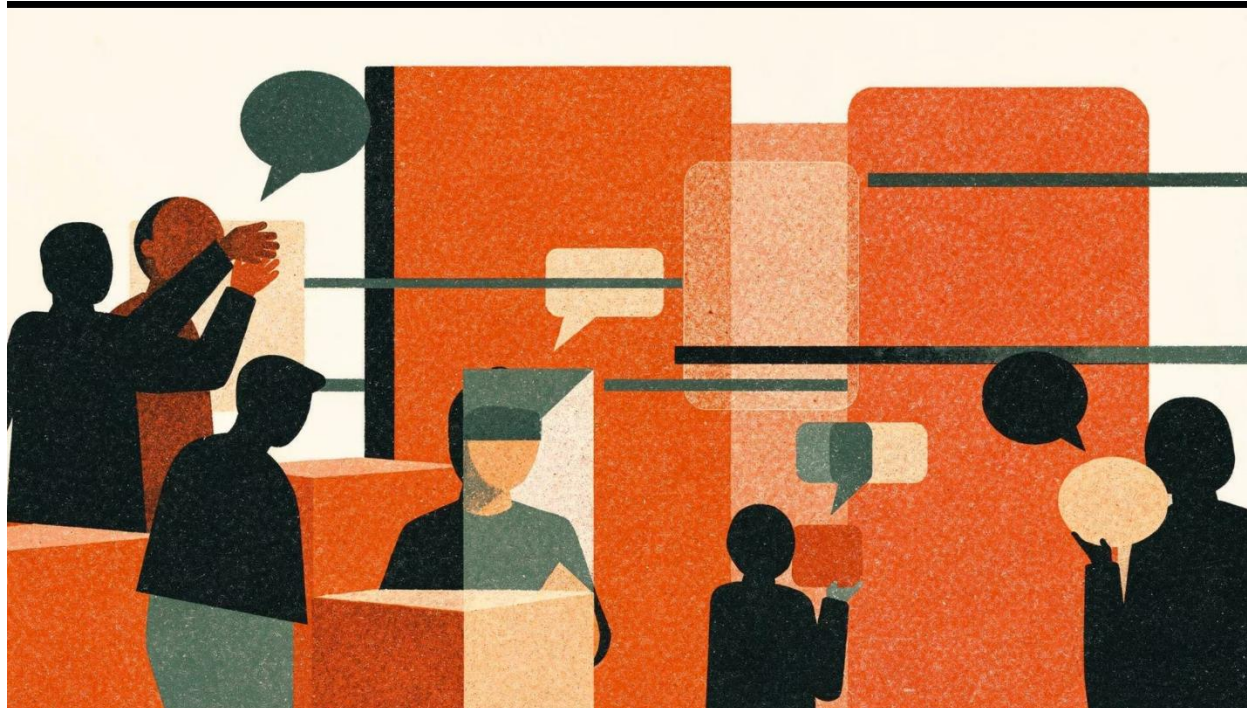
Ο οδηγός απευθύνεται κυρίως σε οργανισμούς της κοινωνίας των πολιτών, δημόσιες και φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, επαγγελματίες συμμετοχικών διαδικασιών, συντονιστές, καθώς και σε κάθε άτομο ή οργανισμό που ενδιαφέρεται να αξιοποιήσει πιο ουσιαστικές, συμμετοχικές και διαβουλευτικές προσεγγίσεις στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Σημειώνεται ότι, ο οδηγός δεν επιχειρεί να παρουσιάσει ένα αυστηρό ή απόλυτα τυποποιημένο μοντέλο εφαρμογής. Αντίθετα, επιδιώκει να προσφέρει ένα πρακτικό και ευέλικτο πλαίσιο κατανόησης και εφαρμογής του Citizens' Jury, το οποίο μπορεί να προσαρμόζεται ανάλογα με το θέμα, το θεσμικό πλαίσιο, τις ανάγκες της διαδικασίας και τα χαρακτηριστικά της κάθε κοινότητας ή οργανισμού.

Τέλος, ο οδηγός βασίζεται τόσο στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική γύρω από τις διαβουλευτικές διαδικασίες όσο και στην εμπειρία και τις ανάγκες που σχετίζονται με την ανάπτυξη συμμετοχικών διαδικασιών στο κυπριακό πλαίσιο.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΣΗ ΣΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η σύγχρονη Δημοκρατία και οι Προκλήσεις της: Η ανάγκη για ενίσχυση της ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών



Η δημοκρατία αποτελεί σήμερα το κυρίαρχο και διεθνώς αναγνωρισμένο πρότυπο πολιτικής διακυβέρνησης και νομιμοποίησης των κρατών. Ιδιαίτερα μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου¹ και ακόμη περισσότερο μετά την κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης την περίοδο 1989–1991, η δημοκρατία εδραιώθηκε ως το βασικό πολιτικό σύστημα στην Ευρώπη και σε μεγάλο μέρος του κόσμου².

Παρότι παρουσιάζεται με διαφορετικές μορφές και χαρακτηριστικά από χώρα σε χώρα, βασικό χαρακτηριστικό των σύγχρονων δημοκρατικών συστημάτων παραμένει η αρχή της πολιτικής αντιπροσώπευσης. Οι πολίτες εκλέγουν αντιπροσώπους για να λαμβάνουν αποφάσεις και να ασκούν τη διακυβέρνηση εκ μέρους τους. Ένα μοντέλο που επέτρεψε τη λειτουργία δημοκρατικών πολιτευμάτων σε σύνθετες και πολυπληθείς κοινωνίες και συνέβαλε καθοριστικά στη διασφάλιση πολιτικής σταθερότητας και οργανωμένης δημόσιας διοίκησης³.

¹ Martin Conway (2020) 'Western Europe's Democratic Age: 1945-1968' Princeton University Press

² Wolfgang Merkel, Johannes Gerschewski (2019) 'Democratic Transformations after the Second World War' in the Handbook of Political, Social, and Economic Transformation (Oxford, 2019; online edn, Oxford Academic, 21 Mar. 2019), <https://doi.org/10.1093/oso/9780198829911.003.0027>, accessed 21 May 2026.

³ Κριστιάνα Ντάγια (2022) 'Δημοκρατία και σύγχρονη πραγματικότητα' <https://shorturl.at/58ZkV> accessed 18 May 2026

Ωστόσο, παρά την ιστορική εδραίωση και ευρεία αποδοχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται αυξανόμενος προβληματισμός γύρω από τη λειτουργία και την ποιότητα των δημοκρατικών διαδικασιών. Οι σύγχρονες δημοκρατίες αντιμετωπίζουν ένα αλληλένδετο σύνολο προκλήσεων που αφορούν τη συμμετοχή, την εμπιστοσύνη, την πολιτική εμπλοκή και την αντιπροσώπευση των πολιτών. Προκλήσεις που ενισχύονται περαιτέρω από την πολιτική πόλωση, την παραπληροφόρηση, τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες.

Ως αποτέλεσμα, έχει διαμορφωθεί και ενισχύεται η αίσθηση πολλών πολιτών ότι οι θεσμοί δεν ακούν, δεν κατανοούν ή δεν αντανακλούν επαρκώς με τις αποφάσεις και πολιτικές τους, τις απόψεις, ανάγκες και εμπειρίες τους. Η εξέλιξη αυτή έχει οδηγήσει ολοένα και περισσότερους πολίτες να εκφράζουν προβληματισμό για το κατά πόσο οι υφιστάμενοι δημοκρατικοί θεσμοί και διαδικασίες ανταποκρίνονται ουσιαστικά στις προσδοκίες τους⁴.

Δημιουργείται έτσι ένα “κενό αντιπροσώπευσης” (representation gap), όπου οι πολίτες μπορεί να συνεχίζουν να στηρίζουν τη δημοκρατία ως ιδέα, αλλά αμφισβητούν κατά πόσο τα πολιτικά κόμματα, τα κοινοβούλια και οι κυβερνήσεις εκφράζουν πραγματικά τις ανάγκες και τις ανησυχίες τους. Αυτό γιατί έχει διαμορφωθεί η αντίληψη ότι, η συμμετοχή τους στη δημοκρατία περιορίζεται κυρίως στις εκλογικές διαδικασίες, ενώ οι δυνατότητες ουσιαστικής εμπλοκής και επιρροής τους, στη διαμόρφωση δημόσιων πολιτικών, παραμένουν περιορισμένες. Κάτι που δεν τους είναι επαρκές⁵.

Παράλληλα, η συμμετοχή στις δημόσιες διαδικασίες συχνά παραμένει άνιση και δύσκολη για μεγάλο μέρος της κοινωνίας. Παράγοντες όπως ο χρόνος, η πρόσβαση στην πληροφορία, η πολυπλοκότητα των διαδικασιών και οι ανισορροπίες ισχύος επηρεάζουν σημαντικά το ποιοι συμμετέχουν και ποιες φωνές ακούγονται περισσότερο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ομάδες όπως οι νέοι, οι οικονομικά ή κοινωνικά ευάλωτοι πολίτες, οι μετανάστες και άλλες περιθωριοποιημένες κοινότητες συχνά υποεκπροσωπούνται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Σε πολλές δημοκρατίες καταγράφεται επίσης μείωση της εμπιστοσύνης προς τους εκλεγμένους θεσμούς και το πολιτικό σύστημα γενικότερα. Η μειωμένη εμπιστοσύνη συνδέεται συχνά με απογοήτευση, πολιτική αποστασιοποίηση, ενίσχυση της πόλωσης και αυξημένη στήριξη αντισυστημικών ή λαϊκιστικών πολιτικών αφηγημάτων⁶. Η δυσπιστία ενισχύεται ιδιαίτερα όταν οι πολίτες αισθάνονται πολιτικά “αόρατοι”, χωρίς ουσιαστική δυνατότητα παρέμβασης ή επιρροής στις δημόσιες αποφάσεις που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους⁷.

⁴ Pew Research Center (2022) “Social Media Seen as Mostly Good for Democracy Across Many Nations, But U.S. is a Major Outlier” https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2022/12/PG_2022.12.06_Online-Civic-Engagement_REPORT.pdf

⁵ Norris, P. (2011). Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited. Cambridge University Press.

⁶ OUATTARA, E., & DER MEER, T. V. (2023). Distrusting democrats: A panel study into the effects of structurally low and declining political trust on citizens’ support for democratic reform. European Journal of Political Research, 62(4), 1101-1121. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12561>

⁷ OECD (2022), Building Trust and Reinforcing Democracy: Preparing the Ground for Government Action, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/76972a4a-en>

Ταυτόχρονα, και σε ένα βαθμό λόγω αυτών των δεδομένων, η πολιτική εμπλοκή των πολιτών έχει μεταβληθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Πολλοί πολίτες απομακρύνονται από τις παραδοσιακές μορφές πολιτικής συμμετοχής επειδή θεωρούν ότι η εμπλοκή τους έχει περιορισμένο αντίκτυπο. Επιπλέον, η διάδοση της παραπληροφόρησης, η λειτουργία “echo chambers” στα ψηφιακά μέσα και ο κατακερματισμός του δημόσιου διαλόγου δυσκολεύουν τη δημιουργία κοινών πεδίων συζήτησης και αμοιβαίας κατανόησης. Συχνά οι πολίτες αλληλεπιδρούν κυρίως με άτομα που συμμερίζονται ήδη παρόμοιες απόψεις, γεγονός που περιορίζει την επαφή με διαφορετικές οπτικές και ενισχύει περαιτέρω την κοινωνική και πολιτική πόλωση⁸.

Οι προκλήσεις αυτές συνδέονται επίσης με τη διαρκώς αυξανόμενη πολυπλοκότητα των σύγχρονων δημόσιων ζητημάτων. Θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η αστική ανάπτυξη, η ψηφιακή διακυβέρνηση, η δημόσια υγεία, η κοινωνική συνοχή και η τεχνολογική μετάβαση χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό πολυπλοκότητας και αλληλεξάρτησης. Παράλληλα, επηρεάζουν διαφορετικές κοινωνικές ομάδες με διαφορετικό τρόπο και συχνά συνδέονται με συγκρουόμενες ανάγκες, προτεραιότητες ή αξίες. Τα ζητήματα αυτά εμπεριέχουν κοινωνικές, οικονομικές, ηθικές και τεχνικές διαστάσεις, οι οποίες δύσκολα μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά αποκλειστικά μέσα από γραμμικές ή αυστηρά τεχνοκρατικές προσεγγίσεις⁹.

Στο επίκεντρο όλων αυτών των εξελίξεων βρίσκεται η αυξανόμενη απόσταση μεταξύ των προσδοκιών των πολιτών και του τρόπου λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών. Οι πολίτες ζητούν περισσότερη διαφάνεια, ουσιαστικότερη συμμετοχή και μεγαλύτερη δυνατότητα επιρροής στις αποφάσεις που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους¹⁰.

Την ίδια στιγμή, οι σύγχρονες δημοκρατίες καλούνται να διασφαλίσουν:

- Ουσιαστική και Συμπεριληπτική συμμετοχή
- Αξιόπιστη και διαφανή διακυβέρνηση
- Ποιοτικό Δημόσιο διάλογο
- Δίκαιη εκπροσώπηση της κοινωνικής πολυμορφίας

Ωστόσο, οι στόχοι αυτοί γίνονται ολοένα και πιο δύσκολο να επιτευχθούν μέσα σε ένα περιβάλλον πολιτικής πόλωσης, παραπληροφόρησης, κοινωνικών ανισοτήτων και μειωμένης εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς.

⁸ Butzlaff, F., & Messinger-Zimmer, S. (2020). Undermining or defending democracy? The consequences of distrust for democratic attitudes and participation. *Critical Policy Studies*, 14(3), 249–266. <https://doi.org/10.1080/19460171.2019.1584120>

⁹ UNDP (2022). Human Development Report: Uncertain Times, Unsettled Lives <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2021-22>

¹⁰ Butzlaff, F., & Messinger-Zimmer, S. (2020). Undermining or defending democracy? The consequences of distrust for democratic attitudes and participation. *Critical Policy Studies*, 14(3), 249–266. <https://doi.org/10.1080/19460171.2019.1584120>

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται ολοένα και πιο εμφανές ότι οι αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες, στην παραδοσιακή τους μορφή, δεν μπορούν ανταποκριθούν πλήρως στις σύγχρονες δημοκρατικές ανάγκες και προσδοκίες. Ως αποτέλεσμα, και χωρίς να αμφισβητείται ο θεμελιώδης ρόλος των αντιπροσωπευτικών θεσμών, γίνεται ολοένα και πιο αντιληπτή η ανάγκη πλαισίωσης τους από δομές και διαδικασίες που δίνουν στους πολίτες περισσότερες δυνατότητες ουσιαστικής συμμετοχής. Στο πλαίσιο αυτό, τα τελευταία χρόνια ενισχύεται διεθνώς το ενδιαφέρον για την υιοθέτηση συμμετοχικών και διαβουλευτικών εργαλείων στη δημοκρατική διακυβέρνηση. Οι προσεγγίσεις αυτές δεν επιδιώκουν να αντικαταστήσουν την αντιπροσωπευτική δημοκρατία, αλλά να λειτουργήσουν συμπληρωματικά προς αυτήν, ενισχύοντας τη διαφάνεια, τη λογοδοσία, τη νομιμοποίηση των αποφάσεων και τη συμμετοχή των πολιτών στη δημόσια ζωή¹¹.

Την ανάγκη αυτή αναγνωρίζει πλέον ολοένα και περισσότερο και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο [European Democracy Action Plan](#), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι η δημοκρατία προϋποθέτει ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών, ενεργή κοινωνία πολιτών και ανοιχτό δημόσιο διάλογο. Παράλληλα, αναφέρεται ρητά στην ανάγκη ενίσχυσης της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας (participatory and deliberative democracy), αναγνωρίζοντας ότι η ουσιαστική εμπλοκή των πολιτών στη διαμόρφωση πολιτικών και στη λήψη αποφάσεων μπορεί να ενισχύσει τη δημοκρατική νομιμοποίηση, τη διαφάνεια και την εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς. Παράλληλα, αναγνωρίζει τη σημασία της δημιουργίας “υποδομών διαβουλευτικής δημοκρατίας” (deliberative democracy infrastructure), ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν ευρωπαϊκά εργαλεία και πόρους για την ανάπτυξη δομών που ενισχύουν τη συμμετοχή των πολιτών και τη δημόσια διαβούλευση.

Η αναφορά αυτή αποτυπώνει μια ευρύτερη μετατόπιση προς μοντέλα διακυβέρνησης που επιδιώκουν πιο ουσιαστική και συνεχόμενη εμπλοκή των πολιτών πέρα από τις εκλογικές διαδικασίες. Στο ίδιο πλαίσιο, αναδεικνύει ως σημαντικά παραδείγματα σύγχρονων δημοκρατικών καινοτομιών διαδικασίες όπως οι Citizens’ Assemblies, οι deliberative dialogues και άλλες μορφές mini-publics. Δηλαδή, διαδικασίες όπου, μικρές αλλά δημογραφικά αντιπροσωπευτικές ομάδες πολιτών συμμετέχουν σε οργανωμένες διαδικασίες διαλόγου και συλλογικής επεξεργασίας ζητημάτων δημόσιου ενδιαφέροντος¹².

Η ευρωπαϊκή αυτή προσέγγιση αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη αντίληψη ότι η ενίσχυση της δημοκρατίας σήμερα απαιτεί όχι μόνο αποτελεσματικούς θεσμούς, αλλά και ουσιαστικές διαδικασίες συμμετοχής, διαλόγου και συνδιαμόρφωσης πολιτικών.

Υπό αυτό το πρίσμα, η ενίσχυση της δημοκρατίας στον 21ο αιώνα δεν αφορά μόνο την προστασία των εκλογικών διαδικασιών ή τη λειτουργία των αντιπροσωπευτικών θεσμών. Αφορά επίσης τη δημιουργία

¹¹ OECD (2020), Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/339306da-en>.

¹² European Commission (2020). Communication on the European Democracy Action Plan. COM(2020) 790 final. Brussels, 3 December 2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52020DC0790>

ουσιαστικών, συμπεριληπτικών και αξιόπιστων τρόπων συμμετοχής των πολιτών στη δημόσια ζωή και στη διαμόρφωση πολιτικών αποφάσεων.

Οι συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες αναδεικνύονται έτσι ολοένα και περισσότερο ως σημαντικά εργαλεία δημοκρατικής ανανέωσης, ενδυνάμωσης της εμπιστοσύνης, βελτίωσης του δημόσιου διαλόγου και γεφύρωσης της απόστασης μεταξύ πολιτών και θεσμών. Σε ένα περιβάλλον αυξανόμενης πολυπλοκότητας και κοινωνικής αβεβαιότητας, οι διαδικασίες αυτές επιδιώκουν να δημιουργήσουν περισσότερο ανοιχτές, συμπεριληπτικές και συνεργατικές μορφές διακυβέρνησης, ενισχύοντας τη δυνατότητα των πολιτών να συμμετέχουν ουσιαστικά στις αποφάσεις που επηρεάζουν την καθημερινή τους ζωή¹³.

Συμμετοχική και Διαβουλευτική Δημοκρατία: Έννοιες, Μορφές και Οφέλη



Οι συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες αποτελούν πρακτικούς τρόπους μέσα από τους οποίους η ανάγκη για ουσιαστικότερη συμμετοχή των πολιτών μπορεί να μετατραπεί σε οργανωμένη δημοκρατική πρακτική. Δεν περιορίζονται μόνο στη γενική αναγνώριση ότι οι πολίτες πρέπει να έχουν φωνή στη δημόσια ζωή, αλλά δημιουργούν συγκεκριμένα πλαίσια μέσα από τα οποία μπορούν να συμμετέχουν σε διάλογο, να εκφράζουν απόψεις και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση πολιτικών ή/και

¹³ OECD (2020), *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/339306da-en>.

αποφάσεων. Παράλληλα, δημιουργούν τις προϋποθέσεις ώστε οι πολίτες να έχουν πρόσβαση σε πληροφόρηση, να ανταλλάσσουν απόψεις και να συμμετέχουν πιο ουσιαστικά στις δημόσιες διαδικασίες.

Ένα τέτοιο εργαλείο είναι και το Citizens' Jury, στο οποίο επικεντρώνεται ο παρών οδηγός. Πριν προχωρήσουμε όμως στην αναλυτική παρουσίαση του μοντέλου, είναι σημαντικό να αποσαφηνιστεί το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτό εντάσσεται. Το Citizens' Jury δεν αποτελεί μια μεμονωμένη ή αποκομμένη μέθοδο συμμετοχής, αλλά μέρος μιας ευρύτερης οικογένειας συμμετοχικών και διαβουλευτικών προσεγγίσεων που επιδιώκουν να ενισχύσουν τη σχέση μεταξύ πολιτών και θεσμών.

Η κατανόηση των βασικών εννοιών, των μορφών εφαρμογής και των πιθανών οφελών αυτών των διαδικασιών είναι σημαντική για όποιον επιθυμεί να αξιοποιήσει ένα Citizens' Jury στην πράξη. Βοηθά στον σωστό σχεδιασμό της διαδικασίας, στη διαμόρφωση ρεαλιστικών προσδοκιών και στην καλύτερη κατανόηση του τι μπορεί πραγματικά να επιτύχει ένα τέτοιο μοντέλο.

Προς αυτή την κατεύθυνση, στην υποενότητα αυτή παρουσιάζονται οι έννοιες της συμμετοχικής και της διαβουλευτικής δημοκρατίας, οι βασικές μορφές εφαρμογής τους, καθώς και τα κύρια οφέλη και οι περιορισμοί τους. Μέσα από αυτή την παρουσίαση διαμορφώνεται το αναγκαίο υπόβαθρο για την κατανόηση του Citizens' Jury ως μιας πιο δομημένης μορφής διαβουλευτικής συμμετοχής.

Συμμετοχικές Διαδικασίες

Οι συμμετοχικές διαδικασίες βασίζονται στη θεωρητική προσέγγιση της συμμετοχικής δημοκρατίας, η οποία συνδέει τη δημοκρατία όχι μόνο με την εκλογή αντιπροσώπων, αλλά και με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στη δημόσια ζωή και στη διαμόρφωση πολιτικών αποφάσεων¹⁴.

Βασική της λογική είναι ότι οι πολίτες δεν πρέπει να περιορίζονται μόνο στον ρόλο του ψηφοφόρου, αλλά να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν πιο ουσιαστικά στον δημόσιο διάλογο και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους. Στο πλαίσιο αυτό, οι πολίτες δεν αντιμετωπίζονται απλώς ως αποδέκτες πολιτικών αποφάσεων, αλλά ως άτομα με εμπειρίες, γνώσεις και οπτικές που μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη δημόσια συζήτηση και στη διαμόρφωση πολιτικών.



Αντανακλώντας αυτή τη λογική, οι συμμετοχικές διαδικασίες αποτελούν πρακτικούς μηχανισμούς μέσα από τους οποίους οι πολίτες μπορούν να εκφράζουν απόψεις, να συμμετέχουν σε διάλογο και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση προτάσεων ή αποφάσεων. Ωστόσο, η ουσιαστική συμμετοχή δεν εξαρτάται μόνο από το αν μια διαδικασία είναι τυπικά «ανοιχτή». Για να είναι αποτελεσματική, μια συμμετοχική διαδικασία πρέπει να είναι **καλά σχεδιασμένη, προσβάσιμη, διαφανής και συμπεριληπτική**. Παράλληλα, οι πολίτες πρέπει να γνωρίζουν με ποιο τρόπο θα αξιοποιηθεί η συμβολή τους και κατά πόσο η διαδικασία συνδέεται ουσιαστικά με τη λήψη αποφάσεων¹⁵.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες μπορούν να έχουν διαφορετικό επίπεδο βάθους και εμπλοκής. Ορισμένες επικεντρώνονται κυρίως στη συλλογή απόψεων ή σχολίων, ενώ άλλες δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στον διάλογο, στη συλλογική επεξεργασία ζητημάτων και στη συνδιαμόρφωση προτάσεων ή πολιτικών.

¹⁴ CoE 'About participatory democracy' <https://www.coe.int/en/web/participatory-democracy/about-participatory-democracy>

¹⁵ Nick Jain (2024) 'What is participatory Government? Definition, Model, Importance, and Examples' IDEASCALE <https://ideascale.com/blog/what-is-participatory-government/>

Διαβουλευτικές Διαδικασίες

Οι διαβουλευτικές διαδικασίες βασίζονται στη θεωρητική προσέγγιση της διαβουλευτικής δημοκρατίας, η οποία δίνει έμφαση, όχι μόνο στη συμμετοχή των πολιτών, αλλά και στην ποιότητα του δημόσιου διαλόγου και της συλλογικής επεξεργασίας των ζητημάτων.

Στο επίκεντρο της προσέγγισης αυτής βρίσκεται η ιδέα ότι οι πολίτες μπορούν να συμβάλουν πιο ουσιαστικά στη λήψη αποφάσεων, όταν έχουν τον χρόνο, την πληροφόρηση και το κατάλληλο πλαίσιο για να εξετάσουν ένα ζήτημα σε βάθος. Για τον λόγο αυτό, οι διαβουλευτικές διαδικασίες δεν περιορίζονται απλώς στη συλλογή απόψεων ή σχολίων. Δημιουργούν συνθήκες μέσα από τις οποίες οι πολίτες μπορούν να ενημερωθούν, να ακούσουν διαφορετικές οπτικές, να ανταλλάξουν επιχειρήματα και να επεξεργαστούν συλλογικά ένα θέμα πριν καταλήξουν σε συμπεράσματα ή προτάσεις¹⁶.

Στο πλαίσιο αυτό, οι πολίτες δεν καλούνται απλώς να εκφράσουν μια αρχική άποψη ή προτίμηση. Καλούνται να συμμετέχουν σε μια διαδικασία διαλόγου και συλλογικής σκέψης, μέσα από την οποία μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα διαφορετικές προσεγγίσεις, να εξετάσουν δεδομένα και να διαμορφώσουν πιο ώριμες και τεκμηριωμένες θέσεις. Η προσέγγιση αυτή συνδέεται με την αντίληψη ότι η δημοκρατική νομιμοποίηση δεν προκύπτει μόνο μέσα από εκλογικές διαδικασίες ή αριθμητικές πλειοψηφίες, αλλά και μέσα από ουσιαστικό, ανοιχτό και ενημερωμένο δημόσιο διάλογο.

Παράλληλα, οι διαβουλευτικές διαδικασίες βασίζονται συχνά στην έννοια της συλλογικής νοημοσύνης (collective intelligence). Η βασική ιδέα είναι ότι μια ποικιλόμορφη ομάδα πολιτών μπορεί, υπό τις κατάλληλες συνθήκες, να εξετάσει ένα ζήτημα με πιο ολοκληρωμένο και ισορροπημένο τρόπο. Οι συμμετέχοντες φέρνουν διαφορετικές εμπειρίες, γνώσεις και κοινωνικές οπτικές, γεγονός που επιτρέπει την εξέταση περισσότερων πλευρών ενός ζητήματος και συμβάλλει στη διαμόρφωση πιο ισορροπημένων και κοινωνικά αποδεκτών προτάσεων¹⁷.



¹⁶ Bächtiger, Andre (2018) The Oxford Handbook of Deliberative Democracy, Oxford Handbooks (2018; online edn, Oxford Academic.

¹⁷ OECD (2020), *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/339306da-en>.

Οι διαβουλευτικές διαδικασίες αποκτούν ιδιαίτερη σημασία όταν τα ζητήματα είναι σύνθετα και επηρεάζουν διαφορετικές κοινωνικές ομάδες με διαφορετικό τρόπο. Θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η αστική ανάπτυξη ή η κοινωνική συνοχή συνδέονται συχνά με διαφορετικές ανάγκες, αξίες και κοινωνικές επιπτώσεις. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η διαβούλευση βοηθά τους πολίτες να εξετάσουν διαφορετικές οπτικές και να σκεφτούν πέρα από την ατομική τους εμπειρία ή θέση.

Στην πράξη, οι διαβουλευτικές διαδικασίες μπορούν να πάρουν διάφορες μορφές, όπως Citizens' Assemblies, Citizens' Juries, Deliberative Polls, deliberative dialogues και άλλες μορφές mini-publics. Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι δίνουν έμφαση όχι μόνο στη συμμετοχή, αλλά και στην ποιότητα της συζήτησης, της ενημέρωσης και της συλλογικής επεξεργασίας των ζητημάτων¹⁸.

Συμμετοχική και διαβουλευτική διαδικασία: ποια είναι η διαφορά

Οι δύο έννοιες συνδέονται στενά, αλλά δεν είναι ταυτόσημες.

Οι συμμετοχική διαδικασία δίνει έμφαση στην εμπλοκή των πολιτών, δηλαδή να δοθεί η ευκαιρία να ακουστούν απόψεις, ανάγκες και προτάσεις. Οι διαβουλευτικές διαδικασίες από την άλλη, δίνουν έμφαση στη συλλογική επεξεργασία. Να διαμορφωθεί το πλαίσιο και οι μηχανισμοί ώστε οι πολίτες να ενημερωθούν, να συζητήσουν σε βάθος και να καταλήξουν σε πιο ώριμες και τεκμηριωμένες θέσεις.

Με απλά λόγια:

- Οι συμμετοχικές διαδικασίες απαντούν στο ερώτημα: *“πώς δίνουμε φωνή στους πολίτες;”*
- Οι διαβουλευτικές διαδικασίες απαντούν στο ερώτημα: *“πώς βοηθούμε τους πολίτες να εξετάσουν ένα ζήτημα σε βάθος και να διαμορφώσουν συλλογική κρίση;”*

Οι δύο προσεγγίσεις είναι συμπληρωματικές. Μια καλή δημοκρατική διαδικασία χρειάζεται και συμμετοχή και διαβούλευση. Χρειάζεται δηλαδή και άνοιγμα προς την κοινωνία και ποιότητα στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η συζήτηση.

Τα οφέλη των συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών

Οι συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες δεν αποτελούν απλώς εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας με τους πολίτες. Όταν σχεδιάζονται και υλοποιούνται σωστά, μπορούν να λειτουργήσουν ως σημαντικά εργαλεία ενίσχυσης της δημοκρατικής διακυβέρνησης και βελτίωσης της σχέσης μεταξύ πολιτών και θεσμών.

¹⁸ Participedia (n.d.). *Participedia: A Global Platform for Research and Practice on Public Participation and Democratic Innovation*. <https://participedia.net>

Η αυξανόμενη αξιοποίησή τους τα τελευταία χρόνια συνδέεται με την ανάγκη αντιμετώπισης προκλήσεων όπως η μειωμένη εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς, η πολιτική αποστασιοποίηση, η πόλωση και το αίσθημα πολλών πολιτών ότι δεν ακούγονται ουσιαστικά στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Τα βασικότερα οφέλη που μπορούν να προσφέρουν παρουσιάζονται πιο κάτω^{19,20}:



Βελτίωση της ποιότητας των αποφάσεων

Οι πολίτες φέρνουν εμπειρίες, γνώσεις και οπτικές που συχνά δεν υπάρχουν μέσα στη δημόσια διοίκηση ή στους τεχνικούς φορείς. Γνωρίζουν καλύτερα ζητήματα που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους και μπορούν να αναδείξουν πρακτικές ανάγκες, κινδύνους ή κοινωνικές επιπτώσεις που διαφορετικά μπορεί να αγνοηθούν. Μέσα από τη συλλογική επεξεργασία διαφορετικών εμπειριών και δεδομένων, οι αποφάσεις μπορούν να γίνουν πιο ολοκληρωμένες, ρεαλιστικές και ισορροπημένες.



Ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης

Η συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων μπορεί να ενισχύσει τη νομιμοποίηση των αποτελεσμάτων. Όταν οι πολίτες αισθάνονται ότι ακούστηκαν και ότι η διαδικασία ήταν δίκαιη, διαφανής, συμπεριληπτική και ουσιαστική, είναι πιο πιθανό να αποδεχθούν το αποτέλεσμα. Αυτό ισχύει ακόμη και όταν δεν συμφωνούν πλήρως με την τελική απόφαση.



Ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς

Η εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς δεν εξαρτάται μόνο από τις ίδιες τις αποφάσεις, αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται. Όταν οι θεσμοί δημιουργούν χώρο για ουσιαστική συμμετοχή και δημόσιο διάλογο, δείχνουν ότι λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τις ανάγκες και τις απόψεις της κοινωνίας. Αυτό μπορεί να συμβάλει στη μείωση της αποστασιοποίησης των πολιτών και στην ενίσχυση της σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και δημοσίων θεσμών.

¹⁹ Nick Jain (2024) 'What is participatory Government? Definition, Model, Importance, and Examples' IDEASCALE <https://ideascale.com/blog/what-is-participatory-government/>

²⁰ CoE(2020) 'Civil Participation in Decision-Making Toolkit' Centre of Expertise for Good Governance <https://rm.coe.int/civil-participation-in-decision-making-toolkit/48802b162d>



Διεύρυνση της αντιπροσώπευσης και της συμπερίληψης

Καλά σχεδιασμένες συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες μπορούν να ενισχύσουν τη συμμετοχή ομάδων που συχνά απουσιάζουν από τον δημόσιο διάλογο ή υποεκπροσωπούνται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για νέους, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, μετανάστες, άτομα με περιορισμένη πρόσβαση στους θεσμούς και κοινότητες που συχνά δεν ακούγονται επαρκώς στον δημόσιο χώρο.



Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και του δημόσιου διαλόγου

Οι διαδικασίες αυτές δημιουργούν χώρο για επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικές εμπειρίες, αξίες και οπτικές. Μέσα από οργανωμένο διάλογο, που διενεργείται με σεβασμό σε όλες τις απόψεις/εμπειρίες, οι συμμετέχοντες μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα τις ανησυχίες και τις ανάγκες άλλων κοινωνικών ομάδων. Η διαδικασία αυτή μπορεί να μειώσει την πόλωση, να ενισχύσει την αμοιβαία κατανόηση και να δημιουργήσει περισσότερο κοινό έδαφος στη δημόσια συζήτηση.



Ανάπτυξη δημοκρατικών δεξιοτήτων και κουλτούρας συμμετοχής

Η συμμετοχή σε τέτοιες διαδικασίες μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη σημαντικών δημοκρατικών δεξιοτήτων, όπως η ενεργή ακρόαση, η επιχειρηματολογία, η συνεργασία, η κριτική σκέψη και ο σεβασμός στη διαφορετική άποψη. Παράλληλα, ενισχύει μια ευρύτερη κουλτούρα συμμετοχής και ενεργούς πολιτότητας, μέσα από την οποία οι πολίτες αντιλαμβάνονται ότι μπορούν να έχουν ουσιαστικό ρόλο στη δημόσια ζωή.

Βασικές μορφές συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών

Επτά μορφές συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών:	 1) Δημόσιες Διαβουλεύσεις	 2) Εργαστήρια Συν-δημιουργίας	 3) Συμμετοχικός Προϋπολογισμός
 4) Ηλεκτρονικές Διαβουλεύσεις	 5) Deliberative Polling	 6) Citizens' Assemblies	 7) Citizens' Juries

Στην πράξη, οι συμμετοχικές και διαβουλευτικές προσεγγίσεις μπορούν να εφαρμοστούν μέσα από πολλές διαφορετικές μορφές διαδικασιών και εργαλείων, ανάλογα με τον στόχο, το ζήτημα που εξετάζεται και το επιθυμητό επίπεδο συμμετοχής και διαβούλευσης. Ορισμένες διαδικασίες δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη συλλογή απόψεων, ενώ άλλες επιδιώκουν πιο ουσιαστικό διάλογο, συλλογική επεξεργασία και συνδιαμόρφωση προτάσεων ή πολιτικών²¹.

Μερικά παραδείγματα συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών είναι:



Δημόσιες Διαβουλεύσεις

Οι δημόσιες διαβουλεύσεις αποτελούν από τις πιο συνηθισμένες μορφές συμμετοχής. Επιτρέπουν στους πολίτες, στις οργανώσεις και στους εμπλεκόμενους φορείς να υποβάλουν απόψεις ή σχόλια για μια πολιτική, ένα σχέδιο νόμου ή μια δημόσια απόφαση. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τη συλλογή απόψεων και ανατροφοδότησης αλλά συνήθως δεν περιλαμβάνουν εκτεταμένο διάλογο μεταξύ των συμμετεχόντων.

²¹ ²¹ Participedia (n.d.). *Participedia: A Global Platform for Research and Practice on Public Participation and Democratic Innovation*. <https://participedia.net>



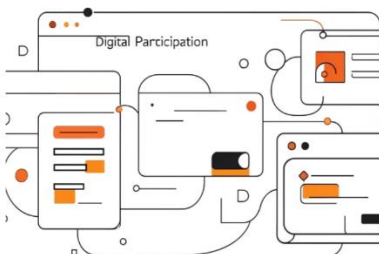
Εργαστήρια Συν-δημιουργίας (Co-creation Workshops)

Τα εργαστήρια συν-δημιουργίας φέρνουν πολίτες, φορείς και ειδικούς γύρω από ένα κοινό πρόβλημα ή ζήτημα. Στόχος τους είναι η από κοινού ανάπτυξη ιδεών, λύσεων ή προτάσεων μέσα από συνεργασία και δημιουργική επεξεργασία.



Συμμετοχικός Προϋπολογισμός (Participatory Budgeting)

Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός επιτρέπει στους πολίτες να συμμετέχουν άμεσα στην κατανομή μέρους των δημόσιων πόρων. Οι πολίτες μπορούν να προτείνουν έργα ή δράσεις, να συζητήσουν προτεραιότητες και, σε αρκετές περιπτώσεις, να ψηφίσουν ποιες προτάσεις θα χρηματοδοτηθούν.



Ηλεκτρονικές Διαβουλεύσεις και Ψηφιακές Πλατφόρμες Συμμετοχής

Οι ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις και οι ψηφιακές πλατφόρμες συμμετοχής επιτρέπουν τη συμμετοχή μεγαλύτερου αριθμού πολιτών, ιδιαίτερα όταν η φυσική παρουσία είναι δύσκολη. Μπορούν να ενισχύσουν την πρόσβαση και τη συμμετοχή, αλλά απαιτούν προσοχή ώστε να μην αποκλείονται άτομα με περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες ή περιορισμένη πρόσβαση στο διαδίκτυο.



Deliberative Polling

Το Deliberative Polling συνδυάζει στοιχεία δημοσκόπησης και διαβούλευσης. Οι συμμετέχοντες εκφράζουν τις απόψεις τους πριν και μετά από μια οργανωμένη διαδικασία ενημέρωσης και συζήτησης. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να φανεί πώς εξελίσσονται οι απόψεις των πολιτών όταν έχουν πρόσβαση σε πληροφόρηση, διαφορετικές οπτικές και χρόνο για ουσιαστικό διάλογο.



Citizens' Assemblies

Τα Citizens' Assemblies αποτελούν πιο δομημένες μορφές διαβουλευτικής συμμετοχής. Συνήθως περιλαμβάνουν μεγαλύτερες ομάδες πολιτών που επιλέγονται ώστε να αντανakλούν βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας. Οι συμμετέχοντες ενημερώνονται από ειδικούς, συζητούν σε βάθος ένα ζήτημα και διαμορφώνουν προτάσεις ή εισηγήσεις για σημαντικά δημόσια θέματα, όπως η κλιματική αλλαγή ή συνταγματικές μεταρρυθμίσεις.



Citizens' Juries

Τα Citizens' Juries αποτελούν επίσης διαβουλευτικές διαδικασίες, αλλά συνήθως περιλαμβάνουν μικρότερο αριθμό συμμετεχόντων. Μια ομάδα πολιτών εξετάζει ένα συγκεκριμένο θέμα, ακούει διαφορετικές οπτικές και εμπειρογνώμονες, συμμετέχει σε οργανωμένο διάλογο με τη βοήθεια συντονιστών και καταλήγει σε συστάσεις ή προτάσεις πολιτικής.

Όπως είναι εύκολο να αντιληφθεί κανείς, κάθε μια από τις πιο πάνω διαδικασίες έχει διαφορετικό τρόπο οργάνωσης και παραμέτρους λειτουργίας. Παρόλα αυτά, όλες βασίζονται σε κάποιες κοινές αρχές.

Συγκεκριμένα²²:

Βασικές Αρχές Συμμετοχικών Διαδικασιών



Σαφής Σκοπός και Στόχευση

Κάθε διαδικασία πρέπει να έχει σαφή σκοπό και ξεκάθαρη στόχευση. Οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν γιατί πραγματοποιείται η διαδικασία, ποιο ζήτημα εξετάζεται και τι ακριβώς ζητείται από αυτούς.



Διαφάνεια

Οι διαδικασίες πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια σε όλα τα στάδιά τους. Οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν ποιος οργανώνει τη διαδικασία και με ποιον τρόπο θα αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα.



Συμπερίληψη και Προσβασιμότητα

Οι διαδικασίες πρέπει να σχεδιάζονται ώστε να επιτρέπουν τη συμμετοχή διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και όχι μόνο όσων έχουν ήδη περισσότερο χρόνο, γνώση ή πρόσβαση στους θεσμούς.



Επαρκής και Ισορροπημένη Πληροφόρηση

Οι συμμετέχοντες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε κατανοητή, αξιόπιστη και ισορροπημένη πληροφόρηση για να μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά.



Ουσιαστική Σύνδεση με τη Λήψη Αποφάσεων

Οι εισηγήσεις και τα αποτελέσματα πρέπει να συνδέονται ουσιαστικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Όταν η συμβολή των πολιτών δεν αξιοποιείται, η διαδικασία κινδυνεύει να θεωρηθεί προσηματική.



Ανατροφοδότηση και Λογοδοσία

Οι συμμετέχοντες πρέπει να ενημερώνονται για το πώς αξιοποιήθηκε η συμβολή τους. Η ανατροφοδότηση ενισχύει τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την εμπιστοσύνη προς τους θεσμούς.

²² ²² CoE(2020) 'Civil Participation in Decision-Making Toolkit' Centre of Expertise for Good Governance <https://rm.coe.int/civil-participation-in-decision-making-toolkit/48802b162d>

Προκλήσεις και περιορισμοί των συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών

Παρότι οι συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες μπορούν να προσφέρουν σημαντικά οφέλη, δεν αποτελούν από μόνες τους λύση για όλα τα προβλήματα της δημοκρατίας. Για να λειτουργήσουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά, απαιτούν σοβαρό σχεδιασμό, επαρκείς πόρους, χρόνο, οργανωτική ικανότητα και πραγματική πολιτική δέσμευση.

Παράλληλα, η εφαρμογή τέτοιων διαδικασιών συνοδεύεται από σημαντικές προκλήσεις και περιορισμούς, οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίησή τους²³²⁴.

Συγκεκριμένα:

- **Κίνδυνος προσχηματικής συμμετοχής:** Μια διαδικασία μπορεί να θεωρηθεί προσχηματική εάν οι πολίτες κληθούν να συμμετάσχουν σε μια διεργασία χωρίς να υπάρχει πραγματική πρόθεση αξιοποίησης της συμβολής τους. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν οι αποφάσεις έχουν ήδη ληφθεί ή όταν οι εισηγήσεις και τα αποτελέσματα της διαδικασίας δεν λαμβάνονται πραγματικά υπόψη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, υπάρχει κίνδυνος να ενισχυθεί η απογοήτευση και η δυσπιστία των πολιτών προς τους θεσμούς και τις ίδιες τις συμμετοχικές διαδικασίες.
- **Κίνδυνος αποκλεισμού κοινωνικών ομάδων:** Αν μια διαδικασία δεν σχεδιαστεί σωστά, υπάρχει ο κίνδυνος να συμμετέχουν κυρίως οι πιο ενημερωμένοι, οι πιο μορφωμένοι ή οι πιο οργανωμένοι πολίτες. Ως αποτέλεσμα, ομάδες με λιγότερους πόρους, περιορισμένο χρόνο ή μικρότερη πρόσβαση στους θεσμούς μπορεί να παραμείνουν εκτός της διαδικασίας.
- **Ανισορροπίες ισχύος και κυριαρχία συγκεκριμένων φωνών:** Σε κάθε δημόσια συζήτηση υπάρχει η πιθανότητα ορισμένοι συμμετέχοντες να κυριαρχήσουν ή να μονοπωλήσουν το διάλογο, ενώ άλλοι να δυσκολεύονται να εκφραστούν. Για τον λόγο αυτό, ο σωστός συντονισμός και η δημιουργία συνθηκών ασφαλούς και ισότιμου χώρου διαλόγου είναι ιδιαίτερα σημαντικές.
- **Ανάγκη για χρόνο και πόρους:** Οι ουσιαστικές συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες απαιτούν χρόνο, οργάνωση, ανθρώπινους πόρους και κατάλληλη προετοιμασία. Η παροχή πληροφόρησης, η υποστήριξη των συμμετεχόντων, η διευκόλυνση του διαλόγου και η οργάνωση της διαδικασίας απαιτούν σημαντική επένδυση σε επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης.
- **Ανάγκη ουσιαστικής σύνδεσης με τη δημόσια πολιτική:** Για να έχουν πραγματική αξία, οι διαδικασίες αυτές πρέπει να συνδέονται ουσιαστικά με τη λήψη αποφάσεων και τη δημόσια πολιτική. Όταν οι πολίτες αισθάνονται ότι η συμμετοχή τους δεν οδηγεί σε κανένα αποτέλεσμα ή

²³ Hari Srinivas (2023) 'Participatory Governance: Better Cities, Better Livability' <https://www.gdrc.org/u-gov/part-gov/index.html>

²⁴ OECD (2020), Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/339306da-en>.

δεν επηρεάζει τις αποφάσεις, υπάρχει κίνδυνος να ενισχυθεί η απογοήτευση και η δυσπιστία προς τους θεσμούς και τις ίδιες τις συμμετοχικές διαδικασίες.

Σύνοψη

Οι συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες αποτελούν σημαντικά εργαλεία ενίσχυσης της σύγχρονης δημοκρατίας. Δεν αντικαθιστούν την αντιπροσωπευτική δημοκρατία, τη συμπληρώνουν.

Δημιουργούν χώρους όπου οι πολίτες μπορούν να ενημερωθούν, να ακουστούν, να συζητήσουν και να συμβάλουν στη διαμόρφωση αποφάσεων. Μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα των πολιτικών, να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη και να κάνουν τη διακυβέρνηση πιο ανοιχτή και πιο συμπεριληπτική.

Μέσα σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο εντάσσεται και το Citizens' Jury. Πρόκειται για μια από τις πιο δομημένες μορφές διαβουλευτικής συμμετοχής. Συνδυάζει την αντιπροσωπευτική επιλογή πολιτών, την ενημέρωση, τον διάλογο και τη συλλογική διαμόρφωση προτάσεων. Ως αποτέλεσμα, αποτελεί ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για δημόσιους φορείς, οργανώσεις και κοινότητες που θέλουν να περάσουν από την απλή διαβούλευση στην ουσιαστική συμμετοχή.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ CITIZENS' JURY: ΕΝΝΟΙΑ, ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ



Στην προηγούμενη ενότητα παρουσιάστηκε η λογική της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας, η σημασία ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών στη δημόσια ζωή, καθώς και τα βασικά οφέλη και οι διαφορετικές μορφές συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών. Όπως αναδείχθηκε, οι διαδικασίες αυτές επιδιώκουν να δημιουργήσουν πιο ανοιχτές, συμπεριληπτικές και ουσιαστικές μορφές δημόσιου διαλόγου και λήψης αποφάσεων.

Αξιοποιώντας τη βάση αυτή, μπορούμε πλέον να εμβαθύνουμε στο μοντέλο του Citizens' Jury, το οποίο αποτελεί και το βασικό αντικείμενο του παρόντος οδηγού. Στόχος της ενότητας αυτής είναι να παρουσιάσει με σαφή και πρακτικό τρόπο τι είναι το Citizens' Jury, πώς αναπτύχθηκε, ποια είναι η λογική που το διέπει και ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά και οι κρίσιμες παράμετροι σχεδιασμού και υλοποίησής του. Παράλληλα, η ενότητα επιχειρεί να αναδείξει τι διαφοροποιεί το μοντέλο από άλλες μορφές συμμετοχής και γιατί θεωρείται ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για τη διαχείριση σύνθετων δημόσιων ζητημάτων.

Τι είναι το Citizens' Jury

Το Citizens' Jury αποτελεί μία από τις πιο αναγνωρισμένες και δομημένες μορφές διαβουλευτικής συμμετοχής των πολιτών. Η σύγχρονη μορφή του μοντέλου αναπτύχθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στις Ηνωμένες Πολιτείες από τον πολιτικό επιστήμονα Ned Crosby και το Jefferson Center, με στόχο να δοθεί στους πολίτες η δυνατότητα να εξετάζουν δημόσια ζητήματα σε βάθος και να διατυπώνουν τεκμηριωμένες συστάσεις^{25,26}.



Η λογική και προσέγγιση του μοντέλου εντάσσεται στις λεγόμενες διαδικασίες 'mini-publics'. Συγκεκριμένα, βασίζει τη λειτουργία του στη συμμετοχή μιας μικρής ομάδας πολιτών η οποία διαμορφώνεται με αντιπροσωπευτικό τρόπο της ούτως ώστε να λειτουργεί σαν μικρογραφία της ευρύτερης κοινότητας. Δηλαδή, η ομάδα πολιτών που συμμετέχει σε μια διαβουλευτική διαδικασία του μοντέλου του Citizens' Jury, συγκροτείται κατά τρόπο που να αντανάκλα, στο βαθμό του δυνατού, την ποικιλομορφία και βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας.

Στην πράξη, ένα Citizens' Jury φέρνει μαζί μια σχετικά μικρή αλλά αντιπροσωπευτική ομάδα πολιτών, η οποία καλείται να εξετάσει σε βάθος ένα συγκεκριμένο δημόσιο ζήτημα ή ερώτημα. Στο πλαίσιο της διαδικασίας, οι συμμετέχοντες ενημερώνονται μέσα από παρουσιάσεις ειδικών και εμπλεκόμενων φορέων, ώστε να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές οπτικές, δεδομένα και προσεγγίσεις γύρω από το υπό εξέταση θέμα. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να θέσουν ερωτήματα, και να συμμετάσχουν σε ένα δομημένο διάλογο-διαβούλευση μεταξύ τους ανταλλάσσοντας απόψεις και εισηγήσεις. Ακολουθώντας, αξιοποιώντας την πληροφόρηση που έχουν λάβει και δια μέσω των διαβουλεύσεων, καταλήγουν συλλογικά στη διαμόρφωση εισηγήσεων ή προτάσεων²⁷.

Το μοντέλο του Citizens' Jury βασίζεται στην αντίληψη ότι οι πολίτες μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά και υπεύθυνα στη δημόσια λήψη αποφάσεων, ακόμη και όταν δεν διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις ή ολοκληρωμένη εικόνα για ένα δημόσιο ζήτημα. Όταν τους παρέχεται ο απαραίτητος χρόνος, πρόσβαση σε κατανοητή και ισορροπημένη πληροφόρηση και η δυνατότητα να συμμετέχουν σε ένα

²⁵ Participedia 'Method: Citizens' Jury' <https://participedia.net/method/155>

²⁶ Center for New Democratic Processes 'Our History' <https://cndp.us/our-history/>

²⁷ Center for New Democratic Processes 'Components of a Citizens' Jury' <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>

ασφαλές και οργανωμένο πλαίσιο διαλόγου, μπορούν να εξετάσουν διαφορετικές προσεγγίσεις, να αξιολογήσουν επιχειρήματα και να διαμορφώσουν πιο ώριμες και τεκμηριωμένες θέσεις.

Η λογική αυτή διαφοροποιεί το Citizens' Jury από πιο παραδοσιακές ή περιορισμένες μορφές δημόσιας διαβούλευσης, οι οποίες συχνά περιορίζονται στην καταγραφή αρχικών απόψεων ή σχολίων. Αντίθετα, στόχος του Citizens' Jury είναι να δημιουργήσει έναν χώρο ουσιαστικής συλλογικής σκέψης και διαλόγου, μέσα από τον οποίο οι πολίτες μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα ένα ζήτημα, να ακούσουν διαφορετικές εμπειρίες και προσεγγίσεις και τελικά να συμβάλουν στη διαμόρφωση πιο τεκμηριωμένων και κοινωνικά επεξεργασμένων εισηγήσεων ή προτάσεων²⁸.

Στο πλαίσιο αυτό, το Citizens' Jury δεν αντιμετωπίζει τις απόψεις των πολιτών ως στατικές ή δεδομένες. Αντίθετα, θεωρεί ότι η σκέψη και η κρίση των συμμετεχόντων μπορούν να εξελιχθούν μέσα από τη διαδικασία της ενημέρωσης, της ανταλλαγής απόψεων και της συλλογικής επεξεργασίας ενός ζητήματος. Για τον λόγο αυτό, το μοντέλο δίνει ιδιαίτερη έμφαση όχι μόνο στη συμμετοχή των πολιτών, αλλά και στην ποιότητα των συνθηκών μέσα στις οποίες πραγματοποιείται η συμμετοχή αυτή. Επιπλέον, δεν περιορίζεται απλώς στη συλλογή αρχικών απόψεων ή σχολίων, όπως συμβαίνει συχνά σε πιο παραδοσιακές μορφές δημόσιας διαβούλευσης²⁹.

Πότε είναι χρήσιμο ένα Citizens' Jury

Το Citizens' Jury είναι ιδιαίτερα χρήσιμο όταν ένα δημόσιο ζήτημα είναι σύνθετο, αμφιλεγόμενο ή επηρεάζει διαφορετικές κοινωνικές ομάδες με διαφορετικό τρόπο. Μπορεί να αξιοποιηθεί όταν χρειάζεται καλύτερη κατανόηση των απόψεων και ανησυχιών των πολιτών ή όταν ένα θέμα απαιτεί πιο ενημερωμένη και ισορροπημένη δημόσια κρίση.

Είναι επίσης κατάλληλο όταν υπάρχουν διαφορετικά συμφέροντα, προτεραιότητες ή συγκρούσεις αξιών. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η διαδικασία μπορεί να βοηθήσει τους φορείς λήψης αποφάσεων να κατανοήσουν καλύτερα τις κοινωνικές επιπτώσεις, τις ανάγκες και τις προτεραιότητες της κοινότητας.

Μπορεί να αξιοποιηθεί ιδιαίτερα όταν:

- χρειάζεται καλύτερη κατανόηση των απόψεων των πολιτών,
- το ζήτημα απαιτεί ενημερωμένη και ισορροπημένη κρίση,
- υπάρχουν διαφορετικά συμφέροντα ή συγκρούσεις αξιών,
- οι φορείς λήψης αποφάσεων επιδιώκουν ουσιαστική δημόσια συμβολή,
- απαιτείται ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της δημοκρατικής νομιμοποίησης μιας απόφασης.

²⁸ Kyle Bozentko, Ashleigh Maciolek, Richard V. Reeves, and Hannah Van Drie (2021) The wisdom of small crowds: The case for using Citizens' Juries to shape policy <https://www.brookings.edu/articles/the-wisdom-of-small-crowds-the-case-for-using-citizens-juries-to-shape-policy/>

²⁹ Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Δεν είναι όμως κατάλληλο για κάθε περίπτωση. Αν ο στόχος είναι απλώς η γρήγορη συλλογή απόψεων από μεγάλο αριθμό πολιτών, μια δημόσια διαβούλευση ή μια δημοσκόπηση μπορεί να είναι πιο κατάλληλη. Το Citizens' Jury έχει μεγαλύτερη αξία όταν παρέχεται χρόνος, ενημέρωση, διάλογος και συλλογική επεξεργασία ενός ζητήματος.

Πώς λειτουργεί στην πράξη

Στη διεθνή πρακτική, τα Citizens' Juries υλοποιούνται με τη συμμετοχή μιας σχετικά μικρής ομάδας πολιτών, η οποία κυμαίνεται περίπου μεταξύ 12 και 25 ατόμων. Το μέγεθος αυτό θεωρείται αρκετά μικρό ώστε να επιτρέπει ουσιαστικό διάλογο και ενεργή συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων, αλλά και αρκετά μεγάλο ώστε να περιλαμβάνει διαφορετικές εμπειρίες, απόψεις και κοινωνικές οπτικές.

Ως προς τη διάρκειά τους, τα Citizens' Juries οργανώνονται συνήθως σε εντατική μορφή διάρκειας 2 έως 3ών ημερών. Ωστόσο, σε πιο σύνθετα ζητήματα, η διαδικασία μπορεί να εκτείνεται σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα ή να οργανώνεται μέσα από διαδοχικές συνεδρίες. Η επιλογή του μεγέθους και της διάρκειας εξαρτάται από την πολυπλοκότητα του ζητήματος, τους στόχους της διαδικασίας, τους διαθέσιμους πόρους και το επίπεδο ανάλυσης που απαιτείται³⁰³¹³².

Μέγεθος Ομάδας

12–25 συμμετέχοντες για αντιπροσωπευτική εκπροσώπηση της κοινότητας

Συμπεριληψη Διαφορετικών Οπτικών

Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να λάβουν ολοκληρωμένη και ισορροπημένη ενημέρωση για το ζήτημα



Ουσιαστικός Διάλογος

Το ζήτημα υπό εξέταση περνά από ανοιχτή διαβούλευση μέσω ανοιχτού και ισότιμου διαλόγου όλων των συμμετεχόντων

Ευέλικτη Διάρκεια

Συνήθως 2–3 εντατικές ημέρες ή διαδοχικές συνεδρίες

³⁰ Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

³¹ Participedia 'Method: Citizens' Jury' <https://participedia.net/method/155>

³² Center for New Democratic Processes 'Components of a Citizens' Jury' <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>

Στην πράξη, η διαδικασία ξεκινά με τον καθορισμό ενός σαφούς ερωτήματος ή θέματος προς εξέταση. Το ερώτημα πρέπει να είναι συγκεκριμένο, κατανοητό και σχετικό με μια πραγματική ανάγκη δημόσιας πολιτικής ή λήψης αποφάσεων. Στη συνέχεια επιλέγεται η ομάδα των συμμετεχόντων, συνήθως μέσω τυχαίας ή στρωματοποιημένης επιλογής, ώστε να αντικατοπτρίζει βασικά χαρακτηριστικά της κοινότητας, όπως ηλικία, φύλο, γεωγραφική περιοχή ή κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.

Αφού συγκροτηθεί η ομάδα, οι συμμετέχοντες λαμβάνουν ισορροπημένη και κατανοητή πληροφόρηση για το θέμα που εξετάζεται. Στο πλαίσιο αυτό, ακούν ειδικούς, εμπλεκόμενους φορείς ή “μάρτυρες”, οι οποίοι παρουσιάζουν διαφορετικές οπτικές και προσεγγίσεις γύρω από το ζήτημα. Παράλληλα, κατά τη διαδικασία των παρουσιάσεων, οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να θέσουν ερωτήσεις, να ζητήσουν διευκρινίσεις και να εξετάσουν διαφορετικά επιχειρήματα και δεδομένα.

Ακολουθεί η φάση της διαβούλευσης και της συλλογικής επεξεργασίας του ζητήματος. Οι συμμετέχοντες συζητούν μεταξύ τους, ανταλλάσσουν απόψεις, εξετάζουν τα δεδομένα και επεξεργάζονται πιθανές επιλογές ή προτάσεις. Η διαδικασία υποστηρίζεται από ανεξάρτητους συντονιστές, οι οποίοι χωρίς να παρεμβαίνουν ή να καθοδηγούν τους συμμετέχοντες διασφαλίζουν ότι η συζήτηση παραμένει ισότιμη, οργανωμένη και επικεντρωμένη στο θέμα.

Μέσα από τον δομημένο διάλογο, την ανταλλαγή απόψεων και τη συλλογική επεξεργασία του ζητήματος, οι συμμετέχοντες καταλήγουν σε συλλογικά συμπεράσματα, εισηγήσεις ή προτάσεις πολιτικής. Σε αρκετές περιπτώσεις επιδιώκεται η διαμόρφωση κοινών θέσεων ή σημείων συναίνεσης, ενώ όπου αυτό δεν είναι εφικτό μπορούν να καταγράφονται και διαφορετικές ή μειοψηφικές απόψεις. Τα αποτελέσματα της διαδικασίας αποτυπώνονται συνήθως σε γραπτή έκθεση, η οποία παραδίδεται στον φορέα που ανέθεσε ή υποστηρίζει τη διαδικασία³³³⁴³⁵³⁶.

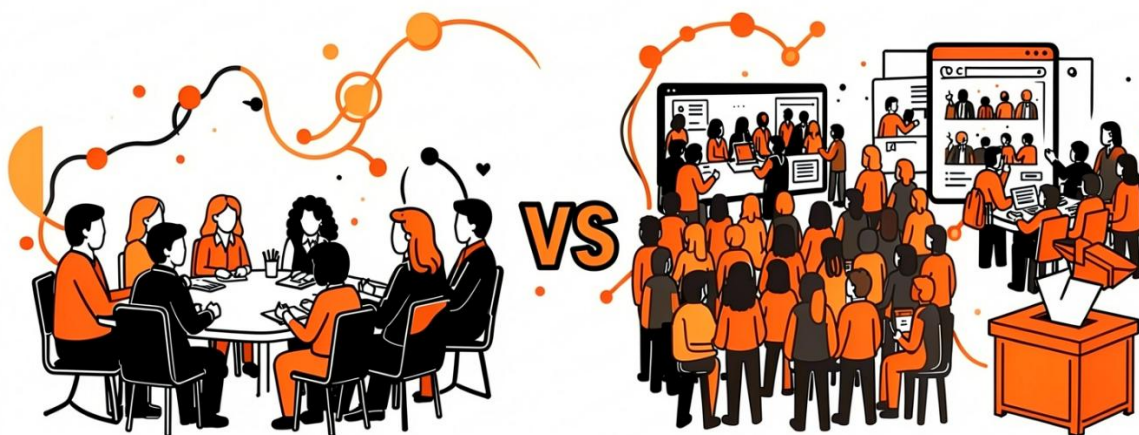
³³ Gavin Barbker, Jason Leman (2025) ‘DIY Democracy: How to Run a Citizens Jury’ <https://citizen-network.org/uploads/attachment/889/diy-democracy-a-guide-to-citizens-juries.pdf>

³⁴ Shared Future (2017) ‘Citizens Jury Literature Review’ <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

³⁵ Center for New Democratic Processes ‘Components of a Citizens’ Jury’ <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>

³⁶ Center for New Democratic Processes ‘How we work I Citizens Juries’ <https://cndp.us/about-us/how-we-work/>

Τι διαφοροποιεί το Citizens' Jury από άλλες διαδικασίες



Το Citizens' Jury διαφοροποιείται από άλλες μορφές συμμετοχής και συλλογής/καταγραφής των απόψεων των πολιτών κυρίως ως προς το βάθος της διαδικασίας, τον τρόπο οργάνωσης και τον στόχο της συλλογικής και τεκμηριωμένης κρίσης. Παρότι μοιράζεται ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με άλλες συμμετοχικές ή διαβουλευτικές προσεγγίσεις, παρουσιάζει σημαντικές διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο εμπλέκονται οι πολίτες, τη διάρκεια της διαδικασίας και το είδος του αποτελέσματος που επιδιώκεται³⁷³⁸.

- **Citizens' Jury και δημόσια διαβούλευση**

Οι δημόσιες διαβουλεύσεις αποτελούν μία από τις πιο συνηθισμένες και ανοιχτές μορφές συμμετοχής των πολιτών. Μέσα από αυτές, πολίτες, οργανώσεις και εμπλεκόμενοι φορείς μπορούν να υποβάλουν απόψεις, σχόλια ή εισηγήσεις για ένα σχέδιο πολιτικής, ένα νομοσχέδιο ή μια δημόσια απόφαση. Το σημαντικό τους πλεονέκτημα είναι ότι, ως ανοιχτές διαδικασίες, μπορούν να προσεγγίσουν μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων και να δώσουν ευκαιρίες έκφρασης σε ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων μερών.

Ωστόσο, στις περισσότερες δημόσιες διαβουλεύσεις οι συμμετέχοντες καταθέτουν κυρίως ατομικές απόψεις, χωρίς να προηγείται απαραίτητα οργανωμένη ενημέρωση, δομημένος διάλογος ή συλλογική επεξεργασία του ζητήματος. Παράλληλα, συχνά συμμετέχουν κυρίως άτομα ή φορείς που

³⁷ Participedia (n.d.). *Participedia: A Global Platform for Research and Practice on Public Participation and Democratic Innovation*. <https://participedia.net>

³⁸ OECD (2020), *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/339306da-en>.

έχουν ήδη γνώση, ενεργό ενδιαφέρον ή άμεση εμπλοκή στο θέμα, με αποτέλεσμα να εκπροσωπούνται περισσότερο οι πιο οργανωμένες και ενεργές φωνές της δημόσιας συζήτησης.

Αντίθετα, το Citizens' Jury βασίζεται σε μια πιο δομημένη και σε βάθος διαβουλευτική διαδικασία. Συμμετέχει μια μικρή, αλλά όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτική και συμπεριληπτική ομάδα πολιτών, η οποία επιλέγεται ώστε να αντικατοπτρίζει βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας, συμπεριλαμβάνοντας και άτομα που συνήθως δεν λαμβάνουν μέρος σε δημόσιες διαδικασίες. Οι συμμετέχοντες έχουν χρόνο να ενημερωθούν, να ακούσουν διαφορετικές οπτικές, να θέσουν ερωτήματα και να επεξεργαστούν συλλογικά το ζήτημα μέσα από δομημένο διάλογο.

Παράλληλα, μέσω της χρήσης συντονιστών και συγκεκριμένων κανόνων συζήτησης, επιδιώκεται να διασφαλιστεί ότι όλοι οι συμμετέχοντες έχουν ουσιαστική δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους, να ακουστούν ισότιμα και να συμβάλουν στη διαμόρφωση των τελικών εισηγήσεων ή προτάσεων.

Ως αποτέλεσμα, το βασικό πλεονέκτημα του Citizens' Jury είναι το μεγαλύτερο βάθος της διαδικασίας και η δυνατότητα παραγωγής πιο τεκμηριωμένων και συλλογικά επεξεργασμένων εισηγήσεων. Από την άλλη πλευρά, σε σύγκριση με μια ανοιχτή δημόσια διαβούλευση, συμμετέχει μικρότερος αριθμός πολιτών, γεγονός που περιορίζει τη μαζικότητα της συμμετοχής.

- **Citizens' Jury και δημοσκοπήσεις**

Οι δημοσκοπήσεις αποτελούν ένα από τα πιο διαδεδομένα εργαλεία καταγραφής της κοινής γνώμης. Χρησιμοποιούνται κυρίως για να αποτυπώσουν τις απόψεις, τις στάσεις ή τις προτιμήσεις των πολιτών γύρω από ένα ζήτημα σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Μέσα από τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων από μεγάλο αριθμό ατόμων, μπορούν να προσφέρουν μια γενική εικόνα για το τι πιστεύει η κοινωνία και να αναδείξουν τάσεις ή επίπεδα υποστήριξης απέναντι σε μια πολιτική ή δημόσια συζήτηση.

Το βασικό τους πλεονέκτημα είναι η δυνατότητα γρήγορης συλλογής δεδομένων από μεγάλο και συχνά αντιπροσωπευτικό δείγμα πληθυσμού. Για τον λόγο αυτό, οι δημοσκοπήσεις αποτελούν χρήσιμο εργαλείο για την κατανόηση της κοινής γνώμης, ιδιαίτερα όταν απαιτείται άμεση αποτύπωση κοινωνικών στάσεων ή πολιτικών τάσεων.

Ωστόσο, οι δημοσκοπήσεις αποτυπώνουν συνήθως την αρχική ή «ακατέργαστη» γνώμη των πολιτών. Οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν με βάση τις γνώσεις, τις εμπειρίες ή τις εντυπώσεις που ήδη διαθέτουν, χωρίς να προηγείται οργανωμένη ενημέρωση, ανταλλαγή επιχειρημάτων ή συλλογική επεξεργασία του ζητήματος. Ως αποτέλεσμα, οι απαντήσεις αποτυπώνουν κυρίως τι πιστεύουν οι

πολίτες τη δεδομένη στιγμή και όχι απαραίτητα τι θα κατέληγαν να πιστεύουν μετά από ουσιαστική ενημέρωση και διάλογο.

Αντίθετα, το Citizens' Jury λειτουργεί με διαφορετική λογική. Στόχος του δεν είναι απλώς να καταγράψει τις αρχικές απόψεις των πολιτών, αλλά να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες ώστε οι συμμετέχοντες να μπορέσουν να εξετάσουν το ζήτημα σε βάθος. Οι πολίτες έχουν χρόνο να ενημερωθούν, να ακούσουν διαφορετικές οπτικές, να θέσουν ερωτήματα, να ανταλλάξουν επιχειρήματα και να επανεξετάσουν τις αρχικές τους θέσεις μέσα από δομημένο διάλογο και συλλογική σκέψη.

Με αυτή την έννοια, το Citizens' Jury επιδιώκει να οδηγήσει όχι απλώς σε μια καταγραφή γνώμης, αλλά σε πιο ώριμες, τεκμηριωμένες και συνειδητές θέσεις. Από την άλλη πλευρά, απαιτεί σημαντικά περισσότερο χρόνο, οργάνωση και πόρους σε σύγκριση με μια δημοσκόπηση, ενώ συμμετέχει πολύ μικρότερος αριθμός πολιτών.

• **Citizens' Jury και εργαστήρια συν-δημιουργίας**

Τα εργαστήρια συν-δημιουργίας αποτελούν ιδιαίτερα διαδεδομένες συμμετοχικές διαδικασίες, κυρίως σε θέματα σχεδιασμού πολιτικών, ανάπτυξης υπηρεσιών, τοπικών παρεμβάσεων ή επίλυσης πρακτικών προβλημάτων. Στόχος τους είναι συνήθως η ανταλλαγή ιδεών, η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών φορέων και η από κοινού επεξεργασία πιθανών λύσεων ή προτάσεων.

Το βασικό τους πλεονέκτημα είναι ότι μπορούν να δημιουργήσουν ένα πιο ευέλικτο, δημιουργικό και συνεργατικό περιβάλλον. Συχνά επιτρέπουν τη γρήγορη παραγωγή ιδεών, την αξιοποίηση εξειδικευμένης εμπειρίας και την ανάπτυξη πρακτικών προσεγγίσεων μέσα από αλληλεπίδραση μεταξύ συμμετεχόντων με διαφορετικά υπόβαθρα ή ρόλους.

Ωστόσο, οι συμμετέχοντες σε ένα εργαστήριο επιλέγονται συνήθως με βάση το ενδιαφέρον, την εμπειρία, την επαγγελματική τους ιδιότητα ή τη σχέση τους με το υπό εξέταση ζήτημα και όχι με στόχο την αντιπροσωπευτικότητα της ευρύτερης κοινωνίας. Ως αποτέλεσμα, τα εργαστήρια λειτουργούν συχνά περισσότερο ως χώροι συνεργασίας μεταξύ ήδη ενεργών ή εμπλεκόμενων ατόμων και λιγότερο ως διαδικασίες που επιδιώκουν να αποτυπώσουν μια ευρύτερη κοινωνική οπτική.

Επιπλέον, τα εργαστήρια δεν περιλαμβάνουν πάντοτε οργανωμένη και ισορροπημένη πληροφόρηση, ούτε διαδικασία συλλογικής διαβούλευσης με στόχο τη διαμόρφωση τεκμηριωμένης συλλογικής κρίσης. Σε αρκετές περιπτώσεις, η έμφαση δίνεται περισσότερο στην παραγωγή ιδεών και λιγότερο στη συστηματική εξέταση διαφορετικών οπτικών ή στην επανεξέταση αρχικών θέσεων.

Αντίθετα, το Citizens' Jury σχεδιάζεται με διαφορετική λογική. Επιδιώκει να λειτουργήσει ως μια μικρογραφία της κοινότητας, μέσα από τη συμμετοχή μιας μικρής αλλά όσο το δυνατόν πιο

αντιπροσωπευτικής και συμπεριληπτικής ομάδας πολιτών. Παράλληλα, δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην οργανωμένη πληροφόρηση, στη διαβούλευση, στην εξέταση διαφορετικών προσεγγίσεων και στη συλλογική επεξεργασία του ζητήματος πριν από τη διαμόρφωση εισηγήσεων ή προτάσεων.

Ως αποτέλεσμα, το βασικό πλεονέκτημα των εργαστηρίων είναι η ευελιξία, η δημιουργικότητα και η ευκολότερη οργάνωσή τους, ενώ το βασικό πλεονέκτημα του Citizens' Jury είναι το μεγαλύτερο βάθος διαβούλευσης, η πιο δομημένη συλλογική επεξεργασία και η ενισχυμένη δημοκρατική νομιμοποίηση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων της.

• **Citizens' Jury και Citizens' Assemblies**

Τα Citizens' Assemblies αποτελούν, όπως και τα Citizens' Juries, μορφές διαβουλευτικών διαδικασιών τύπου mini-publics. Και στις δύο περιπτώσεις, συμμετέχουν πολίτες που επιλέγονται με στόχο να αντικατοπτρίζουν βασικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας, λαμβάνουν οργανωμένη πληροφόρηση, συμμετέχουν σε δομημένο διάλογο και καλούνται να διαμορφώσουν συλλογικές εισηγήσεις ή προτάσεις για δημόσια ζητήματα.

Οι δύο διαδικασίες βασίζονται στην ίδια δημοκρατική λογική: ότι οι πολίτες μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη δημόσια λήψη αποφάσεων όταν έχουν τον χρόνο, την πληροφόρηση και το κατάλληλο πλαίσιο για να εξετάσουν ένα ζήτημα σε βάθος. Για τον λόγο αυτό, τόσο τα Citizens' Assemblies όσο και τα Citizens' Juries δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην αντιπροσωπευτικότητα, στη διαβούλευση και στη συλλογική επεξεργασία διαφορετικών οπτικών.

Η βασική διαφορά μεταξύ τους βρίσκεται κυρίως στο μέγεθος, τη διάρκεια και το εύρος της διαδικασίας. Τα Citizens' Assemblies είναι συνήθως μεγαλύτερα σε αριθμό συμμετεχόντων, διαρκούν περισσότερο και ασχολούνται με ευρύτερα ή ιδιαίτερα σύνθετα ζητήματα δημόσιας πολιτικής, όπως συνταγματικές μεταρρυθμίσεις, κλιματική πολιτική ή μεγάλα κοινωνικά ζητήματα. Σε αρκετές περιπτώσεις συνδέονται και με πιο επίσημες ή θεσμικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Αντίθετα, το Citizens' Jury είναι συνήθως μικρότερο, πιο ευέλικτο και περισσότερο εστιασμένο σε ένα συγκεκριμένο ερώτημα ή δημόσιο ζήτημα. Η μικρότερη κλίμακα της διαδικασίας επιτρέπει συχνά πιο άμεσο και εντατικό διάλογο μεταξύ των συμμετεχόντων, ενώ παράλληλα καθιστά το μοντέλο πιο εύκολο στην οργάνωση και πιο κατάλληλο για τοπικό επίπεδο ή για πιο συγκεκριμένες αποφάσεις πολιτικής.

Το βασικό πλεονέκτημα των Citizens' Assemblies είναι ότι μπορούν να διαχειριστούν ευρύτερα και πιο σύνθετα ζητήματα με μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων και συχνά με ισχυρότερη θεσμική βαρύτητα. Από την άλλη πλευρά, το Citizens' Jury προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία, πιο στοχευμένη διαβούλευση και ευκολότερη εφαρμογή σε μικρότερη κλίμακα ή σε πιο εξειδικευμένα ζητήματα.

Συνολικά, το Citizens' Jury μπορεί να θεωρηθεί μια διαδικασία που συνδυάζει συμμετοχή, οργανωμένη πληροφόρηση, δομημένο διάλογο και συλλογική κρίση, με στόχο την παραγωγή τεκμηριωμένων και χρήσιμων εισηγήσεων για σύνθετα δημόσια ζητήματα.

Σύνοψη – Η αξία και ο ρόλος του Citizens' Jury

Συνολικά, το Citizens' Jury αποτελεί μια δομημένη διαδικασία συμμετοχής και συλλογικής κρίσης, η οποία επιδιώκει να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες ώστε οι πολίτες να μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στη συζήτηση και επεξεργασία σύνθετων δημόσιων ζητημάτων. Μέσα από την οργανωμένη πληροφόρηση, τον δομημένο διάλογο και τη συλλογική επεξεργασία διαφορετικών οπτικών, το μοντέλο ενισχύει την ποιότητα της δημόσιας διαβούλευσης και να οδηγήσει στη διαμόρφωση πιο τεκμηριωμένων και κοινωνικά επεξεργασμένων εισηγήσεων.

Η αξία του Citizens' Jury έγκειται στο γεγονός ότι δεν περιορίζεται στην απλή καταγραφή αρχικών απόψεων ή προτιμήσεων των πολιτών. Αντίθετα, δημιουργεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο οι συμμετέχοντες έχουν τον χρόνο, την πληροφόρηση και τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να εξετάσουν διαφορετικές προσεγγίσεις, να ανταλλάξουν επιχειρήματα, να επανεξετάσουν αρχικές θέσεις και να διαμορφώσουν πιο ώριμες και συνειδητές κρίσεις.

Παράλληλα, το μοντέλο μπορεί να λειτουργήσει ως ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, δημόσιους οργανισμούς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που επιδιώκουν πιο ουσιαστικές, συμμετοχικές και αξιόπιστες διαδικασίες δημόσιου διαλόγου. Αν και δεν αντικαθιστά άλλες μορφές συμμετοχής ή λήψης αποφάσεων, μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά, ενισχύοντας τη διαφάνεια, τη δημοκρατική νομιμοποίηση και την εμπιστοσύνη μεταξύ πολιτών και θεσμών.

Συνολικά, το Citizens' Jury συνδυάζει συμμετοχή, οργανωμένη πληροφόρηση, δομημένο διάλογο και συλλογική κρίση σε μια πρακτική και εφαρμοστέα διαδικασία διαβουλευτικής δημοκρατίας. Για τον λόγο αυτό, θεωρείται σήμερα ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία συμμετοχικής και διαβουλευτικής διακυβέρνησης, ιδιαίτερα σε ζητήματα που απαιτούν ουσιαστικό δημόσιο διάλογο και πιο κοινωνικά επεξεργασμένες αποφάσεις.

Στις επόμενες ενότητες του οδηγού παρουσιάζονται πιο αναλυτικά τα βασικά στάδια σχεδιασμού, οργάνωσης και υλοποίησης ενός Citizens' Jury, καθώς και πρακτικά ζητήματα που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εφαρμογή του μοντέλου.

Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝΟΣ CITIZENS' JURY

Αφού παρουσιάστηκε η έννοια, η λογική και η φιλοσοφία του Citizens' Jury, το επόμενο βήμα είναι η κατανόηση των βασικών χαρακτηριστικών και των πρακτικών παραμέτρων που καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας και την επιτυχία του στην πράξη³⁹.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η ενότητα αυτή λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ της θεωρητικής παρουσίασης του μοντέλου και της πρακτικής καθοδήγησης που ακολουθεί στις επόμενες ενότητες του οδηγού. Στόχος της είναι να προσφέρει μια συνολική και πρακτικά προσανατολισμένη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οργανώνεται και λειτουργεί ένα Citizens' Jury, ώστε να είστε σε θέση να προσεγγίσετε ουσιαστικά και με επιτυχία τα επιμέρους στάδια σχεδιασμού και υλοποίησής του.

Στην πράξη, το Citizens' Jury δεν αποτελεί μια απλή συμμετοχική δράση ή μια μεμονωμένη δημόσια συζήτηση. Πρόκειται για μια οργανωμένη διαβουλευτική διαδικασία, η οποία απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό, σαφείς ρόλους, ισορροπημένη πληροφόρηση, ουδέτερη διευκόλυνση της συζήτησης και ουσιαστική σύνδεση με τη λήψη αποφάσεων. Για τον λόγο αυτό, πριν εξεταστούν αναλυτικά τα επιμέρους στάδια διοργάνωσης και υλοποίησης ενός Citizens' Jury, είναι σημαντικό να κατανοηθούν οι βασικές αρχές και οι κρίσιμοι παράγοντες που υποστηρίζουν τη λειτουργία και την αξιοπιστία της διαδικασίας.



³⁹ Τα στοιχεία και πληροφορίες που παρουσιάζονται στην ενότητα βασίζονται στις ακόλουθες πηγές:

INVOLVE Methos: Citizens Jury <https://www.involve.org.uk/resource/citizens-jury>

Center for New Democratic Processes 'Components of a Citizens' Jury' <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>

Gavin Barbker, Jason Leman (2025) 'DIY Democracy: How to Run a Citizens Jury' <https://citizen-network.org/uploads/attachment/889/diy-democracy-a-guide-to-citizens-juries.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2022) 'The Southwark Citizens' Jury on Climate Change' <https://www.southwark.gov.uk/sites/default/files/2024-10/Southwark%20Report%20FINAL%20EDITS%20v0.5.pdf>

Participedia 'Method: Citizens' Jury' <https://participedia.net/method/155>

Κρίσιμα χαρακτηριστικά ενός Citizens' Jury

Παρότι η μορφή και η διάρκεια ενός Citizens' Jury μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με το θέμα και το πλαίσιο εφαρμογής, υπάρχουν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που θεωρούνται κρίσιμα για την ποιότητα, την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας.

Τα χαρακτηριστικά αυτά, όπως παρουσιάζονται πιο κάτω, αποτελούν τον πυρήνα της μεθοδολογίας και επηρεάζουν άμεσα τόσο την εμπειρία των συμμετεχόντων όσο και την ποιότητα των αποτελεσμάτων που παράγονται.

- **Σαφές ερώτημα και ξεκάθαρος σκοπός**

Κάθε Citizens' Jury πρέπει να ξεκινά από ένα σαφές και καλά διατυπωμένο ερώτημα, το οποίο καθορίζει το αντικείμενο της διαβούλευσης και το είδος των αποτελεσμάτων που αναμένονται. Το ερώτημα πρέπει να είναι κατανοητό, ουσιαστικό και ανοιχτό στη διερεύνηση διαφορετικών προσεγγίσεων, χωρίς να προκαθορίζει το αποτέλεσμα της διαδικασίας. Παράλληλα, οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν γιατί οργανώνεται το Citizens' Jury και πώς αναμένεται να αξιοποιηθούν οι εισηγήσεις τους.

- **Αντιπροσωπευτική σύνθεση**

Η σύνθεση της ομάδας αποτελεί βασικό στοιχείο της αξιοπιστίας του Citizens' Jury. Η επιλογή των συμμετεχόντων θα πρέπει να γίνεται κατά τρόπο που να διασφαλίζει την αντιπροσωπευτικότητα της κοινότητας στην οποία διενεργείται ή αφορά το Citizens Jury. Δηλαδή, η ομάδα να λειτουργεί ως μια μικρογραφία της κοινότητας, περιλαμβάνοντας διαφορετικές εμπειρίες, κοινωνικά χαρακτηριστικά και οπτικές. Η ποικιλομορφία αυτή ενισχύει τόσο την ποιότητα της συζήτησης όσο και τη δημοκρατική νομιμοποίηση της διαδικασίας.

- **Ισορροπημένη και κατανοητή πληροφόρηση**

Οι συμμετέχοντες έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστη, ισορροπημένη και κατανοητή πληροφόρηση, ώστε να μπορούν να εξετάσουν ουσιαστικά το ζήτημα υπό συζήτηση. Η πληροφορία πρέπει να παρουσιάζεται με σαφή και προσβάσιμο τρόπο, χωρίς υπερβολικά τεχνική γλώσσα ή μονομερή προσέγγιση, επιτρέποντας στους πολίτες να κατανοήσουν διαφορετικές επιλογές και επιχειρήματα.

- **Εμπλοκή ειδικών και εμπλεκόμενων φορέων**

Στη διαδικασία έχουν άμεση εμπλοκή ειδικοί και οι εμπλεκόμενοι φορείς παρουσιάζοντας διαφορετικές οπτικές, δεδομένα και εμπειρίες που σχετίζονται με το θέμα. Ο ρόλος τους είναι καθαρά ενημερωτικός και δεν πρέπει να καθορίζει ή να καθοδηγεί τη συζήτηση και τις αποφάσεις/εισηγήσεις που θα διαμορφωθούν. Είναι σημαντικό να διασφαλίζεται η παρουσία διαφορετικών και, όπου χρειάζεται, αντικρουόμενων προσεγγίσεων, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να διαμορφώσουν ανεξάρτητη και τεκμηριωμένη άποψη.

- **Δομημένος διάλογος και ουδέτερη διευκόλυνση**

Η διαβούλευση υποστηρίζεται από συντονιστές (facilitators), οι οποίοι διασφαλίζουν ότι η συζήτηση παραμένει οργανωμένη, ισότιμη και επικεντρωμένη στο θέμα. Ο ρόλος τους δεν είναι να επηρεάζουν ή να καθοδηγούν το περιεχόμενο της συζήτησης ή τα συμπεράσματα των συμμετεχόντων, αλλά να δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες ώστε όλοι να μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά. Ο αμερόληπτος συντονισμός των συζητήσεων και διεργασιών βοηθά στην αποφυγή επιβολής ή μονοπώλησης της συζήτησης από συγκεκριμένες φωνές ή απόψεις και ενισχύει την ποιότητα και την ισορροπία του διαλόγου.

- **Επαρκής χρόνος για ενημέρωση και διαβούλευση**

Οι συμμετέχοντες πρέπει να έχουν επαρκή χρόνο για να ενημερωθούν, να επεξεργαστούν πληροφορίες, να ακούσουν διαφορετικές απόψεις και να ανταλλάξουν επιχειρήματα πριν καταλήξουν σε συλλογικές εισηγήσεις ή συμπεράσματα. Η λογική του μοντέλου βασίζεται ακριβώς στην ιδέα ότι η ουσιαστική διαβούλευση χρειάζεται χρόνο και δεν μπορεί να περιορίζεται σε μια σύντομη ή επιφανειακή συζήτηση. Άρα πρέπει να αποφεύγεται χρονική πίεση που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ποιότητα της διαδικασίας και τη δυνατότητα των συμμετεχόντων να εξετάσουν το ζήτημα σε βάθος.

- **Σύνδεση με τη λήψη αποφάσεων**

Ένα Citizens' Jury πρέπει να συνδέεται με πραγματικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να είναι σαφές από την αρχή πώς αναμένεται να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα της διαδικασίας. Οι συμμετέχοντες χρειάζεται να γνωρίζουν ποιος θα εξετάσει τις εισηγήσεις τους, ποια είναι τα όρια και οι δυνατότητες επιρροής της διαδικασίας και με ποιο τρόπο θα υπάρξει συνέχεια μετά την ολοκλήρωσή της. Η ύπαρξη ουσιαστικής σύνδεσης με τη λήψη αποφάσεων αποτελεί βασικό στοιχείο αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης προς το Citizens' Jury, καθώς ενισχύει την αίσθηση ότι η συμμετοχή των πολιτών έχει πραγματική σημασία και αντίκτυπο.

Η ύπαρξη των πιο πάνω χαρακτηριστικών επηρεάζει άμεσα και καθορίζει την ποιότητα, την αξιοπιστία και τελικά την επιτυχία ενός Citizens' Jury. Η επιτυχία της διαδικασίας δεν κρίνεται μόνο από το κατά πόσο πραγματοποιήθηκε ομαλά ή από το αν οι συμμετέχοντες είχαν μια θετική εμπειρία, αλλά κυρίως από το κατά πόσο δημιουργήθηκαν ουσιαστικές συνθήκες ενημερωμένης, ισότιμης και τεκμηριωμένης διαβούλευσης.

Σε πρώτο επίπεδο, η επιτυχία ενός Citizens' Jury συνδέεται με την ποιότητα της ίδιας της διαδικασίας. Οι συμμετέχοντες πρέπει να αισθάνονται ότι ενημερώθηκαν επαρκώς, ότι ακούστηκαν ισότιμα και ότι είχαν πραγματική δυνατότητα να συμμετέχουν ουσιαστικά στη συζήτηση και στη διαμόρφωση των τελικών εισηγήσεων.

Παράλληλα, σημαντικό κριτήριο επιτυχίας αποτελεί και η ποιότητα των αποτελεσμάτων που παράγονται. Οι εισηγήσεις ή προτάσεις που προκύπτουν μέσα από τη διαδικασία θα πρέπει να είναι σαφείς, τεκμηριωμένες, ρεαλιστικές και χρήσιμες για τους φορείς λήψης αποφάσεων.

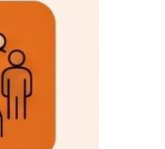
Εξίσου σημαντικός είναι και ο πραγματικός αντίκτυπος της διαδικασίας. Οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν ότι οι εισηγήσεις τους εξετάστηκαν με σοβαρότητα και ότι υπήρξε ουσιαστική ανταπόκριση από τους αρμόδιους φορείς. Όταν η διαδικασία δεν συνδέεται ουσιαστικά με τη λήψη αποφάσεων ή όταν τα αποτελέσματά της αγνοούνται, υπάρχει κίνδυνος να υπονομευθεί η αξιοπιστία και η δημοκρατική αξία του Citizens' Jury.

Συνολικά, η επιτυχία ενός Citizens' Jury προκύπτει από το συνδυασμό ποιοτικής διαδικασίας, ουσιαστικής συμμετοχής και πραγματικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.

Οι βασικοί ρόλοι στη διαδικασία ενός Citizens' Jury

Για τον σωστό σχεδιασμό και την αποτελεσματική υλοποίηση ενός Citizens' Jury απαιτείται η συνεργασία διαφορετικών ανθρώπων και ομάδων, οι οποίοι αναλαμβάνουν διακριτούς αλλά αλληλένδετους ρόλους σε όλα τα στάδια της διαδικασίας. Κάθε ρόλος συμβάλλει με διαφορετικό τρόπο στην ποιότητα, την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα της διαβούλευσης και είναι εξίσου σημαντικός για την επιτυχή λειτουργία του μοντέλου. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντικό να υπάρχει σαφής κατανόηση των ευθυνών, των ορίων και της συμβολής κάθε εμπλεκόμενου μέρους στη διαδικασία.

Οι βασικοί ρόλοι που συναντώνται συνήθως στη διαδικασία ενός Citizens' Jury παρουσιάζονται συνοπτικά πιο κάτω:

Φορέας Λήψης Αποφάσεων	Ομάδα Έργου	Συντονιστές	Συμβουλευτική Επιτροπή	Εμπειρογνώμονες & Μάρτυρες	Συμμετέχοντες Πολίτες
					
Φορέας Λήψης Αποφάσεων	Ομάδα Έργου	Συντονιστές	Συμβουλευτική Επιτροπή	Εμπειρογνώμονες & Μάρτυρες	Συμμετέχοντες Πολίτες
Θέτει το ερώτημα και δεσμεύεται για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων.	Σχεδιάζει, συντονίζει και εγγυάται την ομαλή υλοποίηση της διαδικασίας.	Διασφαλίζουν ισότιμο διάλογο και ασφαλές περιβάλλον συζήτησης χωρίς να επηρεάζουν το περιεχόμενο.	Εποπτεύει την ποιότητα, τη διαφάνεια και την αντικειμενικότητα της πληροφόρησης.	Παρέχουν εξειδικευμένη γνώση και διαφορετικές οπτικές για τεκμηριωμένη κρίση.	Ο πυρήνας της διαδικασίας που αποφασίζει με γνώμονα το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον.

- **Ο φορέας λήψης αποφάσεων / αρμόδια αρχή**

Ο φορέας λήψης αποφάσεων ή η αρμόδια αρχή είναι ο οργανισμός που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία ενεργοποίησης, ανάθεσης ή υποστήριξης της διαδικασίας ενός Citizens' Jury. Ο ρόλος του είναι

καθοριστικός, καθώς διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η διαβούλευση και καθορίζει τη σύνδεσή της με πραγματικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Στην πράξη, ο φορέας λήψης αποφάσεων συμβάλλει στον καθορισμό του θέματος και του βασικού ερωτήματος της διαδικασίας, θέτει το επίπεδο δέσμευσης του απέναντι στα αποτελέσματα και προσδιορίζει τον τρόπο αξιοποίησης των εισηγήσεων που θα προκύψουν.

- **Η ομάδα έργου**

Η ομάδα έργου αποτελεί τον βασικό μηχανισμό σχεδιασμού, οργάνωσης και υλοποίησης του Citizens' Jury. Είναι υπεύθυνη για τον συνολικό συντονισμό της διαδικασίας και για τη διασφάλιση ότι όλα τα επιμέρους στάδια οργανώνονται και λειτουργούν με συνεκτικό και αποτελεσματικό τρόπο.

Στην πράξη, η ομάδα έργου αναλαμβάνει τον σχεδιασμό της διαδικασίας και ηγείται της επιλογής και του συντονισμού των συμμετεχόντων και των εμπειρογνομόνων. Επιπλέον, είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση του χρονοδιαγράμματος, καθώς και τη συνολική οργανωτική και διοικητική υποστήριξη όλων των φάσεων του Citizens' Jury. Παράλληλα, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της ποιότητας, της αξιοπιστίας και της ομαλής εξέλιξης της διαδικασίας.

Είναι σημαντικό, δε, να σημειωθεί ότι παρότι έχει την ευθύνη της οργάνωσης και του συντονισμού, θα πρέπει να διατηρεί την απαραίτητη ουδετερότητα απέναντι στο περιεχόμενο της διαβούλευσης και στα τελικά συμπεράσματα/αποτελέσματα της διαδικασίας.

- **Οι συντονιστές**

Οι συντονιστές είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση και υποστήριξη της διαβούλευσης κατά τη διάρκεια του Citizens' Jury. Ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς συμβάλλουν στη δημιουργία ενός οργανωμένου, ισότιμου και ασφαλούς πλαισίου συζήτησης μέσα στο οποίο όλοι οι συμμετέχοντες μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά.

Δια μέσω αυτού, βοηθούν την ομάδα να παραμένει επικεντρωμένη στο θέμα, ενθαρρύνουν τη συμμετοχή όλων των πολιτών, διαχειρίζονται τη δυναμική της συζήτησης και υποστηρίζουν τη συλλογική επεξεργασία των διαφορετικών απόψεων και επιχειρημάτων. Παράλληλα, συμβάλλουν στη διατήρηση ενός κλίματος σεβασμού, ισορροπίας και εποικοδομητικού διαλόγου.

Ο ρόλος τους δεν είναι να επηρεάζουν το περιεχόμενο της συζήτησης ή να καθοδηγούν τα συμπεράσματα της ομάδας. Αντίθετα, ο συντονισμός της διαδικασίας πρέπει να παραμένει αμερόληπτος και να υποστηρίζει την ανεξάρτητη και ισότιμη συμμετοχή όλων των πολιτών.

- **Η συμβουλευτική επιτροπή**

Σε αρκετές περιπτώσεις, ένα Citizens' Jury υποστηρίζεται από μια συμβουλευτική ή εποπτική επιτροπή, η οποία συμβάλλει στη διασφάλιση της ποιότητας, της αξιοπιστίας και της διαφάνειας της διαδικασίας.

Η επιτροπή αυτή μπορεί να περιλαμβάνει εκπροσώπους δημόσιων φορέων, ακαδημαϊκούς, εμπειρογνώμονες, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ή άλλα πρόσωπα με σχετική εμπειρία και γνώση. Ο ρόλος της είναι κυρίως υποστηρικτικός και συμβουλευτικός και όχι αποφασιστικός.

Η συμβουλευτική επιτροπή μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση του βασικού ερωτήματος, στην επιλογή εμπειρογνομόνων, στη διασφάλιση της ισορροπίας της πληροφόρησης και στη γενικότερη παρακολούθηση της ποιότητας της διαδικασίας. Παράλληλα, μπορεί να αναλάβει ρόλο στη διαβίβαση των τελικών εισηγήσεων στους αρμόδιους φορείς και στη διασφάλιση της συνέχειας και της λογοδοσίας μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτό, μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός ενίσχυσης της εμπιστοσύνης και της δημόσιας νομιμοποίησης του Citizens' Jury.

Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να υπάρχει σαφής οριοθέτηση του ρόλου της. Η συμβουλευτική επιτροπή δεν συμμετέχει στη διαβούλευση και δεν επηρεάζει τα τελικά συμπεράσματα ή τις εισηγήσεις των συμμετεχόντων πολιτών.

- **Οι εμπειρογνώμονες και οι “μάρτυρες”**

Οι εμπειρογνώμονες και οι λεγόμενοι “μάρτυρες” αποτελούν τις βασικές πηγές πληροφόρησης και γνώσης κατά τη διάρκεια ενός Citizens' Jury. Ο ρόλος τους είναι να παρουσιάσουν διαφορετικές οπτικές, δεδομένα, εμπειρίες και επιχειρήματα που σχετίζονται με το υπό εξέταση ζήτημα, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορέσουν να αποκτήσουν πιο ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη εικόνα.

Μπορεί να προέρχονται από ακαδημαϊκούς χώρους, δημόσιους φορείς, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, επαγγελματικούς φορείς ή ομάδες που επηρεάζονται άμεσα από το θέμα. Μέσα από παρουσιάσεις και συζήτηση με τους συμμετέχοντες, συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των διαφορετικών διαστάσεων του ζητήματος.

Στο πλαίσιο των παρουσιάσεων τους, οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να θέτουν ερωτήσεις, να ζητούν διευκρινίσεις και να αμφισβητούν επιχειρήματα, ενισχύοντας έτσι τον διαδραστικό χαρακτήρα της διαδικασίας. Σημειώνεται όμως, ότι ο ρόλος των εμπειρογνομόνων είναι καθαρά ενημερωτικός και δεν πρέπει να επηρεάζει ή να καθοδηγεί τα τελικά συμπεράσματα και τις εισηγήσεις των συμμετεχόντων.

- **Οι συμμετέχοντες πολίτες**

Οι συμμετέχοντες πολίτες αποτελούν τον πυρήνα του Citizens' Jury και τον βασικό φορέα της διαβούλευσης και της συλλογικής επεξεργασίας του ζητήματος. Σε αντίθεση με άλλες διαδικασίες

συμμετοχής, δεν λαμβάνουν μέρος ως εκπρόσωποι οργανωμένων συμφερόντων, πολιτικών κομμάτων ή επαγγελματικών ομάδων, αλλά ως πολίτες που καλούνται να εξετάσουν ένα θέμα με γνώμονα το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον. Επιπλέον, η συμμετοχή τους δεν πρέπει να προσεγγίζεται ούτε να περιορίζεται στην απλή έκφραση προσωπικών απόψεων.

Αντίθετα, καλούνται να εμπλακούν ενεργά στη διαδικασία της ενημέρωσης, της ανταλλαγής επιχειρημάτων και της συλλογικής σκέψης. Μέσα από το διάλογο, την επαφή με διαφορετικές οπτικές και τη συνεργασία με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες, έχουν τη δυνατότητα να επανεξετάσουν αρχικές θέσεις και να συμβάλουν στη διαμόρφωση πιο τεκμηριωμένων και συλλογικά επεξεργασμένων εισηγήσεων.

Η ποιότητα της συμβολής τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις συνθήκες που δημιουργεί η ίδια η διαδικασία, όπως η ύπαρξη επαρκούς πληροφόρησης, ουσιαστικός συντονισμός και συνθήκες που επιτρέπουν τον ανοιχτό και δομημένο διάλογο

Η συνολική πορεία υλοποίησης ενός Citizens' Jury

Παρότι η ακριβής μορφή ενός Citizens' Jury μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το θέμα, το θεσμικό πλαίσιο και τους στόχους της διαδικασίας, η υλοποίησή του ακολουθεί συνήθως μια συγκεκριμένη και δομημένη πορεία. Ως τέτοια, περιλαμβάνει διακριτές αλλά αλληλένδετες φάσεις. Κάθε στάδιο της διαδικασίας επηρεάζει το επόμενο και συμβάλλει συνολικά στην ποιότητα, την αξιοπιστία και τον αντίκτυπο του τελικού αποτελέσματος. Συνήθως, η διαδικασία ενός Citizens' Jury περιλαμβάνει τις ακόλουθες βασικές φάσεις:





Φάση 1: Σχεδιασμός και Προετοιμασία

Σε αυτό το στάδιο καθορίζονται το θέμα και το βασικό ερώτημα της διαβούλευσης, οι στόχοι της διαδικασίας, η οργανωτική δομή, οι ρόλοι των εμπλεκόμενων και οι βασικές παράμετροι υλοποίησης. Παράλληλα, λαμβάνονται σημαντικές αποφάσεις που αφορούν το χρονοδιάγραμμα, τη μεθοδολογία και τη σύνδεση της διαδικασίας με τη λήψη αποφάσεων.



Φάση 2: Επιλογή και Πρόσκληση Συμμετεχόντων

Η συγκρότηση της ομάδας πραγματοποιείται συνήθως μέσω διαδικασιών τυχαίας ή στρωματοποιημένης επιλογής, με στόχο τη δημιουργία μιας μικρής αλλά όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικής, συμπεριληπτικής και ποικιλόμορφης ομάδας πολιτών.



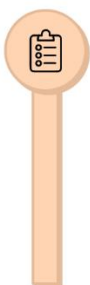
Φάση 3: Προετοιμασία Πληροφόρησης και Εμπειρογνώμωνων

Σε αυτή τη φάση διαμορφώνεται το ενημερωτικό υλικό, επιλέγονται οι εμπειρογνώμονες και οι εμπλεκόμενοι φορείς και οργανώνεται η παρουσίαση διαφορετικών οπτικών και προσεγγίσεων γύρω από το θέμα που θα εξεταστεί.



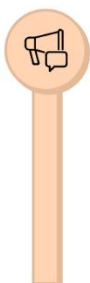
Φάση 4: Υλοποίηση του Citizens' Jury

Η φάση αυτή αποτελεί τον πυρήνα της διαδικασίας και περιλαμβάνει την ενημέρωση των συμμετεχόντων, τη διαβούλευση και τη συλλογική επεξεργασία του ζητήματος. Μέσα από τον δομημένο διάλογο και με την υποστήριξη των συντονιστών, οι πολίτες ανταλλάσσουν απόψεις, εξετάζουν επιχειρήματα και προχωρούν σταδιακά προς τη διαμόρφωση συλλογικών εισηγήσεων ή προτάσεων.



Φάση 5: Καταγραφή και Παρουσίαση Αποτελεσμάτων

Μετά την ολοκλήρωση της διαβούλευσης, τα αποτελέσματα καταγράφονται συνήθως σε τελική έκθεση ή σε σύνολο εισηγήσεων και προτάσεων πολιτικής. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον φορέα λήψης αποφάσεων και, όπου κρίνεται σκόπιμο, στο ευρύτερο κοινό.



Φάση 6: Αξιοποίηση Αποτελεσμάτων και Ανατροφοδότηση

Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και την ενημέρωση των συμμετεχόντων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι εισηγήσεις τους εξετάστηκαν ή αξιοποιήθηκαν. Η σύνδεση της διαδικασίας με πραγματικές αποφάσεις αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την αξιοπιστία και τη δημοκρατική αξία του Citizens' Jury.

Στις επόμενες ενότητες του οδηγού, οι φάσεις αυτές θα παρουσιαστούν και θα αναλυθούν πιο αναλυτικά ως διαδοχικά πρακτικά βήματα για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την αποτελεσματική υλοποίηση ενός Citizens' Jury.

Σύνοψη

Η αποτελεσματική υλοποίηση ενός Citizens' Jury δεν εξαρτάται μόνο από τη διοργάνωση μιας δημόσιας συζήτησης, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζονται και συνδυάζονται όλα τα βασικά στοιχεία της διαδικασίας. Η σαφής διατύπωση του ερωτήματος, η αντιπροσωπευτική σύνθεση της ομάδας, η παροχή ισορροπημένης πληροφόρησης, η ουδέτερη διευκόλυνση του διαλόγου και η ουσιαστική σύνδεση με τη λήψη αποφάσεων αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για την αξιοπιστία και την ποιότητα του Citizens' Jury.

Παράλληλα, η επιτυχία της διαδικασίας συνδέεται άμεσα με τη σαφή κατανομή ρόλων και ευθυνών μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων μερών - του φορέα λήψης αποφάσεων, της ομάδας έργου, των συντονιστών, των εμπειρογνομόνων και των ίδιων των συμμετεχόντων πολιτών. Κάθε ρόλος συμβάλλει με διαφορετικό τρόπο στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για ουσιαστική, ισότιμη και τεκμηριωμένη διαβούλευση.

Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι ένα Citizens' Jury δεν αποτελεί μια αποσπασματική δράση, αλλά μια διαδικασία που εξελίσσεται μέσα από διαδοχικά και αλληλένδετα στάδια - από τον αρχικό σχεδιασμό και την επιλογή των συμμετεχόντων μέχρι τη διαβούλευση, την καταγραφή των αποτελεσμάτων και την

αξιοποίησή τους. Η ποιότητα κάθε σταδίου επηρεάζει άμεσα τόσο την εμπειρία των συμμετεχόντων όσο και την αξιοπιστία και τον αντίκτυπο των τελικών εισηγήσεων.

Η κατανόηση της συνολικής δομής, των βασικών χαρακτηριστικών και των κρίσιμων ρόλων του Citizens' Jury αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τον σωστό σχεδιασμό και την αποτελεσματική εφαρμογή του μοντέλου στην πράξη. Στις επόμενες ενότητες του οδηγού, τα επιμέρους στάδια υλοποίησης θα παρουσιαστούν πιο αναλυτικά μέσα από πρακτικές κατευθύνσεις, εργαλεία και βήματα εφαρμογής.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝΟΣ CITIZENS' JURY



Η επιτυχία ενός Citizens' Jury, όπως και κάθε διαβουλευτικής διαδικασίας, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις αποφάσεις που λαμβάνονται πριν από την έναρξη της ίδιας της διαδικασίας, κατά τη φάση του σχεδιασμού και του προγραμματισμού. Σε αυτό το στάδιο καθορίζεται αν το Citizens' Jury αποτελεί πράγματι την κατάλληλη συμμετοχική προσέγγιση για το συγκεκριμένο ζήτημα, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο θα οργανωθεί και θα υλοποιηθεί η διαδικασία, ώστε να διασφαλίζονται τα επιθυμητά αποτελέσματα⁴⁰

Με άλλα λόγια, ο σχεδιασμός αποτελεί το θεμέλιο πάνω στο οποίο θα στηριχθεί ολόκληρη η διαδικασία. Συγκεκριμένα, οι επιλογές που γίνονται σε αυτό το στάδιο, όπως για παράδειγμα το θέμα που θα εξεταστεί, ο τρόπος διατύπωσης του βασικού ερωτήματος και η σύνθεση της ομάδας των

⁴⁰ Τα στοιχεία και πληροφορίες που παρουσιάζονται στην ενότητα βασίζονται στις ακόλουθες πηγές:

INVOLVE Methos: Citizens Jury <https://www.involve.org.uk/resource/citizens-jury>

Center for New Democratic Processes 'Components of a Citizens' Jury' <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>

Gavin Barbker, Jason Leman (2025) 'DIY Democracy: How to Run a Citizens Jury' <https://citizen-network.org/uploads/attachment/889/diy-democracy-a-guide-to-citizens-juries.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2022) 'The Southwark Citizens' Jury on Climate Change' <https://www.southwark.gov.uk/sites/default/files/2024-10/Southwark%20Report%20FINAL%20EDITS%20v0.5.pdf>

Participedia 'Method: Citizens' Jury' <https://participedia.net/method/155>

συμμετεχόντων επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα, την αξιοπιστία και τον τελικό αντίκτυπο του Citizens' Jury.

Ένας προσεκτικός και τεκμηριωμένος σχεδιασμός μπορεί να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για μια ουσιαστική και παραγωγική διαβούλευση και αποτελέσματα μέσω του μοντέλου. Αντίθετα, εάν τεθούν ασαφείς στόχοι, υπάρχει προβληματική οργάνωση ή ανεπαρκής προετοιμασία, η δυναμική της διαδικασίας θα είναι περιορισμένη. Κάτι που θα επηρεάσει αρνητικά, τόσο την εμπειρία των συμμετεχόντων όσο και την ποιότητα των αποτελεσμάτων.

Η φάση αυτή δεν αφορά μόνο οργανωτικά ζητήματα. Αφορά κυρίως τον στρατηγικό σχεδιασμό της διαδικασίας και τη δημιουργία ενός πλαισίου μέσα στο οποίο οι πολίτες θα μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά, ενημερωμένα και με εμπιστοσύνη προς τη διαδικασία.

Στις υποενότητες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι βασικές παράμετροι που πρέπει να εξεταστούν κατά τον σχεδιασμό και τον προγραμματισμό ενός Citizens' Jury, καθώς και τα κύρια ζητήματα που επηρεάζουν την αποτελεσματική οργάνωση και υλοποίησή του.

Πότε είναι κατάλληλη η χρήση ενός Citizens' Jury

Καταρχήν, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι πρέπει να εξεταστεί και να καθοριστεί κατά πόσο το μοντέλο ταιριάζει και θα εξυπηρετήσει τους στόχους και επιδιώξεις των διοργανωτών. Το Citizens' Jury δεν αποτελεί κατάλληλη επιλογή για κάθε είδος ζητήματος ή διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Η αποτελεσματικότητά του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη φύση του θέματος, το επίπεδο πολυπλοκότητας, τον βαθμό κοινωνικού ενδιαφέροντος και τις δυνατότητες πραγματικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.

Πότε να επιλέξετε ένα Citizens' Jury;



Σύνθετα και πολυδιάστατα κοινωνικά ζητήματα.



Διαφορετικές επιπτώσεις σε κοινωνικές ομάδες.



Συγκρούσεις αξιών ή ηθικών προτεραιοτήτων.



Ανάγκη για ενίσχυση της κοινωνικής νομιμοποίησης.



Ενσωμάτωση της δημόσιας συλλογικής κρίσης.

© NotebookLM

Γενικότερα, το μοντέλο είναι ιδιαίτερα χρήσιμο όταν ένα ζήτημα:

- είναι σύνθετο ή πολυδιάστατο, δηλαδή όταν δεν υπάρχει μία προφανής ή καθολικά αποδεκτή λύση και απαιτείται εξέταση διαφορετικών παραγόντων, δεδομένων και πιθανών επιπτώσεων,
- επηρεάζει διαφορετικές κοινωνικές ομάδες με διαφορετικό τρόπο, με αποτέλεσμα να είναι σημαντικό να ακουστούν διαφορετικές εμπειρίες, ανάγκες και οπτικές μέσα από μια δομημένη διαδικασία διαβούλευσης,
- περιλαμβάνει συγκρούσεις αξιών ή προτεραιοτήτων, όπως για παράδειγμα ζητήματα όπου πρέπει να εξισορροπηθούν κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές ή ηθικές παράμετροι,
- απαιτεί κοινωνική νομιμοποίηση ή ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς μια διαδικασία ή απόφαση, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου υπάρχει κοινωνική αμφισβήτηση, πόλωση ή χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς,
- δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αποκλειστικά μέσα από τεχνική ή διοικητική προσέγγιση, αλλά απαιτεί την ενσωμάτωση κοινωνικών εμπειριών, δημόσιων αντιλήψεων και συλλογικής κρίσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Συγκεκριμένα, το Citizens' Jury μπορεί να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά σε ζητήματα δημόσιας πολιτικής που χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα, διαφορετικές κοινωνικές επιπτώσεις και συχνά αντικρουόμενες προσεγγίσεις ή προτεραιότητες. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η διαδικασία μπορεί να βοηθήσει τους φορείς λήψης αποφάσεων να κατανοήσουν καλύτερα τις κοινωνικές διαστάσεις του ζητήματος, τις ανησυχίες, τις εμπειρίες και τις προτεραιότητες των πολιτών, καθώς και να εξετάσουν εναλλακτικές επιλογές πολιτικής μέσα από μια πιο συμμετοχική και τεκμηριωμένη διαδικασία. Παράλληλα, μπορεί να συμβάλει στην ουσιαστική ενσωμάτωση των απόψεων των πολιτών, στην ενίσχυση της κοινωνικής νομιμοποίησης και στην ενδυνάμωση της δημόσιας εμπιστοσύνης γύρω από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Παραδείγματα θεμάτων που συχνά θεωρούνται κατάλληλα για Citizens' Jury περιλαμβάνουν:

- ζητήματα αστικής ανάπτυξης και κινητικότητας,
- περιβαλλοντικές ή κλιματικές πολιτικές,
- κοινωνικά ή ηθικά ζητήματα,
- θέματα δημόσιας υγείας,
- σχεδιασμό τοπικών πολιτικών,
- αποφάσεις που απαιτούν ισορροπία μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών αναγκών και συμφερόντων.

Αντίθετα, το Citizens' Jury δεν αποτελεί κατάλληλη επιλογή όταν η απόφαση είναι ήδη ουσιαστικά ληφθεί ή όταν δεν υπάρχει πραγματική πρόθεση αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της διαδικασίας. Σε τέτοιες

περιπτώσεις, υπάρχει κίνδυνος η συμμετοχή των πολιτών να λειτουργήσει μόνο τυπικά, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αξιοπιστία της διαδικασίας και την εμπιστοσύνη των συμμετεχόντων προς τους φορείς που το διοργανώνουν.

Παράλληλα, το μοντέλο δεν είναι ιδιαίτερα κατάλληλο για ζητήματα που αφορούν αποκλειστικά τεχνικά ή επιστημονικά θέματα χωρίς σημαντική κοινωνική διάσταση, καθώς και για περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει επαρκής χρόνος ή δυνατότητα σωστής προετοιμασίας και οργάνωσης της διαδικασίας.

Τέλος, το Citizens' Jury δεν ενδείκνυται για διαδικασίες που στοχεύουν κυρίως στη γρήγορη συλλογή απόψεων ή στη μαζική συμμετοχή πολιτών. Σε τέτοιες περιπτώσεις, άλλες μορφές συμμετοχής, όπως δημόσιες διαβουλεύσεις ή δημοσκοπήσεις, μπορεί να είναι πιο κατάλληλες.

Συνολικά, η επιλογή χρήσης ενός Citizens' Jury απαιτεί προσεκτική αξιολόγηση του θέματος, των στόχων της διαδικασίας και των πραγματικών δυνατοτήτων αξιοποίησης των αποτελεσμάτων. Το μοντέλο μπορεί να προσφέρει σημαντικά οφέλη σε επίπεδο ποιότητας διαβούλευσης, κοινωνικής νομιμοποίησης και ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών, μόνο όμως όταν εφαρμόζεται σε κατάλληλο πλαίσιο και με σωστό σχεδιασμό. Η χρήση του θα πρέπει να επιλέγεται μόνο όταν οι στόχοι της διαδικασίας, οι διαθέσιμοι πόροι και οι συνθήκες υλοποίησης επιτρέπουν την ουσιαστική αξιοποίηση των βασικών αρχών και πλεονεκτημάτων του μοντέλου.

Πρακτικός έλεγχος καταλληλότητας

Πριν αποφασιστεί η χρήση ενός Citizens' Jury, οι διοργανωτές είναι χρήσιμο να εξετάσουν ορισμένα βασικά ερωτήματα:

- Υπάρχει πραγματικό ζήτημα προς απόφαση ή διαβούλευση;
- Υπάρχει δυνατότητα αξιοποίησης των εισηγήσεων των πολιτών;
- Είναι το θέμα αρκετά σύνθετο ώστε να απαιτεί ενημέρωση και διαβούλευση;
- Υπάρχει επαρκής χρόνος για σωστή προετοιμασία και υλοποίηση;
- Υπάρχουν οι απαραίτητοι πόροι για συντονισμό, συμμετοχή και οργανωτική υποστήριξη;
- Είναι σαφές ποιος θα παραλάβει και θα εξετάσει τα αποτελέσματα της διαδικασίας;



Εάν τα πιο πάνω ζητήματα παραμένουν ασαφή ή δεν μπορούν να υποστηριχθούν επαρκώς, ενδέχεται μια διαφορετική μορφή συμμετοχικής διαδικασίας να είναι πιο κατάλληλη.

Καθορισμός στόχων και αναμενόμενων αποτελεσμάτων

Εφόσον αποφασιστεί η διοργάνωση ενός Citizens' Jury, είναι σημαντικό να υπάρχει σαφήνεια ως προς το τι επιδιώκει να πετύχει η διαδικασία, ποια αποτελέσματα αναμένεται να παραχθούν και ποια θα είναι η πραγματική επιρροή τους στη λήψη αποφάσεων. Ο καθορισμός αυτών των στοιχείων αποτελεί βασικό σημείο εκκίνησης για τον συνολικό σχεδιασμό, καθώς επηρεάζει άμεσα τον τρόπο με τον οποίο θα οργανωθεί και θα υλοποιηθεί η διαδικασία.

Στην πράξη, οι στόχοι ενός Citizens' Jury μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το θέμα, το θεσμικό πλαίσιο και τις ανάγκες του φορέα που το διοργανώνει. Σε ορισμένες περιπτώσεις, στόχος μπορεί να είναι η διαμόρφωση συγκεκριμένων προτάσεων πολιτικής ή η αξιολόγηση εναλλακτικών επιλογών. Σε άλλες, η διαδικασία μπορεί να επιδιώκει την καλύτερη κατανόηση ενός σύνθετου ζητήματος, την ενίσχυση της κοινωνικής νομιμοποίησης μιας απόφασης ή τη δημιουργία πιο ουσιαστικού διαλόγου μεταξύ πολιτών και θεσμών.



Παράλληλα, είναι εξίσου σημαντικό να καθορίζεται από την αρχή και το είδος των αποτελεσμάτων που αναμένονται από τη διαδικασία. Τα αποτελέσματα ενός Citizens' Jury μπορεί να περιλαμβάνουν συστάσεις, προτάσεις πολιτικής, ιεράρχηση προτεραιοτήτων, εναλλακτικές επιλογές ή ευρύτερη συμβουλευτική εισροή προς τον φορέα λήψης αποφάσεων. Η σαφήνεια ως προς το τι αναμένεται να παραχθεί βοηθά τόσο τους διοργανωτές όσο και τους συμμετέχοντες να κατανοήσουν καλύτερα τον σκοπό και τα όρια της διαδικασίας.

Εξίσου κρίσιμο στοιχείο είναι και ο καθορισμός του βαθμού επιρροής που θα έχει η διαδικασία στη λήψη αποφάσεων. Οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν από την αρχή ποιος είναι ο ρόλος του Citizens' Jury, ποια είναι τα όρια της επιρροής του και τι αναμένεται να συμβεί με τις εισηγήσεις που θα προκύψουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο φορέας λήψης αποφάσεων μπορεί να δεσμεύεται ότι θα εξετάσει επίσημα τις εισηγήσεις ή ότι θα απαντήσει δημόσια σε αυτές. Σε άλλες περιπτώσεις, η διαδικασία μπορεί να λειτουργεί περισσότερο ως συμβουλευτική εισροή χωρίς δεσμευτικό χαρακτήρα.

Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία δεν είναι απαραίτητα το επίπεδο δέσμευσης, αλλά η σαφήνεια και η ειλικρίνεια ως προς αυτό. Όταν οι συμμετέχοντες αισθανθούν ότι η διαδικασία χρησιμοποιείται μόνο

τυπικά ή ότι τα αποτελέσματα δεν έχουν πραγματική πιθανότητα αξιοποίησης, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να επηρεαστεί αρνητικά η εμπιστοσύνη τόσο προς τη διαδικασία όσο και προς τους φορείς που τη διοργανώνουν.

Βασικά Ερωτήματα Σχεδιασμού για ένα Citizens' Jury

Πριν από την έναρξη ενός Citizens' Jury, είναι απαραίτητη η **αποσαφήνιση των στόχων**, των **προσδοκώμενων αποτελεσμάτων** και του **τρόπου αξιοποίησης της διαδικασίας**, ώστε να αποφευχθεί η απώλεια εστίασης από την επιδίωξη πολλών στόχων ταυτόχρονα.

Οι 3 Πυλώνες του Σχεδιασμού



Στόχος & Αποτελέσματα

Τι ακριβώς επιδιώκει το Citizens' Jury και τι είδους αποτελέσματα αναμένονται;



Αξιοποίηση & Επιρροή

Ποιος θα αξιοποιήσει τις εισηγήσεις και ποιος είναι ο βαθμός επιρροής στη λήψη αποφάσεων;



Όρια & Ενημέρωση Συμμετεχόντων

Ποια είναι τα όρια της διαδικασίας και πώς θα ενημερωθούν οι συμμετέχοντες για τον ρόλο τους;



Η Συχνή Παγίδα

Απώλεια Εστίασης & Συνοχής

Η προσπάθεια εξυπηρέτησης υπερβολικά πολλών και διαφορετικών στόχων ταυτόχρονα χωρίς ιεράρχηση.

NotebookLM

Οι αποφάσεις αυτές επηρεάζουν άμεσα όλες τις επόμενες φάσεις του σχεδιασμού, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου διαμόρφωσης του βασικού ερωτήματος, της δομής της πληροφόρησης, της μορφής της διαβούλευσης και του τρόπου αξιοποίησης των αποτελεσμάτων. Αντίθετα, όταν οι στόχοι παραμένουν ασαφείς ή επιχειρείται να εξυπηρετηθούν υπερβολικά πολλοί και διαφορετικοί σκοποί ταυτόχρονα, υπάρχει κίνδυνος η διαδικασία να χάσει την εστίαση και τη συνοχή της.

Καθορισμός του θέματος και του βασικού ερωτήματος

Ο καθορισμός του θέματος και του βασικού ερωτήματος αποτελεί επίσης ένα από τα πιο κρίσιμα στάδια σχεδιασμού ενός Citizens' Jury. Σε μεγάλο βαθμό, η ποιότητα της διαδικασίας και των τελικών αποτελεσμάτων εξαρτάται από το ζήτημα που θα τεθεί προς συζήτηση καθώς και τον τρόπο που αυτό θα διαμορφωθεί και θα παρουσιαστεί στους συμμετέχοντες.

Από τη φύση του, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, το Citizens' Jury δεν αποτελεί εργαλείο για μια γενική ή αόριστη δημόσια συζήτηση. Αντίθετα, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά, πρέπει να οργανωθεί γύρω από ένα σαφές βασικό ερώτημα (γνωστό συχνά και ως charge question) το οποίο λειτουργεί ως ο κεντρικός άξονας της διαβούλευσης.

Το βασικό αυτό ερώτημα είναι ουσιαστικά το θέμα πάνω στο οποίο καλούνται να εργαστούν οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Καθορίζει ποια ζητήματα θα συζητηθούν, ποιες πληροφορίες και οπτικές θα παρουσιαστούν και τι είδους προτάσεις ή εισηγήσεις αναμένεται να προκύψουν μέσα από τη διαβούλευση. Η λογική του Citizens' Jury βασίζεται ακριβώς στο ότι οι πολίτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να εξετάσουν διαφορετικές προσεγγίσεις και παραμέτρους ενός ζητήματος πριν καταλήξουν σε συλλογικά συμπεράσματα ή προτάσεις.

Για να υποστηρίξει ουσιαστικά αυτή τη διαδικασία, το ερώτημα πρέπει να είναι σαφές, κατανοητό και ουδέτερο, χωρίς να κατευθύνει τους συμμετέχοντες προς μια συγκεκριμένη απάντηση ή επιλογή. Παράλληλα, πρέπει να είναι αρκετά ανοιχτό ώστε να επιτρέπει τη διερεύνηση διαφορετικών προσεγγίσεων και να συνδέεται με ζητήματα στα οποία υπάρχει πραγματική δυνατότητα επιρροής ή λήψης αποφάσεων. Αντίθετα, πολύ γενικά, υπερβολικά τεχνικά ή προκατειλημμένα ερωτήματα μπορούν να περιορίσουν σημαντικά την ποιότητα και την ανεξαρτησία της διαβούλευσης.

Σχεδιάζοντας το Ερώτημα για ένα Citizens' Jury



Ακατάλληλες Ερωτήσεις (Προς Αποφυγή)



Κλειστή & Προαποφασισμένη Διατύπωση

Θβούν τη διαβούλευση σε απλές απαντήσεις "ναι/όχι", υπονοώντας ότι η λύση είναι ήδη αποφασισμένη.



"Πρέπει να κατασκευαστεί ένας νέος δρόμος;"

Αυτό το ερώτημα αποκλείει εναλλακτικές όπως οι δημόσιες συγκοινωνίες ή οι ποδηλατικές υποδομές.



Διλημματική Προσέγγιση

Επιβάλλει διχοτομική στάση (υπέρ/κατά), κλείνοντας τη συζήτηση για ζητήματα σχεδιασμού, κλίμακας ή ένταξης.



Κατάλληλες Ερωτήσεις (Προς Εφαρμογή)

Ανοιχτή & Πολυδιάστατη Διατύπωση

Καλούν τους συμμετέχοντες να σταθμίσουν κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές διαστάσεις του προβλήματος.



"Πώς μπορεί να βελτιωθεί η κινητικότητα στην περιοχή;"

Επιτρέπει στους πολίτες να ορίσουν οι ίδιοι το πεδίο και να εξετάσουν πολλαπλές εναλλακτικές.

Σεβασμός στην Ευφυΐα των Πολιτών

Οι ερωτήσεις αυτές οδηγούν σε πραγματικά διαβουλευμένες προτάσεις αντί για προκαθορισμένα συμπεράσματα.



Η Βασική Αρχή Σχεδιασμού

Ρωτάτε πάντα "Πώς;" ή "Ποιες προσεγγίσεις;"

Αποφύγετε τη διατύπωση "Να κάνουμε το Χ;" για να διασφαλίσετε ουδετερότητα.

Η Ισορροπία του Ερωτήματος

Πρέπει να είναι αρκετά ευρύ για διαβούλευση, αλλά αρκετά συγκεκριμένο ώστε να είναι εφαρμόσιμο.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να καθορίζεται με σαφήνεια και το εύρος του θέματος που θα εξεταστεί. Ένα υπερβολικά ευρύ θέμα μπορεί να δυσκολέψει τη διαδικασία και να οδηγήσει σε γενικές ή ασαφείς

εισηγήσεις, ενώ ένα πολύ στενό ή περιοριστικό θέμα μπορεί να μειώσει ουσιαστικά τις δυνατότητες διαβούλευσης και εξέτασης εναλλακτικών προσεγγίσεων.

Συνολικά, ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται το βασικό ερώτημα επηρεάζει καθοριστικά ολόκληρο τον σχεδιασμό και τη λειτουργία του Citizens' Jury. Επηρεάζει τη διάρκεια και τη δομή της διαδικασίας, το είδος της πληροφόρησης που θα παρουσιαστεί, την επιλογή των εμπειρογνομόνων και γενικότερα τον τρόπο με τον οποίο θα εξελιχθεί η διαβούλευση. Ένα σαφές, ισορροπημένο και σωστά διατυπωμένο ερώτημα μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ουσιαστικό διάλογο και τεκμηριωμένες εισηγήσεις, ενώ ένα ασαφές ή περιοριστικό ερώτημα μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ποιότητα και την αξιοπιστία της διαδικασίας. Η διαμόρφωση του βασικού ερωτήματος αποτελεί, επομένως, μία από τις σημαντικότερες αποφάσεις κατά τον σχεδιασμό ενός Citizens' Jury και απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και προετοιμασία.

Επιλογή και πρόσκληση συμμετεχόντων

Η επιλογή των συμμετεχόντων αποτελεί ακόμη ένα από τα εχέγγυα για την επιτυχία ενός Citizens' Jury, καθώς επηρεάζει άμεσα τόσο την ποιότητα της διαβούλευσης όσο και τη νομιμοποίηση της διαδικασίας. Σε αντίθεση με ανοικτές μορφές συμμετοχής, όπου συμμετέχουν κυρίως άτομα που ήδη ενδιαφέρονται έντονα για ένα θέμα, το Citizens' Jury βασίζεται στη δημιουργία μιας μικρής αλλά όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικής ομάδας πολιτών.

Στόχος της διαδικασίας δεν είναι η απόλυτη στατιστική αναπαράσταση της κοινωνίας, αλλά η συγκρότηση μιας ομάδας που να περιλαμβάνει διαφορετικές εμπειρίες, κοινωνικά χαρακτηριστικά και οπτικές. Η παρουσία διαφορετικών κοινωνικών ομάδων συμβάλλει ουσιαστικά στην ποιότητα της διαβούλευσης και στην εξέταση του ζητήματος από πολλαπλές πλευρές.

Κατά τον σχεδιασμό της ομάδας των συμμετεχόντων, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως:

- η ηλικία,
- το φύλο,
- η γεωγραφική κατανομή,



- το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο,
- το επίπεδο εκπαίδευσης,
- άλλα χαρακτηριστικά ή εμπειρίες που σχετίζονται με το θέμα της διαδικασίας.

Στη διεθνή πρακτική, η επιλογή των συμμετεχόντων πραγματοποιείται συχνά μέσω διαδικασιών τυχαίας ή στρωματοποιημένης επιλογής (democratic lottery / sortition), ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος μεροληψίας και να ενισχύεται η ποικιλομορφία της ομάδας. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορούν να αξιοποιηθούν και συμπληρωματικές μέθοδοι, όπως ανοικτές προσκλήσεις ενδιαφέροντος ή στοχευμένη προσέγγιση υποεκπροσωπούμενων ομάδων.

Στην πράξη, η διαδικασία επιλογής περιλαμβάνει συνήθως μια αρχική φάση πρόσκλησης ή εκδήλωσης ενδιαφέροντος, ακολουθούμενη από συλλογή βασικών δημογραφικών στοιχείων και τελική επιλογή των συμμετεχόντων βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων αντιπροσωπευτικότητας. Συχνά χρησιμοποιούνται πίνακες κατανομής (quota matrix), ώστε να διασφαλίζεται ισορροπία μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών χαρακτηριστικών και ομάδων.

Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία έχει και η αντιμετώπιση πρακτικών ή κοινωνικών εμποδίων που ενδέχεται να περιορίσουν τη συμμετοχή πολιτών στη διαδικασία. Παράγοντες όπως ο διαθέσιμος χρόνος, το κόστος

Πρακτικά Ζητήματα Συμμετοχής

Η κατανόηση των 5 βασικών πυλώνων για τον σχεδιασμό μιας επιτυχημένης συμμετοχικής διαδικασίας.



Πρόσκληση Συμμετοχής

Καθορισμός του τρόπου με τον οποίο θα προσεγγιστούν οι συμμετέχοντες.



Προσβασιμότητα και Συμπερίληψη

Πρόνοια για μετακινήσεις, childcare και αποφυγή αποκλεισμού ευάλωτων ομάδων.

Διαχείριση Αποχωρήσεων

Υπαρξη προκαθορισμένου σχεδίου για την αντιμετώπιση πιθανών αποχωρήσεων.



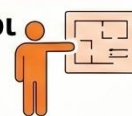
Κριτήρια Αντιπροσωπευτικότητας

Επιλογή των κατάλληλων προτύπων για τη διασφάλιση της πολυφωνίας.



Ενημέρωση & Ρόλοι

Σαφής καθορισμός των υποχρεώσεων και του ρόλου κάθε συμμετέχοντα.



μετακίνησης, η φροντίδα παιδιών, γλωσσικά εμπόδια, ζητήματα προσβασιμότητας ή ακόμη και η δυσπιστία προς τους θεσμούς μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη δυνατότητα συμμετοχής διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Εάν τα ζητήματα αυτά δεν ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό της διαδικασίας, υπάρχει κίνδυνος να αποκλειστούν άτομα ή ομάδες των οποίων η συμμετοχή είναι σημαντική για την ποιότητα, την ποικιλομορφία και την αντιπροσωπευτικότητα της διαβούλευσης.

Εξίσου σημαντική είναι και η σαφής ενημέρωση των συμμετεχόντων σχετικά με τον ρόλο τους στη διαδικασία, τον χρόνο που απαιτείται, τους στόχους του Citizens' Jury και τον τρόπο αξιοποίησης των αποτελεσμάτων. Η ξεκάθαρη επικοινωνία από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας βοηθά στη δημιουργία ρεαλιστικών προσδοκιών και ενισχύει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τη διαδικασία και τους διοργανωτές της. Αντίθετα, η ασάφεια ή η δημιουργία υπερβολικών προσδοκιών μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τόσο τη συμμετοχή όσο και την αξιοπιστία του Citizens' Jury.

Στην πράξη, σε αυτό το στάδιο συχνά παρατηρούνται προβλήματα όπως η υπερεκπροσώπηση ατόμων που είναι ήδη ιδιαίτερα ενεργά γύρω από το θέμα, η χαμηλή συμμετοχή συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ή η αποχώρηση συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Η σωστή προετοιμασία, η σαφής επικοινωνία και η ενεργή υποστήριξη των συμμετεχόντων μπορούν να μειώσουν σημαντικά αυτούς τους κινδύνους.

Επιλογή εμπειρογνομόνων και παρουσίαση ισορροπημένων απόψεων

Η επιλογή των εμπειρογνομόνων αποτελεί επίσης κρίσιμο μέρος της προετοιμασίας, καθώς επηρεάζει άμεσα την ποιότητα και την ισορροπία της πληροφόρησης που θα παρουσιαστεί στους συμμετέχοντες.

Οι εμπειρογνώμονες και οι “μάρτυρες” θα πρέπει:

- να παρουσιάζουν τεκμηριωμένες πληροφορίες,
- να καλύπτουν διαφορετικές οπτικές και προσεγγίσεις,
- να μπορούν να επικοινωνούν με σαφή και κατανοητό τρόπο.

Η διασφάλιση ισορροπίας αποτελεί βασική αρχή της διαδικασίας. Οι συμμετέχοντες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε διαφορετικές — και όπου χρειάζεται αντικρουόμενες — απόψεις, ώστε να μπορούν να αναπτύξουν πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του ζητήματος και να διαμορφώσουν ανεξάρτητη και τεκμηριωμένη κρίση.



Σημειώνεται όμως, η επιδίωξη ισορροπίας δεν σημαίνει απαραίτητα ότι όλες οι απόψεις έχουν την ίδια επιστημονική τεκμηρίωση ή κοινωνική βαρύτητα. Στόχος είναι οι συμμετέχοντες να αποκτούν επαρκή εικόνα των διαφορετικών προσεγγίσεων, επιχειρημάτων και εμπειριών που σχετίζονται με το θέμα, ώστε να μπορούν να αξιολογήσουν ουσιαστικά τις διαφορετικές επιλογές και παραμέτρους του ζητήματος.

Είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό οι εμπειρογνώμονες να ενημερώνονται εκ των προτέρων για τον ρόλο και τα όρια της συμμετοχής τους στη διαδικασία. Οι παρουσιάσεις θα πρέπει να είναι σύντομες, σαφείς και εύκολα κατανοητές, με στόχο την ενημέρωση και υποστήριξη της διαβούλευσης και όχι την προώθηση συγκεκριμένων θέσεων ή την προσπάθεια επηρεασμού των τελικών εισηγήσεων. Η υπερβολικά τεχνική γλώσσα, οι μεγάλες παρουσιάσεις ή η μονομερής προσέγγιση μπορούν να δυσκολέψουν τη συμμετοχή των πολιτών και να επηρεάσουν αρνητικά την ισορροπία και την αξιοπιστία της διαδικασίας.

Επιπλέον, οι διοργανωτές θα πρέπει να αποφύγουν, στην προσπάθειά τους να διασφαλίσουν την ενημέρωση, να εντάξουν στη διαδικασία υπερβολικά μεγάλο αριθμό παρουσιάσεων. Σε μια τέτοια περίπτωση υπάρχει ο κίνδυνος να κουράσουν τους συμμετέχοντες και να περιορίσουν το χρόνο ουσιαστικής διαβούλευσης.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρχει διαφάνεια ως προς την επιλογή των εμπειρογνομόνων και των “μαρτύρων”. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να γνωρίζουν γιατί επιλέχθηκαν συγκεκριμένα πρόσωπα ή φορείς και ποια είναι η σχέση τους με το υπό εξέταση ζήτημα. Η σαφήνεια αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της αξιοπιστίας της διαδικασίας.

Επιλογή Εμπειρογνομόνων: 5 Σημεία-Κλειδιά

Η κατανόηση των κρίσιμων κριτηρίων για την ορθή επιλογή και προετοιμασία εμπειρογνομόνων σε ένα έργο.



Πολυφωνία και Ισορροπία Γνώσης

Συνδυασμός διαφορετικών προσεγγίσεων, τεχνικής γνώσης και βιωματικών εμπειριών.



Σαφής Επικοινωνία προς Μη Ειδικούς

Οι ειδικοί πρέπει να μεταφέρουν την πληροφορία με τρόπο απλό και κατανοητό για όλους.



Ενημερωτικός, Όχι Καθοδηγητικός Ρόλος

Ο ρόλος των εμπειρογνομόνων πρέπει να είναι ξεκάθαρα συμβουλευτικός και όχι κατευθυντήριος.



Διαφανή Κριτήρια και Αντιπροσωπευτικότητα

Αποφυγή υπερεκπροσώπησης συγκεκριμένων θέσεων και χρήση σαφών κριτηρίων επιλογής.



Χρόνος για Ερωτήσεις και Διάλογο

Πρόβλεψη επαρκούς χρόνου για αλληλεπίδραση μεταξύ ειδικών και συμμετεχόντων.

© NotebookLM

Συνολικά, η σωστή προετοιμασία των συμμετεχόντων και της πληροφόρησης δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια πιο ουσιαστική, ισότιμη και παραγωγική διαδικασία διαβούλευσης.

Πρακτικός προγραμματισμός και οργανωτικές παράμετροι

Πέρα από τον στρατηγικό σχεδιασμό της διαδικασίας, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για την επιτυχία ενός Citizens' Jury διαδραματίζει και ο πρακτικός προγραμματισμός της υλοποίησής του. Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται η διαδικασία επηρεάζει άμεσα τόσο την εμπειρία των συμμετεχόντων όσο και την ποιότητα της διαβούλευσης.

Ο πρακτικός προγραμματισμός περιλαμβάνει μια σειρά από οργανωτικές παραμέτρους που πρέπει να εξεταστούν έγκαιρα, όπως:

- η διάρκεια και το πρόγραμμα της διαδικασίας
- οι ημερομηνίες και τα ωράρια διεξαγωγής
- η επιλογή κατάλληλου και προσβάσιμου χώρου
- η τεχνική και οργανωτική υποστήριξη
- η διερμηνεία ή άλλες ανάγκες προσβασιμότητας
- πρακτικά ζητήματα όπως η μετακίνηση ή η φροντίδα παιδιών



Ένα από τα βασικά ζητήματα που πρέπει να καθοριστούν είναι η χρονική διάρκεια και η συνολική δομή της διαδικασίας. Ένα Citizens' Jury χρειάζεται επαρκή χρόνο ώστε οι συμμετέχοντες να μπορέσουν να ενημερωθούν, να επεξεργαστούν πληροφορίες, να ανταλλάξουν απόψεις και να διαμορφώσουν συλλογικές εισηγήσεις. Ανάλογα με την πολυπλοκότητα του θέματος, η διαδικασία μπορεί να οργανωθεί σε:

- συνεχόμενες ημέρες
- διαδοχικές συνεδρίες μέσα σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα
- συνδυασμό δια ζώσης και διαδικτυακών συναντήσεων

Παράλληλα, σημαντική είναι και η επιλογή κατάλληλων ημερομηνιών και ωραρίων. Ο προγραμματισμός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις επαγγελματικές και προσωπικές υποχρεώσεις των συμμετεχόντων, ώστε να αποφεύγεται ο αποκλεισμός πολιτών που ενδέχεται να δυσκολεύονται να συμμετάσχουν σε συγκεκριμένες ώρες ή ημέρες.

Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης και η επιλογή του χώρου διεξαγωγής. Ο χώρος θα πρέπει να είναι:

- εύκολα προσβάσιμος

- κατάλληλος για ομαδική εργασία και συζήτηση
- άνετος και λειτουργικός για πολύωρη συμμετοχή

Παράγοντες όπως η προσβασιμότητα για άτομα με αναπηρία, η δυνατότητα μετακίνησης, η ακουστική, ο τεχνικός εξοπλισμός και η συνολική αίσθηση ασφάλειας και άνεσης μπορούν να επηρεάσουν ουσιαστικά τη λειτουργία της διαδικασίας.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, η διαδικασία μπορεί να πραγματοποιηθεί διαδικτυακά ή με υβριδικό τρόπο. Παρότι οι μορφές αυτές μπορούν να διευκολύνουν τη συμμετοχή, ενδέχεται ταυτόχρονα να δημιουργήσουν δυσκολίες ως προς:

- τη δυναμική της συζήτησης
- το συντονισμό
- τη συμμετοχή ατόμων με περιορισμένες ψηφιακές δεξιότητες

Τέλος, ένα από τα πιο συχνά προβλήματα κατά την οργάνωση ενός Citizens' Jury είναι η υποεκτίμηση του χρόνου και των οργανωτικών απαιτήσεων της διαδικασίας. Ένα υπερβολικά πιεσμένο πρόγραμμα, η ανεπαρκής προετοιμασία ή η προσπάθεια κάλυψης υπερβολικά πολλών θεμάτων σε περιορισμένο χρόνο μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την ποιότητα της διαβούλευσης και την εμπειρία των συμμετεχόντων.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΟΣ CITIZENS' JURY



Η υλοποίηση ενός Citizens' Jury αποτελεί το στάδιο όπου ο σχεδιασμός μετατρέπεται σε μια ζωντανή διαδικασία ενημέρωσης, διαλόγου και συλλογικής επεξεργασίας ενός ζητήματος. Είναι το σημείο στο οποίο οι συμμετέχοντες καλούνται να εξετάσουν διαφορετικές πληροφορίες και οπτικές, να ανταλλάξουν επιχειρήματα και να συμβάλουν στη διαμόρφωση εισηγήσεων ή προτάσεων⁴¹.

Παρότι η μορφή, η διάρκεια και η δομή ενός Citizens' Jury μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με το θέμα, το θεσμικό πλαίσιο και τους διαθέσιμους πόρους, οι βασικές φάσεις υλοποίησης παραμένουν κοινές στις περισσότερες διαδικασίες. Η υλοποίηση οργανώνεται σταδιακά, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να μεταβούν από την αρχική ενημέρωση και κατανόηση του ζητήματος στη συλλογική διαβούλευση και τελικά στη διαμόρφωση προτάσεων.

⁴¹ Τα στοιχεία και πληροφορίες που παρουσιάζονται στην ενότητα βασίζονται στις ακόλουθες πηγές:

INVOLVE Methos: Citizens Jury <https://www.involve.org.uk/resource/citizens-jury>

Center for New Democratic Processes 'Components of a Citizens' Jury' <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>

Gavin Barbker, Jason Leman (2025) 'DIY Democracy: How to Run a Citizens Jury' <https://citizen-network.org/uploads/attachment/889/diy-democracy-a-guide-to-citizens-juries.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfutureecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfutureecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2022) 'The Southwark Citizens' Jury on Climate Change' <https://www.southwark.gov.uk/sites/default/files/2024-10/Southwark%20Report%20FINAL%20EDITS%20v0.5.pdf>

Participedia 'Method: Citizens' Jury' <https://participedia.net/method/155>

Παράλληλα, η ποιότητα της διαδικασίας δεν εξαρτάται μόνο από το περιεχόμενο της συζήτησης, αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο αυτή οργανώνεται και υποστηρίζεται. Ο σωστός συντονισμός της διαδικασίας, η ισορροπημένη πληροφόρηση, η ύπαρξη ασφαλούς περιβάλλοντος διαλόγου και η ενεργή συμμετοχή όλων των πολιτών αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για μια ουσιαστική και αξιόπιστη διαδικασία.

Συνήθως, η υλοποίηση ενός Citizens' Jury περιλαμβάνει:

- την προετοιμασία και ενημέρωση των συμμετεχόντων,
- την εισαγωγή και παρουσίαση της διαδικασίας,
- τις παρουσιάσεις εμπειρογνομόνων και τη φάση ενημέρωσης,
- τη διαβούλευση και το δομημένο διάλογο,
- τη διαμόρφωση εισηγήσεων ή προτάσεων.

Οι υποενότητες που ακολουθούν παρουσιάζουν τα βασικά στάδια της υλοποίησης και τις σημαντικότερες πρακτικές που συμβάλλουν στην αποτελεσματική λειτουργία ενός Citizens' Jury.

Προετοιμασία των συμμετεχόντων και της πληροφόρησης

Η επιτυχία ενός Citizens' Jury δεν εξαρτάται μόνο από το ποιοι συμμετέχουν, αλλά και από το πόσο καλά προετοιμάζονται για να συμμετάσχουν ουσιαστικά στη διαδικασία. Οι συμμετέχοντες καλούνται συχνά να εξετάσουν σύνθετα ζητήματα και να συμβάλουν στη διαμόρφωση τεκμηριωμένων εισηγήσεων. Για να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτόν τον ρόλο, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν από την αρχή οι κατάλληλες συνθήκες κατανόησης, εμπιστοσύνης και ενεργής συμμετοχής.

Η προετοιμασία αυτή περιλαμβάνει τόσο την ενημέρωση των συμμετεχόντων για τη διαδικασία όσο και την προετοιμασία του υλικού και της πληροφόρησης που θα χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια του Citizens' Jury.

Εισαγωγή των συμμετεχόντων στη διαδικασία

Η πρώτη επαφή των συμμετεχόντων με το Citizens' Jury είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την εμπιστοσύνη, την κατανόηση και τη δέσμευσή τους προς τη διαδικασία. Προς αυτή την κατεύθυνση, πριν από την έναρξη της διαβούλευσης, είναι σημαντικό να τους γίνει μια σαφής και οργανωμένη εισαγωγή στη διαδικασία και στο πλαίσιο λειτουργίας της.

Κατά το στάδιο αυτό, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να ενημερωθούν με σαφή και κατανοητό τρόπο σχετικά με:

- τον σκοπό και τους στόχους της διαδικασίας,
- το θέμα και το βασικό ερώτημα που θα εξεταστεί,

- το πρόγραμμα και τη δομή των εργασιών,
- τους βασικούς κανόνες της συζήτησης και της συμμετοχής,
- τον ρόλο και τις ευθύνες των συμμετεχόντων,
- τον τρόπο με τον οποίο αναμένεται να αξιοποιηθούν οι εισηγήσεις και τα αποτελέσματα της διαδικασίας.

Οι πολίτες θα πρέπει να γνωρίζουν από την αρχή τι αναμένεται από αυτούς, πώς θα εξελιχθεί η διαδικασία και ποια είναι η πιθανή επιρροή των αποτελεσμάτων στη λήψη αποφάσεων. Η σαφής και ανοιχτή επικοινωνία συμβάλλει στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, ενισχύει την αίσθηση διαφάνειας και βοηθά τους συμμετέχοντες να εμπλακούν πιο ενεργά και ουσιαστικά στη διαδικασία.

Προετοιμασία ενημερωτικού υλικού

Οι διοργανωτές θα πρέπει να ετοιμάσουν και να αποστείλουν, πριν από την έναρξη της διαδικασίας, σχετικό ενημερωτικό υλικό που να εισαγάγει τους συμμετέχοντες στο ζήτημα που θα εξεταστεί. Το υλικό αυτό βοηθά τους πολίτες να εξοικειωθούν με το θέμα, να κατανοήσουν βασικές πληροφορίες και να προετοιμαστούν καλύτερα για τη διαδικασία της διαβούλευσης. Στόχος του δεν είναι να μετατρέψει τους συμμετέχοντες σε ειδικούς αλλά να τους προσφέρει επαρκή και ισορροπημένη κατανόηση του ζητήματος. Με τη βοήθεια του υλικού αυτού θα πρέπει να βοηθηθούν ώστε να μπορούν να αξιολογήσουν διαφορετικές προσεγγίσεις, να παρακολουθήσουν ουσιαστικά τις παρουσιάσεις και να συμμετέχουν ενεργά και τεκμηριωμένα στον διάλογο.

Κατά την προετοιμασία του υλικού, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι αυτό είναι:

- σαφές και εύκολα κατανοητό
- ισορροπημένο και τεκμηριωμένο
- σχετικό με το θέμα της διαδικασίας

Παράλληλα, θα πρέπει να αποφεύγεται η χρήση υπερβολικά τεχνικής γλώσσας, η υπερφόρτωση πληροφοριών ή η παρουσίαση μονόπλευρων θέσεων, καθώς αυτά μπορούν να περιορίσουν σημαντικά την ποιότητα της διαδικασίας και τη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών.

Η φάση ενημέρωσης και παρουσίασης του ζητήματος

Η φάση ενημέρωσης αποτελεί συνήθως το πρώτο στάδιο της ουσιαστικής υλοποίησης του Citizens' Jury. Στόχος της είναι να δημιουργήσει μια κοινή βάση κατανόησης για όλους τους συμμετέχοντες πριν από την έναρξη της διαβούλευσης και της ανταλλαγής απόψεων.

Σε αυτό το στάδιο, οι συμμετέχοντες ενημερώνονται για το ζήτημα που θα εξεταστεί και αποκτούν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα γύρω από τις βασικές πτυχές και παραμέτρους του. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται:

- βασικά δεδομένα, πληροφορίες και στοιχεία,
- διαφορετικές οπτικές και προσεγγίσεις γύρω από το ζήτημα,
- οι κύριες κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές ή άλλες παράμετροι που σχετίζονται με το θέμα.



Οι παρουσιάσεις πραγματοποιούνται συνήθως από εμπειρογνώμονες, εκπροσώπους φορέων ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με το ζήτημα. Στόχος δεν είναι να «διδάξουν» τους συμμετέχοντες ή να τους πείσουν για μια συγκεκριμένη θέση, αλλά να τους βοηθήσουν να κατανοήσουν καλύτερα το θέμα και τις διαφορετικές προσεγγίσεις που υπάρχουν γύρω από αυτό.

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη ενότητα, ιδιαίτερη σημασία έχει η διασφάλιση ισορροπημένης και πλουραλιστικής πληροφόρησης, ώστε οι συμμετέχοντες να έχουν πρόσβαση σε διαφορετικές προσεγγίσεις, επιχειρήματα και οπτικές πριν προχωρήσουν στη φάση της διαβούλευσης.

Παράλληλα, **η φάση ενημέρωσης δεν θα πρέπει να λειτουργεί ως μια παθητική διαδικασία παρακολούθησης παρουσιάσεων.** Οι συμμετέχοντες **χρειάζεται να έχουν ενεργό ρόλο**, θέτοντας ερωτήσεις, ζητώντας διευκρινίσεις και αλληλεπιδρώντας με τους εισηγητές. Η ενεργή συμμετοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς βοηθά τους πολίτες να επεξεργάζονται ουσιαστικά τις πληροφορίες και να προετοιμάζονται καλύτερα για τη φάση της διαβούλευσης που ακολουθεί.

Προς αυτή την κατεύθυνση και για να διατηρείται η συμμετοχή και η κατανόηση των πολιτών, είναι σημαντικό:

- οι παρουσιάσεις να είναι σύντομες και στοχευμένες,

- να χρησιμοποιείται απλή και κατανοητή γλώσσα,
- να δίνεται επαρκής χρόνος για ερωτήσεις και συζήτηση,
- να αποφεύγεται η υπερβολική τεχνική λεπτομέρεια ή η υπερφόρτωση πληροφοριών.

Ο ρόλος των συντονιστών κατά τη φάση αυτή είναι επίσης σημαντικός, καθώς βοηθούν στη διαχείριση του χρόνου, στη διατήρηση της ισορροπίας της συζήτησης και στη διασφάλιση ότι όλοι οι συμμετέχοντες έχουν δυνατότητα να εκφράσουν απορίες ή προβληματισμούς.

Η φάση αυτή δημιουργεί τις βάσεις πάνω στις οποίες θα στηριχθεί ολόκληρη η διαβούλευση. Όσο καλύτερη είναι η παρουσίαση και κατανόηση του ζητήματος από τους συμμετέχοντες, τόσο πιο ουσιαστικός, τεκμηριωμένος και παραγωγικός μπορεί να γίνει ο διάλογος που θα ακολουθήσει.

Η φάση της διαβούλευσης

Η φάση της διαβούλευσης αποτελεί τον πυρήνα του Citizens' Jury. Σε αυτό το στάδιο, οι συμμετέχοντες επεξεργάζονται τις πληροφορίες που έχουν λάβει, ανταλλάσσουν απόψεις, εξετάζουν διαφορετικές οπτικές και προχωρούν σταδιακά προς τη διαμόρφωση συλλογικών συμπερασμάτων ή προτάσεων.

Σε αντίθεση με μια απλή δημόσια συζήτηση ή ανταλλαγή απόψεων, η διαβούλευση στο πλαίσιο ενός Citizens' Jury είναι οργανωμένη και υποστηρίζεται ενεργά από συντονιστές. Στόχος της διαδικασίας είναι να δημιουργηθούν συνθήκες μέσα στις οποίες όλοι οι συμμετέχοντες μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα, να ακούν διαφορετικές απόψεις με σεβασμό και να επεξεργάζονται συλλογικά το ζήτημα.



Στην πράξη, η ποιότητα της διαβούλευσης δεν εξαρτάται μόνο από το θέμα που εξετάζεται αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η συζήτηση. Για τον λόγο αυτό, η διαδικασία συνήθως βασίζεται σε:

- σαφείς κανόνες συμμετοχής και συζήτησης
- μικρότερες ομάδες εργασίας
- δομημένες τεχνικές διαλόγου
- εργαλεία καταγραφής και οργάνωσης ιδεών
- ενεργή υποστήριξη από facilitators.

Προς αυτή την κατεύθυνση, στη συνέχεια παρουσιάζονται ορισμένες βασικές αρχές, πρακτικές και τεχνικές που χρησιμοποιούνται συχνά κατά τη φάση της διαβούλευσης, με στόχο τη δημιουργία συνθηκών ουσιαστικής, ισότιμης και παραγωγικής συμμετοχής των πολιτών. Οι προσεγγίσεις αυτές δεν αποτελούν αυστηρό ή υποχρεωτικό μοντέλο εφαρμογής, αλλά πρακτικά εργαλεία που μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με το θέμα, τη διάρκεια και τις ανάγκες κάθε Citizens' Jury.

Ρόλος των Συντονιστών

Οι συντονιστές δεν συμμετέχουν στη συζήτηση ως ειδικοί ούτε επιδιώκουν να επηρεάσουν το περιεχόμενο των εισηγήσεων. Ρόλος τους είναι να υποστηρίξουν τη διαδικασία και να διασφαλίζουν ότι η συζήτηση παραμένει οργανωμένη, ισότιμη και παραγωγική.

Συγκεκριμένα, βοηθούν:

- στη διαχείριση του χρόνου και της ροής της συζήτησης
- στην ενθάρρυνση της συμμετοχής όλων
- στην αποτροπή κυριαρχίας συγκεκριμένων ατόμων ή ομάδων
- στη διατήρηση σεβαστού και ασφαλούς κλίματος διαλόγου
- στη διαχείριση εντάσεων ή συγκρούσεων όταν αυτές προκύπτουν
- στη σύνθεση και αποσαφήνιση βασικών σημείων της συζήτησης



Σε αρκετές περιπτώσεις, ιδιαίτερα όταν το θέμα είναι ευαίσθητο ή υπάρχει έντονη διαφωνία, μπορεί να προκύψουν στιγμές έντασης ή δυσκολίες επικοινωνίας μεταξύ συμμετεχόντων. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι συντονιστές καλούνται να διατηρήσουν ένα ασφαλές και εποικοδομητικό πλαίσιο συζήτησης χωρίς να περιορίζεται η έκφραση διαφορετικών απόψεων.

Καταγραφή και σύνθεση της συζήτησης

Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, είναι σημαντικό να καταγράφονται τα βασικά σημεία της συζήτησης, τα επιχειρήματα, οι ιδέες και τα σημεία σύγκλισης ή διαφωνίας. Η συστηματική καταγραφή βοηθά τους συμμετέχοντες να παρακολουθούν καλύτερα τη ροή της διαβούλευσης και διευκολύνει τη σταδιακή σύνθεση των συζητήσεων.

Η καταγραφή μπορεί να γίνεται μέσω:

- flipcharts
- πινάκων,
- post-it notes
- καρτών σημειώσεων,
- ή άλλων οπτικών εργαλείων υποστήριξης.

Η πρακτική αυτή βοηθά:

- στην καλύτερη οργάνωση της συζήτησης,
- στην αποτύπωση διαφορετικών ιδεών και επιχειρημάτων,
- και στη μείωση του κινδύνου να χαθούν σημαντικές τοποθετήσεις.

Παράλληλα, οι συντονιστές πραγματοποιούν περιοδικές συνόψεις των βασικών σημείων που έχουν προκύψει, επιβεβαιώνοντας με την ομάδα ότι αποτυπώθηκαν σωστά. Η διαδικασία αυτή συμβάλλει στη δημιουργία κοινής κατανόησης και βοηθά την ομάδα να προχωρά σταδιακά προς τη διαμόρφωση συλλογικών εισηγήσεων ή προτάσεων.

Η Διαδρομή της Διαβούλευσης: Από την Ιδέα στην Απόφαση



© NotebookLM

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Στην πράξη, η διαβούλευση σε ένα Citizens' Jury εξελίσσεται συνήθως σταδιακά, μέσα από διαφορετικές φάσεις και τεχνικές που βοηθούν τους συμμετέχοντες να περάσουν από την αρχική καταγραφή απόψεων προς τη βαθύτερη επεξεργασία του ζητήματος και τη διαμόρφωση συλλογικών εισηγήσεων.

Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει μία «σωστή» ή αυστηρά προκαθορισμένη σειρά δραστηριοτήτων που πρέπει να ακολουθείται σε κάθε Citizens' Jury. Οι τεχνικές και οι ασκήσεις μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με το θέμα, τη διάρκεια της διαδικασίας, το προφίλ των συμμετεχόντων και τις ανάγκες της ομάδας. Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι όλες οι δραστηριότητες να υποστηρίζουν τον βασικό στόχο της διαδικασίας: τη δημιουργία συνθηκών για ουσιαστική, ισότιμη και τεκμηριωμένη διαβούλευση μεταξύ των πολιτών.

Οι τεχνικές και οι δραστηριότητες που παρουσιάζονται πιο κάτω αποτυπώνουν τη βασική λογική και τη συνήθη ροή της διαβούλευσης σε ένα Citizens' Jury.

Δημιουργία κοινού πλαισίου συζήτησης

Πριν ξεκινήσει η ουσιαστική διαβούλευση, είναι σημαντικό να δημιουργηθεί ένα κοινό πλαίσιο λειτουργίας της ομάδας. Για τον λόγο αυτό, στην αρχή της διαδικασίας παρουσιάζονται συνήθως βασικοί κανόνες συζήτησης και συμμετοχής.

Οι κανόνες αυτοί βοηθούν στη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και ισότιμης συμμετοχής και συνήθως περιλαμβάνουν:

- σεβασμό προς όλες τις απόψεις
- ενεργή ακρόαση χωρίς διακοπές
- ισότιμη κατανομή του λόγου
- αποφυγή προσωπικών επιθέσεων
- εστίαση στο θέμα της συζήτησης

Οι συντονιστές επαναφέρουν τους κανόνες αυτούς όταν η συζήτηση αποκλίνει ή όταν παρατηρείται ανισορροπία συμμετοχής.

Πρώτη ενεργοποίηση και αρχική καταγραφή απόψεων

Στα αρχικά στάδια της διαβούλευσης, είναι σημαντικό όλοι οι συμμετέχοντες να αποκτήσουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία και να εκφράσουν τις πρώτες σκέψεις, εμπειρίες ή προβληματισμούς τους γύρω από το θέμα. Η φάση αυτή βοηθά τους πολίτες να εξοικειωθούν με τη συζήτηση, να αισθανθούν πιο άνετα μέσα στην ομάδα και να ξεκινήσει σταδιακά η συλλογική επεξεργασία του ζητήματος.

Για τον σκοπό αυτό μπορούν να χρησιμοποιηθούν τεχνικές όπως:

- **Round robin**
Σε αυτή την προσέγγιση, κάθε συμμετέχων παίρνει τον λόγο με σειρά και καλείται να μοιραστεί σύντομα μια αρχική σκέψη, εμπειρία ή ανησυχία γύρω από το θέμα. Η τεχνική αυτή βοηθά να ακουστούν όλες οι φωνές από την αρχή της διαδικασίας και μειώνει την πιθανότητα κυριαρχίας πιο δυναμικών συμμετεχόντων.
- **Brainwriting («ήσυχη παραγωγή ιδεών»)**
Σε αυτή την τεχνική, οι συμμετέχοντες καταγράφουν πρώτα ατομικά τις σκέψεις ή τις ιδέες τους σε χαρτί ή κάρτες σημειώσεων πριν ξεκινήσει η ομαδική συζήτηση. Η προσέγγιση αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν υπάρχουν πιο διστακτικοί συμμετέχοντες ή όταν υπάρχει κίνδυνος οι πρώτες απόψεις που εκφράζονται να επηρεάσουν δυσανάλογα τη συζήτηση.

Οι τεχνικές αυτές βοηθούν στη δημιουργία πιο ισότιμης συμμετοχής και ενθαρρύνουν τους πολίτες να εμπλακούν ενεργά από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας.

Σταδιακή εμπάθунση και επεξεργασία του ζητήματος

Αφού δημιουργηθεί μια πρώτη κοινή κατανόηση γύρω από το θέμα, η διαδικασία μπορεί να περάσει σε πιο ουσιαστική και δομημένη επεξεργασία του ζητήματος. Σε αυτό το στάδιο, οι συμμετέχοντες καλούνται να εξετάσουν διαφορετικές πτυχές του θέματος, να ανταλλάξουν επιχειρήματα, να αξιολογήσουν επιλογές και να κατανοήσουν καλύτερα τις κοινωνικές, πρακτικές ή πολιτικές παραμέτρους του ζητήματος.

Σε αυτή τη φάση χρησιμοποιούνται τεχνικές όπως:

- **Εργασία σε μικρές ομάδες**
Η εργασία σε μικρές ομάδες αποτελεί μία από τις πιο αποτελεσματικές πρακτικές διαβούλευσης, καθώς διευκολύνει σημαντικά τη συμμετοχή όλων των πολιτών. Συνήθως κάθε ομάδα εργάζεται πάνω σε ένα συγκεκριμένο ερώτημα ή θεματική πτυχή του ζητήματος, ενώ ο συντονιστής βοηθά τη συζήτηση να παραμένει οργανωμένη και εστιασμένη. Η προσέγγιση αυτή δημιουργεί πιο ασφαλές περιβάλλον συζήτησης και επιτρέπει την πιο ουσιαστική ανταλλαγή εμπειριών και επιχειρημάτων.
- **Focused conversation**
Η focused conversation αποτελεί πιο δομημένη μορφή διαλόγου, μέσα από την οποία η συζήτηση προχωρά σταδιακά:
 - ο από την κατανόηση πληροφοριών,
 - ο στην ερμηνεία και αξιολόγηση,
 - ο και τελικά στη διαμόρφωση συμπερασμάτων ή προτάσεων.

Η τεχνική αυτή βοηθά τους συμμετέχοντες να αποφεύγουν βιαστικά συμπεράσματα και να επεξεργάζονται το ζήτημα πιο συστηματικά και συλλογικά.

- **Άσκηση του δέντρου**

Σε αυτή την προσέγγιση, οι συμμετέχοντες εξετάζουν βαθύτερα τις αιτίες και τις επιπτώσεις ενός προβλήματος. Συνήθως:

- ο στον κορμό καταγράφεται το βασικό πρόβλημα,
- ο στις ρίζες τα αίτια που το προκαλούν,
- ο στα κλαδιά οι συνέπειες ή πιθανές λύσεις.

Η άσκηση αυτή βοηθά την ομάδα να μετακινηθεί από την επιφανειακή συζήτηση προς πιο συστημική και ολοκληρωμένη κατανόηση του ζητήματος.

Οι τεχνικές αυτές συμβάλλουν στη σταδιακή εμβάθυνση της συζήτησης και βοηθούν τους συμμετέχοντες να περάσουν από τις αρχικές αντιδράσεις προς πιο ώριμη και συλλογική επεξεργασία του θέματος.

Εξέταση πολλαπλών οπτικών και σύνθετων παραμέτρων

Όταν το ζήτημα περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές διαστάσεις ή αντικρουόμενες προσεγγίσεις, μπορεί να χρειαστεί η αξιοποίηση πιο σύνθετων τεχνικών διαβούλευσης. Οι τεχνικές αυτές βοηθούν τους συμμετέχοντες να εξετάσουν το θέμα από διαφορετικές οπτικές και να κατανοήσουν καλύτερα τη σύνδεση μεταξύ διαφορετικών παραμέτρων του ζητήματος.

Σε αυτό το στάδιο μπορούν να χρησιμοποιηθούν:

- **Θεματικοί σταθμοί (station rounds)**

Σε αυτή την προσέγγιση, διαφορετικά τραπέζια ή σταθμοί εξετάζουν διαφορετικές πτυχές του ζητήματος. Οι συμμετέχοντες μετακινούνται σταδιακά μεταξύ των σταθμών και συμμετέχουν σε πολλαπλές συζητήσεις. Η πρακτική αυτή βοηθά:

- ο στη διατήρηση του ενδιαφέροντος και της ενεργού συμμετοχής,
- ο στην καλύτερη κατανόηση πολύπλευρων ζητημάτων,
- ο και στην ανταλλαγή ιδεών μεταξύ διαφορετικών ομάδων.

- **Six Thinking Hats⁴²**

Η τεχνική των Six Thinking Hats («Έξι Καπέλα Σκέψης»), αποτελεί μια δομημένη μέθοδο εξέτασης ενός ζητήματος μέσα από διαφορετικούς τρόπους σκέψης και οπτικές. Στόχος της είναι να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να προσεγγίσουν το θέμα πιο πολυδιάστατα και να αποφύγουν τη λογική της απλής αντιπαράθεσης θέσεων.

Η τεχνική αυτή βοηθά τους συμμετέχοντες να εξετάσουν το ίδιο ζήτημα μέσα από διαφορετικές οπτικές, όπως:

⁴² e Bono, E. (1985). *Six Thinking Hats*. Little, Brown and Company.

- ο δεδομένα και πληροφορίες,
- ο συναισθηματικές αντιδράσεις,
- ο πιθανούς κινδύνους,
- ο θετικές προοπτικές,
- ο δημιουργικές λύσεις,
- ο και συνολική αξιολόγηση.

Η προσέγγιση αυτή βοηθά την ομάδα να ξεφύγει από τη λογική της απλής αντιπαράθεσης θέσεων και να προσεγγίσει το θέμα πιο πολυδιάστατα και δημιουργικά.

Η φάση διαμόρφωσης εισηγήσεων και προτάσεων

Ένα Citizens' Jury ολοκληρώνεται ουσιαστικά με τη διαμόρφωση των τελικών εισηγήσεων και προτάσεων των συμμετεχόντων. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, οι πολίτες μετατρέπουν τις πληροφορίες, τις συζητήσεις και τους προβληματισμούς που προέκυψαν κατά τη διαβούλευση σε πιο σαφή, τεκμηριωμένα και αξιοποιήσιμα αποτελέσματα. Σε μεγάλο βαθμό, σε αυτό ακριβώς βασίζεται και ο βασικός στόχος του μοντέλου: η διαμόρφωση συλλογικά επεξεργασμένων εισηγήσεων μέσα από μια ουσιαστική και ενημερωμένη διαδικασία διαβούλευσης⁴³.

Η φάση αυτή αποτελεί το τελικό στάδιο του Citizens' Jury και αφορά τη σταδιακή οργάνωση, σύνθεση και οριστικοποίηση των αποτελεσμάτων της διαδικασίας. Σε αυτό το σημείο, οι συμμετέχοντες καλούνται να επεξεργαστούν συλλογικά τις ιδέες και τις συζητήσεις που προηγήθηκαν και να προχωρήσουν στη διαμόρφωση πιο συγκεκριμένων και δομημένων εισηγήσεων ή προτάσεων.

Στην πράξη, η φάση αυτή εξελίσσεται συνήθως σε τρία βασικά στάδια:

- αρχική διαμόρφωση προτάσεων σε μικρές ομάδες
- συλλογική επεξεργασία και σύνθεση στην ολομέλεια



- τελική ιεράρχηση, επιβεβαίωση και οριστικοποίηση των εισηγήσεων

Αρχική διαμόρφωση προτάσεων σε μικρές ομάδες

Η διαδικασία διαμόρφωσης των προτάσεων ξεκινά συνήθως με εργασία σε μικρές ομάδες, όπου οι συμμετέχοντες:

- συνθέτουν τις βασικές ιδέες που έχουν προκύψει
- εντοπίζουν σημεία συμφωνίας ή διαφωνίας
- διαμορφώνουν πιο συγκεκριμένες εισηγήσεις
- καταγράφουν τα βασικά επιχειρήματα που τις υποστηρίζουν

Σε αυτό το στάδιο, οι συντονιστές υποστηρίζουν τις ομάδες ώστε να περάσουν σταδιακά από γενικές συζητήσεις και προβληματισμούς σε πιο σαφείς και εφαρμόσιμες προτάσεις.

Συχνά χρησιμοποιούνται ερωτήματα όπως:

- «Τι ακριβώς προτείνουμε;»,
- «Ποιο πρόβλημα επιχειρεί να αντιμετωπίσει η πρόταση;»
- «Γιατί θεωρείται σημαντική;»
- «Υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να εφαρμοστεί;»

Η διαδικασία αυτή βοηθά τους συμμετέχοντες να ξεχωρίσουν οι γενικές απόψεις από τις πραγματικές προτάσεις πολιτικής ή δράσης.

Σε αυτό το στάδιο, είναι επίσης σημαντικό οι προτάσεις να καταγράφονται με σαφή και δομημένο τρόπο, ώστε να είναι πιο κατανοητές και πιο εύκολα αξιοποιήσιμες από τους τελικούς αποδέκτες.

Για το σκοπό αυτό, είναι χρήσιμο οι συμμετέχοντες να οργανώνουν τις εισηγήσεις τους γύρω από ορισμένα βασικά στοιχεία, όπως:

- ποιο είναι το πρόβλημα ή το ζήτημα
- ποια είναι η προτεινόμενη λύση ή εισήγηση
- γιατί θεωρείται σημαντική ή αναγκαία
- ποιες μπορεί να είναι οι βασικές επιπτώσεις ή προϋποθέσεις εφαρμογής της

Η δομημένη αυτή προσέγγιση βοηθά ώστε οι εισηγήσεις να είναι πιο συγκεκριμένες, πιο κατανοητές και πιο εύκολα αξιοποιήσιμες.

- **Συλλογική επεξεργασία και σύνθεση στην ολομέλεια**

Αφού διαμορφωθούν οι πρώτες εισηγήσεις και προτάσεις στις μικρές ομάδες, ακολουθεί συνήθως μια φάση συλλογικής επεξεργασίας στην ολομέλεια.

Σε αυτό το στάδιο, οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν τις προτάσεις τους και προχωρούν σε κοινή επεξεργασία και σύνθεση των αποτελεσμάτων. Στόχος της διαδικασίας είναι να αποσαφηνιστούν οι εισηγήσεις, να εντοπιστούν κοινά σημεία ή/και να ομαδοποιηθούν και να βελτιωθεί η συνολική ποιότητα και συνοχή των τελικών αποτελεσμάτων.

Οι συμμετέχοντες εξετάζουν κατά πόσο οι προτάσεις:

- απαντούν ουσιαστικά στο βασικό ερώτημα του Citizens' Jury
- είναι σαφείς και κατανοητές
- μπορούν να εφαρμοστούν ρεαλιστικά
- στηρίζονται στις πληροφορίες και τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν
- αποτυπώνουν με δίκαιο τρόπο τη συλλογική συζήτηση της ομάδας

Η διαδικασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει:

- αποσαφήνιση ή βελτίωση διατυπώσεων
- συγχώνευση παρόμοιων ιδεών ή εισηγήσεων
- αναδιατύπωση σημείων που παραμένουν ασαφή
- καλύτερη οργάνωση και ομαδοποίηση των προτάσεων

Ο ρόλος των συντονιστών παραμένει ιδιαίτερα σημαντικός και σε αυτή τη φάση καθώς θα πρέπει να προσφέρουν υποστήριξη και καθοδήγηση στην ομάδα ώστε να διατηρεί εστίαση στο θέμα, να διαχειρίζεται πιθανές διαφωνίες και να προχωρά σταδιακά προς πιο σαφείς και συλλογικά επεξεργασμένες εισηγήσεις.

Σε αρκετές περιπτώσεις, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προκύπτει μεγάλος αριθμός ιδεών ή πιθανών προτάσεων. Για να μπορέσουν τα αποτελέσματα να είναι πιο ξεκάθαρα και πιο εύκολα αξιοποιήσιμα, ακολουθεί συνήθως μια φάση ομαδοποίησης και σύνθεσης των εισηγήσεων.

Σε αυτό το σημείο, οι συντονιστές βοηθούν την ομάδα:

- να ομαδοποιήσει παρόμοιες ιδέες σε κοινές θεματικές ενότητες
- να μειώσει επαναλήψεις ή υπερβολικά γενικές διατυπώσεις
- να οργανώσει καλύτερα τη συνολική δομή των τελικών εισηγήσεων

Σε αυτή τη φάση, οι συντονιστές χρησιμοποιούν συχνά τεχνικές που βοηθούν την ομάδα να αποσαφηνίσει, να βελτιώσει και να οργανώσει καλύτερα τις τελικές εισηγήσεις.

Μία από αυτές είναι το reframing, το οποίο χρησιμοποιείται όταν οι εισηγήσεις ή οι προβληματισμοί παραμένουν υπερβολικά γενικοί ή ασαφείς. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, οι συντονιστές βοηθούν την

ομάδα να μετατρέψει γενικές ανησυχίες ή αφηρημένες ιδέες σε πιο συγκεκριμένες, σαφείς και εφαρμόσιμες προτάσεις πολιτικής ή δράσης.

Παράλληλα, πραγματοποιείται συχνά και editorial round-up, δηλαδή τελική επεξεργασία της γλώσσας και της δομής των προτάσεων από τους συντονιστές ή την ομάδα υποστήριξης της διαδικασίας. Στόχος είναι να αποφεύγονται επαναλήψεις, ασάφειες ή αντιφάσεις και να διασφαλίζεται ότι οι εισηγήσεις παρουσιάζονται με σαφή, συνεκτικό και πιο εύκολα αξιοποιήσιμο τρόπο, χωρίς να αλλοιώνεται το περιεχόμενο ή η ουσία των θέσεων της ομάδας.

- **Ιεράρχηση, έλεγχος συναίνεσης και οριστικοποίηση**

Αφού ολοκληρωθεί η συλλογική επεξεργασία των εισηγήσεων, ακολουθεί συνήθως η τελική φάση ιεράρχησης και επιβεβαίωσης των αποτελεσμάτων.

Σε αυτό το στάδιο, η ομάδα εξετάζει ποιες προτάσεις θεωρούνται πιο σημαντικές, ποιος είναι ο βαθμός στήριξής τους και αν υπάρχουν σημαντικές διαφωνίες ή μειοψηφικές απόψεις που πρέπει να καταγραφούν.

Για την υποστήριξη της διαδικασίας χρησιμοποιούνται συχνά τεχνικές όπως:

Dot voting ή prioritisation

Οι συμμετέχοντες καλούνται να επιλέξουν ή να βαθμολογήσουν τις προτάσεις που θεωρούν πιο σημαντικές, συνήθως χρησιμοποιώντας αυτοκόλλητα σημεία, ψήφους ή κάποιο απλό σύστημα βαθμολόγησης.

Η τεχνική αυτή βοηθά την ομάδα να αποκτήσει πιο ξεκάθαρη εικόνα για τις συλλογικές προτεραιότητες και διευκολύνει την τελική ιεράρχηση των εισηγήσεων.

Consensus checking

Σε αυτή την τεχνική, οι συντονιστές εξετάζουν κατά πόσο υπάρχει γενική αποδοχή μιας πρότασης ή αν εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές επιφυλάξεις ή διαφωνίες μέσα στην ομάδα.

Στόχος δεν είναι απαραίτητα η πλήρης ομοφωνία, αλλά η κατανόηση του βαθμού στήριξης κάθε πρότασης και η διασφάλιση ότι έχουν ακουστεί όλες οι απόψεις πριν οριστικοποιηθούν τα αποτελέσματα.

Minority statement capture

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ενδέχεται να υπάρχουν σημαντικές μειοψηφικές απόψεις ή σημεία στα οποία δεν επιτυγχάνεται κοινή θέση.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι διαφορετικές απόψεις μπορούν να καταγραφούν ξεχωριστά, ώστε να αποτυπώνεται με διαφάνεια το εύρος των θέσεων που εκφράστηκαν κατά τη διαδικασία.

Πριν οριστικοποιηθούν οι προτάσεις, είναι χρήσιμο να πραγματοποιείται μια τελική επιβεβαίωση στην ολομέλεια. Οι συντονιστές παρουσιάζουν τις τελικές διατυπώσεις και οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα:

- να επιβεβαιώσουν ότι αποτυπώθηκαν σωστά οι θέσεις της ομάδας,
- να ζητήσουν μικρές διορθώσεις ή διευκρινίσεις,
- να επισημάνουν σημαντικές διαφωνίες που θεωρούν ότι πρέπει να καταγραφούν.

Η πρακτική αυτή ενισχύει τη διαφάνεια, την αξιοπιστία και την αίσθηση συλλογικής ιδιοκτησίας των αποτελεσμάτων του Citizens' Jury.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ



Η αξία ενός Citizens' Jury δεν κρίνεται μόνο από την ποιότητα της διαδικασίας ή των εισηγήσεων που παράγονται, αλλά κυρίως από το κατά πόσο τα αποτελέσματά του αξιοποιούνται ουσιαστικά μετά το τέλος της διαβούλευσης⁴⁴.

Η διαδικασία αποκτά πραγματικό νόημα όταν οι εισηγήσεις των συμμετεχόντων λαμβάνονται υπόψη στον δημόσιο διάλογο και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Αντίθετα, όταν τα αποτελέσματα δεν αξιοποιούνται ή δεν υπάρχει σαφήνεια ως προς το τι συμβαίνει μετά τη διαδικασία, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να μειωθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών και να αποδυναμωθεί η αξιοπιστία του μοντέλου.

Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων δεν σημαίνει απαραίτητα ότι όλες οι προτάσεις θα υλοποιηθούν. Σημαίνει όμως ότι οι εισηγήσεις εξετάζονται με σοβαρότητα, αξιολογούνται με διαφανή τρόπο και

⁴⁴ Τα στοιχεία και πληροφορίες που παρουσιάζονται στην ενότητα βασίζονται στις ακόλουθες πηγές:

INVOLVE Methos: Citizens Jury <https://www.involve.org.uk/resource/citizens-jury>

Center for New Democratic Processes 'Components of a Citizens' Jury' <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>

Gavin Barbker, Jason Leman (2025) 'DIY Democracy: How to Run a Citizens Jury' <https://citizen-network.org/uploads/attachment/889/diy-democracy-a-guide-to-citizens-juries.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfutureecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2017) 'Citizens Jury Literature Review' <https://sharedfutureecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2022) 'The Southwark Citizens' Jury on Climate Change' <https://www.southwark.gov.uk/sites/default/files/2024-10/Southwark%20Report%20FINAL%20EDITS%20v0.5.pdf>

Participedia 'Method: Citizens' Jury' <https://participedia.net/method/155>

εντάσσονται ουσιαστικά στη δημόσια συζήτηση ή στη διαδικασία χάραξης πολιτικής. Η σύνδεση της διαβούλευσης με τη λήψη αποφάσεων αποτελεί βασική αρχή της διαβουλευτικής δημοκρατίας και σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχία ενός Citizens' Jury.

Συχνά, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα μετά την ολοκλήρωση ενός Citizens' Jury είναι η απουσία ουσιαστικής συνέχειας ή ανταπόκρισης από τους αρμόδιους φορείς. Όταν οι συμμετέχοντες δεν ενημερώνονται για το τι συνέβη με τις εισηγήσεις τους ή όταν τα αποτελέσματα παραμένουν χωρίς καμία ορατή αξιοποίηση, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να ενισχυθεί η απογοήτευση και η δυσπιστία προς τις συμμετοχικές διαδικασίες και τους θεσμούς γενικότερα.

Για την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και της διαδικασίας ενός Citizens Jury θα πρέπει να γίνουν τα ακόλουθα:

- **Διάλογος με φορείς λήψης αποφάσεων**

Η πρώτη και πιο κρίσιμη φάση αξιοποίησης των αποτελεσμάτων αφορά τον διάλογο με τους φορείς λήψης αποφάσεων.

Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, οι εισηγήσεις και τα συμπεράσματα του Citizens' Jury παρουσιάζονται συνήθως στους αρμόδιους φορείς, οργανισμούς ή θεσμούς που σχετίζονται με το ζήτημα που εξετάστηκε.

Η διαδικασία αυτή μπορεί να περιλαμβάνει:

- παρουσίαση των αποτελεσμάτων και των εισηγήσεων
- επεξήγηση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε
- συζήτηση γύρω από τις προτάσεις
- ανταλλαγή απόψεων για πιθανούς τρόπους αξιοποίησής τους

Είναι σημαντικό οι φορείς λήψης αποφάσεων να κατανοούν όχι μόνο το περιεχόμενο των εισηγήσεων αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτές προέκυψαν μέσα από μια δομημένη και συλλογική διαδικασία διαβούλευσης.

Η συμμετοχή των ίδιων των πολιτών ή εκπροσώπων του Citizens' Jury στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τη διαφάνεια, τη νομιμοποίηση και την αξιοπιστία της διαδικασίας.

Παράλληλα, ο διάλογος αυτός δεν θα πρέπει να λειτουργεί ως μια τυπική παρουσίαση αποτελεσμάτων, αλλά ως ουσιαστική συζήτηση γύρω από τις εισηγήσεις και τις δυνατότητες αξιοποίησής τους.

Για να διασφαλιστεί ουσιαστική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων, είναι χρήσιμο να υπάρχει από την αρχή σαφήνεια ως προς το ποιος φορέας ή ποια ομάδα θα αναλάβει την παρακολούθηση, αξιολόγηση και

συνέχεια των εισηγήσεων που προέκυψαν από τη διαδικασία. Η απουσία ξεκάθαρης ευθύνης συχνά οδηγεί σε καθυστερήσεις ή περιορισμένη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, η συμβουλευτική επιτροπή μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, αναλαμβάνοντας την παρακολούθηση της πορείας των εισηγήσεων και διασφαλίζοντας ότι υπάρχει συνέχεια και λογοδοσία μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

- **Ενσωμάτωση προτάσεων στη διαδικασία πολιτικής**

Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων ενός Citizens' Jury μπορεί να λάβει διαφορετικές μορφές, ανάλογα με το θεσμικό πλαίσιο, το θέμα της διαδικασίας και τον βαθμό επιρροής που είχε καθοριστεί από την αρχή.

Στην πράξη, οι εισηγήσεις μπορεί:

- να ενσωματωθούν σε στρατηγικά σχέδια ή πολιτικές,
- να αξιοποιηθούν στη λήψη αποφάσεων,
- να οδηγήσουν σε πιλοτικές δράσεις ή αλλαγές πρακτικών,
- να αποτελέσουν βάση για περαιτέρω μελέτη ή επεξεργασία,
- να αξιοποιηθούν ως συμβουλευτική εισροή από αρμόδιες υπηρεσίες ή οργανισμούς.

Δεν είναι απαραίτητο όλες οι προτάσεις να υλοποιούνται πλήρως. Ωστόσο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει σαφήνεια και τεκμηρίωση ως προς το πώς αξιολογήθηκαν οι εισηγήσεις και για ποιους λόγους προχωρούν ή δεν προχωρούν συγκεκριμένες προτάσεις.

Η διαφάνεια σε αυτό το στάδιο είναι καθοριστική για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των συμμετεχόντων και για τη συνολική αξιοπιστία της διαδικασίας. Μια χρήσιμη πρακτική είναι η έκδοση σύντομης έκθεσης από τη Συμβουλευτική Επιτροπή, στην οποία να τεκμηριώνεται πώς εξετάστηκε κάθε εισήγηση και ποια στάση τηρήθηκε απέναντί της. Αυτό δεν απαιτεί την υιοθέτηση όλων των προτάσεων, αλλά διασφαλίζει ότι οι συμμετέχοντες και το ευρύτερο κοινό γνωρίζουν ότι η διαδικασία είχε πραγματικό αντίκτυπο.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να αποφεύγεται η δημιουργία μη ρεαλιστικών προσδοκιών. Ένα Citizens' Jury μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη δημόσια πολιτική, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι εισηγήσεις του θα υιοθετούνται αυτόματα ή χωρίς περαιτέρω αξιολόγηση.

- **Επικοινωνία και δημόσια παρουσίαση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων**

Η επικοινωνία της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων αποτελεί σημαντικό μέρος της συνολικής αξιοποίησης ενός Citizens' Jury.

Η δημόσια παρουσίαση της διαδικασίας συμβάλλει στην ενίσχυση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της κοινωνικής νομιμοποίησης των αποτελεσμάτων. Παράλληλα, βοηθά το ευρύτερο κοινό να κατανοήσει καλύτερα τόσο το θέμα που εξετάστηκε όσο και τον τρόπο με τον οποίο προέκυψαν οι τελικές εισηγήσεις.

Η επικοινωνία δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στην παρουσίαση των τελικών προτάσεων. Είναι σημαντικό να παρουσιάζεται επίσης:

- ποιο ήταν το θέμα και το βασικό ερώτημα της διαδικασίας,
- πώς επιλέχθηκαν οι συμμετέχοντες,
- πώς οργανώθηκε η διαβούλευση,
- ποιες διαφορετικές προσεγγίσεις εξετάστηκαν,
- πώς προέκυψαν οι τελικές εισηγήσεις ή προτάσεις.

Η παρουσίαση της μεθοδολογίας βοηθά το κοινό και τους φορείς λήψης αποφάσεων να κατανοήσουν ότι τα αποτελέσματα δεν αποτελούν απλές προσωπικές απόψεις, αλλά το αποτέλεσμα μιας δομημένης και συλλογικής διαδικασίας διαβούλευσης.

Στην πράξη, η επικοινωνία μπορεί να περιλαμβάνει:

- δημόσια παρουσίαση ή εκδήλωση αποτελεσμάτων,
- δημοσίευση τελικής έκθεσης ή σύνοψης εισηγήσεων,
- ενημέρωση μέσω ιστοσελίδων ή κοινωνικών δικτύων,
- συνεργασία με μέσα ενημέρωσης,
- παραγωγή ενημερωτικού ή οπτικού υλικού,
- δημόσιες συζητήσεις γύρω από τα αποτελέσματα της διαδικασίας.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι η επικοινωνία να παρουσιάζει τη διαδικασία και τα αποτελέσματα με ισορροπημένο και ακριβή τρόπο. Η υπεραπλούστευση, η επιλεκτική παρουσίαση αποτελεσμάτων ή η πολιτική εργαλειοποίηση της διαδικασίας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αξιοπιστία του Citizens' Jury.

Παράλληλα, η δημόσια προβολή της διαδικασίας μπορεί να συμβάλει στην ευρύτερη εξοικείωση πολιτών, οργανισμών και θεσμών με τις συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες και να ενισχύσει τη μελλοντική αξιοποίηση παρόμοιων μοντέλων συμμετοχής.

• **Ανατροφοδότηση προς τους συμμετέχοντες**

Ένα στοιχείο που συχνά παραμελείται μετά την ολοκλήρωση ενός Citizens' Jury είναι η ενημέρωση των συμμετεχόντων για το τι συνέβη μετά τη διαδικασία.

Οι πολίτες που συμμετείχαν θα πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με:

- ποιες εισηγήσεις αξιοποιήθηκαν ή εξετάστηκαν,
- ποιες δεν προχώρησαν και για ποιους λόγους,
- ποια είναι τα επόμενα βήματα,
- ποιος είναι ο συνολικός αντίκτυπος της διαδικασίας.

Η ανατροφοδότηση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς ενισχύει την εμπιστοσύνη προς τη διαδικασία και αναγνωρίζει ουσιαστικά τη συμβολή των συμμετεχόντων.

Παράλληλα, συμβάλλει στη δημιουργία μιας πιο θετικής εμπειρίας συμμετοχής και μπορεί να ενισχύσει τη διάθεση των πολιτών να συμμετέχουν και σε μελλοντικές συμμετοχικές διαδικασίες.

Η ενημέρωση μπορεί να πραγματοποιείται μέσω εκθέσεων, συναντήσεων, ηλεκτρονικής επικοινωνίας ή δημόσιων παρουσιάσεων των αποτελεσμάτων και της πορείας αξιοποίησής τους. Επίσης, θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε εύλογο χρονικό διάστημα μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Μεγάλες καθυστερήσεις ή παρατεταμένη απουσία ενημέρωσης μπορούν να αποδυναμώσουν την αίσθηση αντίκτυπου και τη συνολική εμπειρία συμμετοχής.

• Ενίσχυση της θεσμικής αξιοποίησης

Ένα Citizens' Jury μπορεί να λειτουργήσει όχι μόνο ως μεμονωμένη διαδικασία διαβούλευσης, αλλά και ως εργαλείο ευρύτερης θεσμικής ενίσχυσης της συμμετοχικής δημοκρατίας.

Η εμπειρία από την εφαρμογή του μπορεί να βοηθήσει οργανισμούς και δημόσιους φορείς:

- να ενσωματώσουν συμμετοχικές διαδικασίες σε πιο σταθερή βάση
- να αναπτύξουν κατευθυντήριες γραμμές ή διαδικασίες διαβούλευσης
- να ενισχύσουν την κουλτούρα συμμετοχής και διαλόγου
- να αξιοποιούν συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες στη λήψη αποφάσεων

Σε αρκετές χώρες, η αυξανόμενη χρήση Citizens' Assemblies, Citizens' Juries και άλλων deliberative processes έχει οδηγήσει σταδιακά στη θεσμική αναγνώριση και ενσωμάτωση τέτοιων μοντέλων στη δημόσια διακυβέρνηση.

Η προοπτική αυτή αποτελεί σημαντικό μέρος της διεθνούς συζήτησης γύρω από την ενίσχυση της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας.

Πρακτικά ζητήματα αξιοποίησης αποτελεσμάτων

Πριν την ολοκλήρωση ενός Citizens' Jury, είναι χρήσιμο να εξετάζονται ορισμένα βασικά πρακτικά ζητήματα σχετικά με την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων:

- Έχει καθοριστεί ποιος θα παραλάβει και θα αξιολογήσει τις εισηγήσεις;
- Υπάρχει πρόβλεψη για δημόσια απάντηση ή follow-up από τους αρμόδιους φορείς;
- Θα υπάρξει ενημέρωση των συμμετεχόντων μετά τη διαδικασία;
- Υπάρχει χρονοδιάγραμμα αξιολόγησης ή συζήτησης των εισηγήσεων;
- Πώς θα παρουσιαστούν δημόσια τα αποτελέσματα;
- Υπάρχει κίνδυνος επιλεκτικής χρήσης ή πολιτικής εργαλειοποίησης των αποτελεσμάτων;

- Υπάρχει πρόβλεψη για παρακολούθηση της πορείας αξιοποίησης των εισηγήσεων;

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ενίσχυση της δημοκρατικής συμμετοχής και η δημιουργία ουσιαστικών διαύλων επικοινωνίας μεταξύ πολιτών, κοινωνίας των πολιτών και θεσμών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις των σύγχρονων δημοκρατιών. Σε ένα περιβάλλον όπου η δυσπιστία απέναντι στους θεσμούς, η αποστασιοποίηση από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και η αίσθηση περιορισμένης επιρροής των πολιτών στη δημόσια πολιτική εντείνονται, καθίσταται ολοένα και πιο αναγκαία η αναζήτηση νέων, πιο ανοιχτών και ουσιαστικών μορφών συμμετοχής. Οι συμμετοχικές και διαβουλευτικές διαδικασίες δεν έρχονται να αντικαταστήσουν τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς της δημοκρατίας, αλλά να τους ενισχύσουν, δημιουργώντας πιο άμεσους, διαφανείς και συμπεριληπτικούς τρόπους διαμόρφωσης πολιτικών και αποφάσεων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο παρών οδηγός φιλοδοξεί να αποτελέσει ένα ολοκληρωμένο και πρακτικό εργαλείο για όσους ενδιαφέρονται να κατανοήσουν καλύτερα τη σημασία της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας, αλλά και να αποκτήσουν τις βασικές γνώσεις και κατευθύνσεις που απαιτούνται για την οργάνωση και εφαρμογή ενός Citizens' Jury. Μέσα από τις πληροφορίες, τη μεθοδολογική καθοδήγηση, τα πρακτικά παραδείγματα και την ανάλυση των επιμέρους σταδίων της διαδικασίας, ο οδηγός επιδιώκει να θέσει μια ουσιαστική βάση τόσο για τη θεωρητική κατανόηση όσο και για την πρακτική αξιοποίηση του μοντέλου.

Παράλληλα, μέσα από την ανάλυση της φιλοσοφίας και των βασικών αρχών του Citizens' Jury, αναδεικνύεται ότι η ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών προϋποθέτει κάτι περισσότερο από την απλή έκφραση απόψεων. Προϋποθέτει την ύπαρξη ενός δομημένου και αξιόπιστου πλαισίου, μέσα στο οποίο οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να ενημερωθούν επαρκώς, να ακούσουν διαφορετικές προσεγγίσεις, να ανταλλάξουν επιχειρήματα, να προβληματιστούν συλλογικά και να συνδιαμορφώσουν τεκμηριωμένες εισηγήσεις για ζητήματα δημόσιου ενδιαφέροντος. Το Citizens' Jury αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας διαδικασίας, καθώς δημιουργεί τις προϋποθέσεις για πιο ποιοτικό διάλογο, πιο ουσιαστική εμπλοκή των πολιτών και πιο δημοκρατικά νομιμοποιημένες προτάσεις πολιτικής.

Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη του οδηγού ανέδειξε και τη σημασία συγκεκριμένων παραγόντων που καθορίζουν την ποιότητα και την αξιοπιστία μιας διαβουλευτικής διαδικασίας. Η σωστή προετοιμασία, η σαφής στοχοθέτηση, η αντιπροσωπευτική επιλογή των συμμετεχόντων, η παροχή ισορροπημένης και τεκμηριωμένης πληροφόρησης, η ουδέτερη και αποτελεσματική διευκόλυνση της συζήτησης, καθώς και η ύπαρξη πραγματικής πρόθεσης αξιοποίησης των αποτελεσμάτων της διαδικασίας αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για την επιτυχία ενός Citizens' Jury. Χωρίς αυτά τα στοιχεία, η συμμετοχή κινδυνεύει να περιοριστεί σε μια τυπική ή συμβολική διαδικασία, χωρίς ουσιαστικό αντίκτυπο στη λήψη αποφάσεων.

Ο οδηγός αυτός δεν φιλοδοξεί να παρουσιάσει ένα αυστηρό ή απόλυτο μοντέλο εφαρμογής. Αντίθετα, επιδιώκει να λειτουργήσει ως ένα ευέλικτο σημείο αναφοράς που μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες διαφορετικών οργανισμών, κοινοτήτων και θεματικών πεδίων. Κάθε διαδικασία Citizens' Jury επηρεάζεται από το κοινωνικό, πολιτικό και θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εφαρμόζεται, καθώς και από το ίδιο το ζήτημα που καλείται να εξετάσει. Για τον λόγο αυτό, η συνεχής αξιολόγηση, η προσαρμοστικότητα και η διάθεση για μάθηση και βελτίωση αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία κάθε ουσιαστικής συμμετοχικής διαδικασίας.

Τελικά, η αξία των συμμετοχικών και διαβουλευτικών διαδικασιών δεν περιορίζεται μόνο στα τελικά αποτελέσματα ή στις προτάσεις πολιτικής που μπορεί να παραχθούν μέσα από αυτές. Εξίσου σημαντική είναι και η ίδια η διαδικασία συμμετοχής: η δυνατότητα των πολιτών να αισθανθούν ότι ακούγονται, ότι συμμετέχουν ουσιαστικά στον δημόσιο διάλογο και ότι μπορούν να συμβάλουν ενεργά στη διαμόρφωση του κοινού μέλλοντος. Η ενίσχυση μιας κουλτούρας συμμετοχής, διαλόγου, συνεργασίας και συλλογικής ευθύνης αποτελεί βασική προϋπόθεση για πιο ανθεκτικές, συμπεριληπτικές και δημοκρατικές κοινωνίες.

Μέσα από αυτή την προσέγγιση, ο παρών οδηγός επιδιώκει να συμβάλει όχι μόνο στην πρακτική εφαρμογή του Citizens' Jury, αλλά και στον ευρύτερο προβληματισμό γύρω από το πώς μπορούν να ενισχυθούν πιο ουσιαστικές μορφές δημοκρατικής συμμετοχής στην Κύπρο. Η δημιουργία πιο ανοιχτών και συμμετοχικών διαδικασιών λήψης αποφάσεων δεν αποτελεί απλώς μια τεχνική επιλογή διακυβέρνησης, αλλά μια ουσιαστική επένδυση στη δημοκρατία, στην κοινωνική εμπιστοσύνη και στη συλλογική δυνατότητα διαμόρφωσης καλύτερων και πιο συμπεριληπτικών πολιτικών για όλους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bächtiger, A. et al. (eds.) (2018). *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198747369.001.0001>
- Barker, G. & Leman, J. (2025). *DIY Democracy: A Guide to Citizens' Juries*. Citizen Network. <https://citizen-network.org/uploads/attachment/889/diy-democracy-a-guide-to-citizens-juries.pdf>
- Bozentko, K., Maciolek, A., Reeves, R.V. & Van Drie, H. (2021). *The Wisdom of Small Crowds: The Case for Using Citizens' Juries to Shape Policy*. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/articles/the-wisdom-of-small-crowds-the-case-for-using-citizens-juries-to-shape-policy/>
- Butzlaff, F. & Messinger-Zimmer, S. (2020). Undermining or defending democracy? The consequences of distrust for democratic attitudes and participation. *Critical Policy Studies*, 14(3), 249–266. <https://doi.org/10.1080/19460171.2019.1584120>
- Center for New Democratic Processes (n.d.). *Components of a Citizens' Jury*. <https://cndp.us/about-us/how-we-work/components-of-a-citizens-jury/>
- Center for New Democratic Processes (n.d.). *How We Work: Citizens' Juries*. <https://cndp.us/about-us/how-we-work/>
- Center for New Democratic Processes (n.d.). *Our History*. <https://cndp.us/our-history/>
- Conway, M. (2020). *Western Europe's Democratic Age: 1945–1968*. Princeton University Press.
- Council of Europe (n.d.). *About Participatory Democracy*. <https://www.coe.int/en/web/participatory-democracy/about-participatory-democracy>
- Council of Europe (2020). *Civil Participation in Decision-Making Toolkit*. Centre of Expertise for Good Governance. <https://rm.coe.int/civil-participation-in-decision-making-toolkit/48802b162d>
- de Bono, E. (1985). *Six Thinking Hats*. Little, Brown and Company.
- European Commission (2020). *Communication on the European Democracy Action Plan*. COM(2020) 790 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52020DC0790>
- Involve (n.d.). *Citizens' Jury*. <https://www.involve.org.uk/resource/citizens-jury>
- Jain, N. (2024). *What is Participatory Government? Definition, Model, Importance, and Examples*. IdeaScale. <https://ideascale.com/blog/what-is-participatory-government/>

Merkel, W. & Gerschewski, J. (2019). Democratic transformations after the Second World War. In *The Handbook of Political, Social, and Economic Transformation*. Oxford University Press.

<https://doi.org/10.1093/oso/9780198829911.003.0027>

Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge University Press.

Ντάγια, Κ. (2022). Δημοκρατία και σύγχρονη πραγματικότητα. <https://shorturl.at/58ZkV>

OECD (2020). *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/339306da-en>

OECD (2022). *Building Trust and Reinforcing Democracy: Preparing the Ground for Government Action*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/76972a4a-en>

OECD (2024). *Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9a20554b-en>

Ouattara, E. & van der Meer, T. (2023). Distrusting democrats: A panel study into the effects of structurally low and declining political trust on citizens' support for democratic reform. *European Journal of Political Research*, 62(4), 1101–1121. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12561>

Participedia (n.d.). *Method: Citizens' Jury*. <https://participedia.net/method/155>

Participedia (n.d.). *Participedia: A Global Platform for Research and Practice on Public Participation and Democratic Innovation*. <https://participedia.net>

Pew Research Center (2022). *Social Media Seen as Mostly Good for Democracy Across Many Nations, But U.S. is a Major Outlier*. https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2022/12/PG_2022.12.06_Online-Civic-Engagement_REPORT.pdf

Shared Future (2017). *Citizens' Jury Literature Review*. <https://sharedfuturecic.org.uk/wp-content/uploads/2024/04/Literature-review-realistic-medicine-2017.pdf>

Shared Future (2022). *The Southwark Citizens' Jury on Climate Change*. <https://www.southwark.gov.uk/sites/default/files/2024-10/Southwark%20Report%20FINAL%20EDITS%20v0.5.pdf>

Srinivas, H. (2023). *Participatory Governance: Better Cities, Better Livability*. GDRC. <https://www.gdrc.org/u-gov/part-gov/index.html>

UNDP (2022). *Human Development Report: Uncertain Times, Unsettled Lives*. <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2021-22>